CALENDARI CATALÀ

DEL ANY

1877,

ESCRIT PELS MES CONEGUTS ESCRIPTORS Y POETAS CATALANS, MALLORQUINS Y VALENCIANS,

COL·LECCIONAT Y PUBLICAT

PER

FRANCESCH PELAY BRIZ.

Any tretzé de sa publicació.

BARCELONA
ESTAMPA DE LA RENAIXENSA,
Carrer de la Porta-Ferrisa, 18, baixos.
1876.

DONATIVO DE DON JOSÉ O. LÓPEZ QUINTANA

TAULA.

Títol.	Pág.
Llegas, barcats y festas ma-jors.	1
Matinal.	5
Bons recorts.	9
Comptes del gran capitá.	13
Salutació (Llorente).	15
Boy adormir.	18
Poch y bó (Martí Folguera)	19
Del jutjar dretament.	19
Mandra (Careta).	20
Estimació.	22
Tenebras (Geroni Rosselló)	23
Bona observació.	24
A... (Alvaro Verdaguer).	25
Del fumar y del tabach.	26
Anyorament. A. Valldaura.	27
Furs (Antoni de Bofarull).	28
La nit del dia de festa (Sardá).	35
Lo plaher y 'l dolor.	36
La flor de neu (Ribot).	37
Frederich Mistral.	37
No vull sabecho (Vila).	45
Faula.	48
Prop del Cel (Coca).	49
Un quento suech Maspons.	51
Dissort (Geroni Rosselló).	56
Per no sentir los trons.	57
Un ay perdut D. Monserdá.	58
Divuyt anys (Vilanova).	61
Al gayter del Llobregat (Girbal).	65
Arquitectura dels egipcians.	68
Lo violí trencat. (Careta).	71
Ben.	74
Als periodistes de Barcelona (Llorente).	75
Entreteniment.	75
Amor (Franco).	76
Curiositat.	77
A la Verge María (Molins).	78
Construcció de la Torre del Llobregat (Fiter).	79
A la Ciutat de Vich (María de Bell-lloch).	81
En l'inauguració del ferrocarril de Mallorca Fortesa	82
Epigrama (Sales).	84
Cant d' Amor V. Balaguer.	85
L' home just.	86
D. Felip Abella (Garrigas).	89
Pintura célebre.	89
Faulas (J. B. Ferrer).	90
Lo café en Persia.	92
L' apotecari d' Olot (C. Pirozzini).	93
La pau perduda.	94
A la memoria d' en Jaume Peyró (Labaila).	96
Nostres poetas F. Maspons.	96
Los follets (Riera).	100
Los fanalets dels Angels (María de Pallejá)	103
Carmelitas (Eduardo Vidal).	104
Un escort de Garceni (J.Ll.)	105
Epigrama (Baldoni).	107
Estudi de l' historia (Cutchet).	107
Nit d' oratge (Agnés Armengol).	108
La civilisació porta la miseria.	109
Lo gat y 'l gos (Roure).	111
Los morts.	112
L' oy del jubeu (Solet).	113
Un romiatje en lo siglo XV (Prigaari).	115
Allí daltt (M. I. Massanés).	117
Rétol.	119
En l' Album de „*„ Blanch.	119
Una gesta d' Anlés lo sabi (A. Balaguer).	120
Frecment (Ubach).	122
Lo pecador.	124
A la Verge de Montserrat (R. Ferrer).	125
Sense cos ni ánima.	125
Cantant (Pons).	125
L' exercisi.	126
Canció d' hivern (Gendra)	126
Bon cue.	128
Sagunto (Guimerá).	128
Centenari de la mort del rey en Jaume.	130
L' Aiteu (Calvet).	133
Que 'n diriem (Arguillol).	135
Canció de infant (Rubió).	138
Lo monestir de Sta. María de Poblet (Aulestia).	139
Oda de Mistral (Barallat).	143
A Italia (Felip Pirozzini).	147
La mes gandul.	147

FIRAS, MERCATS Y FESTAS MAJORS.

Janer. 1 Arías, Pont y La Bisbal. 6 Amer, Manlleu y Moncada. 7 Igualada. 14 San Hilari. 17 Borjas de Urgell, Malgrat, Navata, Palamós, San Celoni, San Quirze de Besora y Santa Pau. 18 Beuró. 20 Arbúcias, San Feliu de Pallerola y S. Pere de Torelló. 21 Castellterçol. 23 Esplugas de Francolí y Tàrrega. 24 Corvera. 26 Sort y Corvera. 28 Torroellas y San Pol de Mar. *Mercáts.* Según diumenge. Tàrrega. Quart diumenge. Fla.

Febrer. 2 Centellas, Mataró, Molins de Rey, Calonge, San Llorens dels Piteus y Pobla de Segur. 8 Igualada. 22 Figueras y Torelló. 24 Cervera. 25 Cervera y Santa Coloma de Farnés. *Mercáts.* Primer diumenge, Balaguer. Diumenge avans de Carnestoltes, Balaguer y Palafrugell. Diumenge de Carnestoltes, Vilafranca. Primer dilluns de Quaresma, Solsona y San Martí Sesgueioles. Primer diumenge, dilluns y dimarts de Quaresma, Seo de Urgell. Dijous segon de Quaresma, Berga. Segon dissapte de Quaresma, Cardona. Segon diumenge de Quaresma, Salas y Granollers. Tercer dissapte de Quaresma, Calaf.

Maig. 3 Cardona y Santa Coloma de Farnés. 25 Alpens. *Mercáts.* Segon diumenge, Montserrat. Diumenge de Pasqua, Ripoll. Dimarts de Pasqua, Bellpuig. Dilluns Sant Quirsona. Segon dia de Pasqua de Resurrecció, Palafrugell. Tercer dia de festa, Puigcerdà y Nuria. Sra. del Miracle.

Abril. 1 Mayna. 5 Calaf. 15 Lleida, Gòrsi, Pobla de Segur y Prades. 16, 17 y 18 Agramunt. 25 Castellón, Martorell, Selva y Verdú. 27 Sellent. 28 San Saturni de Noya. 28, 29 y 30 Piera. *Mercáts.* Diumenge despres de Pasqua, Arenys de Munt y Tortosa. Dissapte segient, Calf. Tercer diumenge despres de Pasqua, Tarragona.

Maig. 1 Hostalrich, Olot, Tàrrega, Tàrrega, Puigcerdà, Sant Feliu Sasserra y Vilafranca del Penedès. 2 Agramunt, Torredembarra, Figueras y Vich. 5, 6 y 7 Bellver de Cerdanya. 8 Cabella. 9 10 y 11 Alcarràz. 14 y 15 Bidaldes. 18 Sant Llorens dels Piteus. 15 Arbúcias, Balaguer, Cardedeu, Palamós y Tortosa. 15 y 16 Torroella de Montgri, Amer y Moya. 21 Montesa. 22 Llagostera y Pobla de Segur. 24 Molins de Rey y Torrelló. 25 Mataró y La Bisbal. 26 Palautordera y Granollers. 27 Sant Antoni de Vilamajor y Santa Coloma de Queralt. 29 Artíes de la Vall de Aran. 30, 31 y 32 Alguayre. 31 Molins de Rey, Gòsona y Arbúcias. *Mercáts.* Diumenge despres de Santa Creu, Tàrrega y Torredembarra. Dia de la Ascensió, Cambrils, Lleyda, Montesa, Sant Cugat del Vallès y Tàcelló. Diumenge despres de la Ascensió, Alpens. Dijous, divendres y dissapte avans de Pasqua de Pentecostes, Tàrrega. Diumenge de Pentecostes, Falgarona, Mataró y Sant Genís de Vilassar. Segon dia de Pasqua, Caldas de Malavella, Molins de Rey, La Bisbal y Guissona. Tercer dia, Granollers y Mora de Rhòs. Dimecres y dijous despres de Pentecostes, Palafrugell y Artíes de la Vall de Aran. Dissapte [illegible], Gòsona. Diumenge avans de Corpus, Arbúcias. Dia de Corpus, Vilallier.

Juny. 2 Sort. 11 Salardú. 13 Centellas, Santa Pau y Sant Celoni. 15 Calonge. 21 Pineda y Tremp. 30 La Bisbal. Tremp y Pons.

Juliol. 9 Arnaya de Mar. 10 Santa Coloma de Queralt. 15 Calonge. 17 Malgrat. 19 Vilassar. 21 Massanet de la Selva. 25 Amposta, Reus, Torroella de Montgri y Sant Salvador de Giró. *Mercáts.* Segon diumenge, Esparraguera. Tercer diumenge, Vilassar y Vidreras.

Agost. 1 Cervera y Prats de Rey. 2 Cervera. Mora de Rhòs, Sellent y Manresa. 3 Cervera, Massanet de la Selva y Piera. 4 Tremp. 9 Olot. 16 Agramunt. Arbúcias, Castelló. Esplugas de Francolí, Sant Llorens Saball, Moyá y Sitges. 15 Barbera. 16 Lleyda y Caldas de Malavella. 17 Navata. 18 Bellpuig y Borjas de Urgell. 24 Figueras, Prades, Ripoll, Solsona y Torroella de Montgri. 27 Olesa de Montserrat. 28 Manlleu y Montblanch. 29 Granollers, Igualada, Torre de Segre y Pineda. 30 y 31 Alcarràs. *Mercáts.* Primer dissapte de mes, Prats de Rey y Sant Martí Sesgueioles. Primer diumenge Sellent y Manresa. Segon dijous, La Bisbal. Dimecres avans de la Assumció, Banyoles. Quart diumenge, Martorell.

Septembre. 1 Alcarràs y La Bisbal. 3 Granollers. 5 Ministrol de Montserrat. 8 Balaguer, Calaf, Sant Cugat del Vallès, Viella y Villamur. 11 Besora. 14 Almenar, Alguayre, Cardedeu, La Granadella, Torroella de Montgri, Tortosa, Sant Saturni, Salardú, Perelada y Santa Coloma. 15 Alguayre y Viella. 16 Bagà y Alguayre. 21 Berga. 25 Creus de la Selva. 27 Barcelona. 28 Mataró. 29 Sant Llorens dels Piteus. 29 Lleyda, Hostalrich, Sampedor, Gòrsi y Vich. *Mercáts.* Primer diumenge,

Vilasera y Sant Llorens Sabali. Primer diumenge y dilluns, Badalona. Segon diumenge, Castellterçol. Tercer, Calella. Quart, Tortelà y Tora.

Octubre. 8 Vella. 10 Calldas de Montbuy. 11 Bellver de Cerdanya. 12 Arbúcies y Bellver de Cerdanya. 13 Estercl de Anso y Bellver de Cerdanya. 14 Besalú y Hipolit. 15 Cunderanch, Sant Joan de las Abadesas, Vendrell, Ripoll y Vendrá. 17 Hostalrich. 18 Figueras, Olot, Tremp y Vilafranca. 23 Tarrasa y Alcover. 25 Mora la Nova. 28 Cardona, Puigcerdá, Pons y Villafranca del Panadés. 29 Gerona y Tuxbá. *Movibles.* Dimecres despres de la Deslguació de Sant Miquel Arcangel, Banyolas. Primer diumenge de idem, Tarrasa. Segon diumenge del mes, Alforja y Bratim. Tercer diumenge, Palafrugell. Quart diumenge, Tarrasa, La Bisbal y Manresa. Ultim diumenge, Alfafilla y Pla de Cabra.

Novembre. 1 Mayals, Vilaller Sant Feliu Sasserra y Seu de Urgell. 2 Puigcerdá, Pobla de Lillet, Vilaller y Seu de Urgell. 3 Gaiteva, Pobla de Lillet, Vilaller, y Seu de Urgell. 4 Pobla de Lillet. 5 Olot. 8 Manlleu, Sort y Gandesa. 11 Amer, Cervera, Flassrell y Sarrosa. 21 y 22 Banyolas. 25 Arbecs, Centellas y Pons. 27 Hostalrich. 30 Falset, La Llacuna, Manresa, Olot, Organya, Puigcerdá, Tora. Sant Pelin de Torelló y Torrella de Mongrí. *Movibles.* Diumenge despres de Tots Sants, Tarrasa, Vilaróbona y Solleric. Segon diumenge, Gandesa, Arenys de Munt y Sant Quintí de Medinas.

Desembre. 1 Sant Pelin de Llobregat y Torrella de Mongrí. 4 Agramunt y Cardona. 6 Tarrasa. 8 Agor, Palafrugell, Cardedeu y Sarral. 10 Arbós, Balaguer, Castelló, Hostalrich, Tarasell y Banyolas. 21 Barcelona, Blanes, Cervera, Falset, Lleyda, Monthlanch, Olot, Vilafranca, Tremp y Tarragona. 25 Sant Llorens Sabalis. 27 Figueras. *Movibles.* Primer diumenge, Balaselí y Vilodrau. Segon idem, Garcia y el ultim id., Avidyó.

MERCATS.

Lo dilluns de cada setmana: Tremp, Agramunt, Lleyda, Manresa, Olot, Blanes, Sant Pelin de Llobregat, Manlleu, Sant Martí Sesgayolas y Torrega. Lo dimarts: Arbós, Caldas de Montbuy, Cervera, Gerona, Montlanch, Seu de Urgell y Vich. Lo dimecres: Balaguer, Banyolas, Sant Celoni, Tarrasa, Torelló, Igualada y Valls. Lo dijous: Agramunt, Cardona, Figueras, Gerona, Granollers, Lleyda, Manresa, Sant Sadurní de Noya, Sant Hipólit de Voltregá, Palafrugell, Torrega, Mora de Ebro, Bellver de Cerdanya y Vilaller. Lo divendres: Cervera, Balaguer, La Bisbal, Olot, Seu de Urgell y Tora. Lo dissapte: Balaguer, Gerona, Sabadell, Valls, Vich, Igualada y Vilafranca del Panadés. Lo diumenge: Artesa de Segre, Badalona, Capellades, Castellá, Esperraguera, Malgrat, Molins Moya, Piera, Bellver de Cerdanya, Puigcerdá, Ripoll, Roda, Rubí, Sant Pere de Riudevitlles, Sant Quintí, Sarral, Sant Cugat del Vallés, Tarrasa, Sumamat, Tortellá, Calonge, Valls, Besalú y Arenys.

FESTAS MAJORS.

Janer. 8 Tarrasa. 17 Vilanova. 20 Palafrugell. 29 Besalú. **Febrer.** 10 Sarriá. **Abril.** 26 Tortella. 29 y 30 Sant Genis de Vilassar. **Maig.** 1 Sant Genis de Vilassar. 21 Sant Joy. **Juny.** 5 Monthlanch. 14 Tremp. 24 Vilassar. 29 Manresa y Reus. 30 Tarrasa. **Juliol.** 1. Horta y Sabadell. 4 Vich. 9 Arenys de Mar. 20 Palafrugell. 22 Masquefa. 24 Llorit. 25 Monistrol de Montserrat. 26 Vendrell. 27 Mataró. 30 Horta de Sant Joan. **Agost.** 1. Sabadell. 2, 4 y 5 Seu Balaes Sanmartas. Tarrasa, Sant Pere de Riudevitlles, Abella y Sant Feliu de Torelló. 5 Sant Just Desvern. 6 Papiol. 10 Sant Pelin de Llobregat. 15 Gracia, Badalona, Montserrá, Martorell, Corbera, Capellades, Bruch, Valbromera, Fanals, Cardedeu, Gelida, Corsella, Torbella, Amer y Manlleu. 18 Hospitalet. 23 Sitjes, 24 Sans, Igualada y Vallbona. 25 Sant Genis. 25 y 26 Sant Genis de Vilassar. 27 Sant Vicens dels Horts. 28 Premiá. 29 Sant Juan Despí y Manresa. 30 Ripollet y Vilafranca. **Setembre.** 2 Tora y Granollers. 5 Rubí. 7 Vilanovas. 8 Sant Andreu de la Barca, Olot, Cadaqués, Sant Adrián de Besós, Vilafranca, Cardona y Tremp. 9 Piera. 12 Corsella. 14 Sant Sadurní, Sant Gervasi y Horta. 17 Tiana. 21 Esplugas de Llobregat. 22 Santa Colonia de Farnés. 29 Tarragona y Calella. 26 Solleric. 29 Sarriá y Molins de Rey. **Octubre.** 8 Hostalfranchs. 10 Corts de Sarriá. 24 y 25 Banyolas. **Novembre.** 9 Balaguer. 11 Sant Celoni, Palafrugell y Tayá. 21 Sant Martí. 29 Sant Climent de Llobregat. 30 Sant Andreu de Palomar. **Desembre.** 10 Hospitalet. 11 Barca. 27 Pineda.

JANER.

Aquest mes te 31 dias.

Los dias s' allargan 1 hora 10 ms.

1	dil. Cap d' any.
2	dim. S. Macari.
3	dim. sta. Genovev
4	dij. s. Tito bisbe.
5	div. sta. Emiliana
6	dis. ✠ Los Reys.
	☾ *á las 2 y 28 m. de la t. horaria.*
7	diu. s. Ramonda P
8	dil. s. Teofil mr.
9	dim. s. Julià mr.
10	dim. s. Nicanor.
11	dij. sta. Honorata.
12	div. s. Arcadi mr.
13	dis. s. Gumersin.
14	diu. s. Hilari bis.
	● *á las 1 y 37 m. de la tarde: fresc.*
15	dil. s. Pau ermità
16	dim. s. Marcelo.
17	dim. la d. n. Jesús
18	dij. sta. Prisca.
19	div. s. Canut rey.
20	dis. s. Sebastià mr
21	diu. sta. Agnés.
22	dil. s. Anastasi.
	☽ *á las 4 y 2 m. de la tarde: l. temps.*
23	dim. s. Ildefons.
24	dim. s. Timoteo.
25	dij. la c. de s. Pau
26	div. sta. Paula.
27	dis. s. Joan Cris.
28	diu. s. Julià.
29	dil. s. F.° de Sales
	☾ *á las 8 y 48 m. matí: vents.*
30	dim. sta. Martina.
31	dim. s. Pere Nolas

FEBRER.

Aquest mes te 28 dias.

Los dias s' allargan 1 hora 34 ms.

1	dij. s. Cecili.
2	div. ✠ La Candelera.
3	dis. s. Blay.
4	diu. s. Rembert.
5	dil. sta. Agata.
	☾ *á las 5 y 6 m. matí: gelades.*
6	dim. sta. Dorotea.
7	dim. s. Ricart.
8	dij. s. Juan de Mat
9	div. sta. Apolonia
10	dis. s. Guillem.
11	diu. los 7 d. de M.ª
12	dil. sta. Eulalia.
13	dim. s. Benigne.
	● *á las 9 y 7 m. matí: vents.*
14	dim. s. Valentí. Cendra.
15	dij. s. Faustí.
16	div. s. Honest.
17	dis. s. Bonal.
18	diu. s. Simeó.
19	dil. s. Mansuet.
20	dim. s. Nemesi.
21	dim. s. Sirisi mr
	☽ *á las 4 y 24 m. matinada: b. t.*
22	dij. s. Ahili bisbe.
23	div. s. P. Damià.
24	dis. s. Matías Ap.
25	diu. s. Tarsi.
26	dil. N. S. de Guadalupe.
27	dim. s. Leandro.
	☾ *á las 7 y 23 m. nit: plujas.*
28	dim. s. Rufi y Just.

MARS.

Aquest mes te 31 dias.

Los dias s' allargan 1 hora 43 ms.

1	dij. s. Rosendo
2	div. s. Simplici.
3	dis. s. Medi.
4	diu. s. Casimiro.
5	dil. s. Gerasim.
6	dim. s. Oleguer.
	☾ *á las 10 y 10 m. nit: trons.*
7	dim. s. Tomás A.
8	dij. s. J. de Deu.
9	div. s. Pariá bisb.
10	dis. s. Melitoni.
11	diu. s. Constanti
12	dil. s. Gregori.
13	dim. s. Rodarich.
14	dim. sta. Matilde.
15	dij. sta. Madrona.
	● *á las 2 y 2 m. matinada: b. t.*
16	div. s. Heribert.
17	dis. s. Patrici.
18	diu. P. Sal. d' Hor
19	dil. s. Joseph.
20	dim. s. Nicet.
21	diu. s. Benet Pr.ª
22	dij. s. Deogracias.
	☾ *á las 1 y 18 m. tarde: vents.*
23	div. P.ª Joseph O.
24	dis. s. Timoteo.
25	diu. La Anunciata.
26	dil. S. s. Braulí.
27	dim. sta. Lidia.
28	dim. Pascua Ros.
29	dij. s. Rustaci.
	☾ *á las 5 y 58 m. matí: plujas.*
30	div. s. Joan Climc.
31	dis. sta. Balbina.

ABRIL.

Aquest mes te 30 dias.

Los dias se allargan 1 hora 10 ms.

1	dim. Pascua.
2	dil. s. Fran. de P.
3	dim. s. Benet de P.
4	dim. s. Isidoro.
5	dij. s. Vicens Fer.
	☾ *á las 4 y 38 ms. de la t. tramedite.*
6	div. s. Celestí.
7	dim. s. Epifani.
8	dim. s. Albert.
9	dil. sta. Casilda.
10	dim. s. Ezequiel.
11	dim. la D.ª Pastora
12	dij. s. Victor.
13	div. s. Hermenegil.
	● *á las 5 y 58 ms. de la t. plujosa.*
14	dis. s. Telm.
15	diu. sta. Anastas.
16	dil. s. Toribio.
17	dim. la M.ª M.ª de J.
18	dim. P. S. Joseph.
19	dij. s. Hermógen.
20	div. sta. Agnes.
	☽ *á las 7 y 46 de la mti. bon temps.*
21	dis. s. Anselm.
22	diu. s. Cayo papa.
23	dil. s. Jordi p. C.
24	dim. s. Fidel.
25	dim. s. Marcli, ev.
26	dij. s. Marcell.
27	div. s. Pere Arm.
	☽ *á las 4 y 15 ms. de la tarde: plujosa.*
28	dis. s. Vital.
29	diu. s. Robert.
30	dil. sta. Catarina de Sena.

MAIG.

Aquest mes te 31 dias.

Los dias se allargan 1 hora 10 ms.

1	dim. s. Jaume Ap.
2	dim. s. Celestino.
3	dij. sta. Cesa.
4	div. sta. Mónica.
5	dis. s. Pio V.
	☾ *á las 11 y 27 ms. del matti: bon t.*
6	diu. S. JUAN AN.
7	dil. s. Estanislao.
8	dim. A. de s. Mig.
9	dim. s. Gregori N.
10	dij. ✠ la Ascens.
11	div. ss. Fons y B.
12	dis. s. Pancrás.
13	diu. s. Pere Regal.
	● *á las 5 y 58 ms. del matti: b. temps.*
14	dil. s. Bonifaci.
15	dim. s. Isidro.
16	dim. s. Ubaldo ob.
17	dij. s. Pascual B.
18	div. sta. Claudia.
19	dis. s. Ivo obv.
20	diu. PASCUA DE P.
	☽ *á las 1 y 5 ms. de b. matti, temperat.*
21	dil. s. Secundi.
22	dim. sta. Julia.
23	dim. La Trinitat.
24	dij. sta. Afra.
25	div. A. del Senyor.
26	dis. s. Felip Neri.
27	diu. s. Joan p. mr.
	☽ *á las 4 y 14 ms. del matti: plujosa.*
28	dil. s. Just.
29	dim. sta. Teodosia.
30	dim. s. Fernando.
31	dij. ✠ Castrc.

JUNY.

Aquest mes te 30 dias.

Los dias se allargan 5 ms el 21, 27 ms.

1	div. s. Fortunat.
2	dis. s. Eugeni.
3	diu. sta. Clotilde.
4	dil. s. Fran. Caras.
	☾ *á las 5 y 20 ms. del matti: plujosa.*
5	dim. s. Sanxo.
6	dim. s. Norbert.
7	dij. s. Sibirió.
8	div. s. Salustió.
9	dis. s. Pelay.
10	diu. sta. Margarit.
11	dil. s. Bernabé ap.
	● *á las 2 y 11 ms. de la t. variable.*
12	dim. s. Onufre.
13	dim. s. Anton Pa.
14	dij. s. Basili.
15	div. s. Modest.
16	dis. s. F.ª de Reg.
17	diu. s. Ismael.
18	dil. s. Marcel.
	☽ *á las 6 y 23 ms. del matti: bon t.*
19	dim. s. Gervasi.
20	dim. s. Silveri.
21	dij. s. Luis Gonz.
22	div. s. Paulí.
23	dis. sta. Agripina.
24	diu. la N. s. J. Bt.
25	dil. s. Guillem.
	☽ *á las 5 y 1 ms. de la tarde: calen.*
26	dim. s. Joan y s. P.
27	dim. s. Ladislao.
28	dij. s. Lleó II.
29	div. ✠ Santa PERE y s. PAU apóstol.
30	dis. la Co. s. Pau.

JULIOL.

Aquest mes te 31 dias.

Los dias s' escurcan 1 hora.

1 diu. La Sang de J.
2 dil. s. Process.
3 dim. s. Teiió.
☾ á las 9 y 11 m. mitj. á. t.
4 dim. s. Laurcá.
5 dij. s. Mig. dels S.
6 div. s. Isaias.
7 dis. s. F. y s. Ildef.
8 diu. sta. Isabel.
9 dil. s. Zeton.
10 dim. s. Cristófol.
● á las 10 y 15 m. mitj. revuelta.
11 dim. s. Pio I.
12 dij. s. Félix.
13 div. s. Anacleto.
14 dis. s. Bonav.ª
15 diu. s. Rarich.
16 dil. M. del Carmen
17 dim. s. Aleix.
☽ á las 1 y 21 m. tarde: tronadas.
18 dim. s. Frederich.
19 dij. s. V. Paul.
20 div. s. Elias.
21 dis. sta. Práxed.
22 diu. sta. Maria M.
23 dil. s. Libori.
24 dim. sta. Cristina.
25 dim. s. JAUME.
☽ á las 2 y 28 m. mitj. á. t.
26 dij. sta. Agna.
27 div. s. Pantaleó.
28 dis. s. Víctor.
29 diu. sta. Marta.
30 dil. s. Abdon y S.
31 dim. s. Ignaci de L.

AGOST.

Aquest mes te 31 dias.

Los dias s' escurcan 1 hora 36 min.

1 dim. s. Pedro y s. F.
2 dij. M. de la A.
☾ á las 10 y 20 m. mitj. calors.
3 div. la I. de s. Est.
4 dis. s. D.ᵒ de G.
5 diu. M. D. de las N.
6 dil. s. Just y s. P.
7 dim. s. Gayetá.
8 dim. s. Sixtach.
9 dij. s. Romaw.
● á las 5 y 26 m. mitj. calors.
10 div. s. Llorens.
11 dis. sta. Filom.ª
12 diu. sta. Clara.
13 dil. s. Castó.
14 dim. s. Eusebi.
15 dim. LA ASSUMPCIÓ.
☽ á las 10 y 37 m. mitj. trans.
16 dij. s. Roch.
17 div. s. Liberat.
18 dis. sta. Elena.
19 diu. s. Joaquim.
20 dil. s. Bernat.
21 dim. sta. Joana F.
22 dim. s. Sinforiá.
23 dij. s. Felip. B.
☾ á las 11 y 19 m. mitj. á. t.
24 div. s. Bartomeu.
25 dis. s. Lluis rey.
26 diu. s. Celeri.
27 dil. s. Joseph de C.
28 dim. s. Agustí.
29 dim. sta. Sabina.
30 dij. sta. Rosa.
31 div. s. Ramon N.
☾ á las 9 y 24 m. mitj. calors.

SEPTEMBRE.

Aquest mes te 30 dias.

Los dias s' escurcan 1 hora 46 min.

1 dis. s. Gil.
2 diu. s. Antolí.
3 dil. s. Nonito.
4 dim. sta. Rosalia.
5 dim. sta. Abdullin
6 dij. s. Faust.
7 div. sta. Regina.
● á las 1 y 9 m. tarde: á. t.
8 dis. ☨ N. DE LA MARE DE DEU.
9 diu. s. Gorgoni.
10 dil. s. Miculau.
11 dim. s. Jacinto.
12 dim. s. Leonci.
13 dij. s. Amat.
14 div. s. General.
☽ á las 11 y 17 m. mitj. plenas.
15 dis. sta. Militina.
16 diu. s. Corneli.
17 dil. s. Pere A.
18 dim. s. Ferreol.
19 dim. s. Genaro.
20 dij. s. Eustaqui.
21 div. s. Mateu ap.
22 dis. s. Mauricí.
☽ á las 3 y 43 m. tarde: temporals.
23 diu. sta. Tecla.
24 dil. ☨ LA MARE DE.
25 dim. sta. Aurelia.
26 dim. s. Cipriá.
27 dij. s. Cosme.
28 div. s. Wenceslau
29 dis. la D. de s. M.
30 diu. s. Geroni.
☾ á las 6 y 29 m. mitj. plenas.

OCTUBRE.	NOVEMBRE.	DESEMBRE.
Aquest mes te 31 dias.	Aquest mes te 30 dias.	Aquest mes te 31 dias.
Los dias s' escurcen 1 hora 48 ms.	Los dias s' escurcen 1 hora 10 ms.	Los dias s' escurcen 10 ms. fins al dia 22.
1 dil. s. Angel. C.	1 dij. ✠ Tots Sants	1 dis. s. Eloy.
2 dim. s. Angel G.	2 div. Los Morts.	2 din. sta. Bibiana.
3 dim. s. Cándido.	3 dis. s. Armengol.	3 dil. s. Franc.° X.
4 dij. s. Francesch.	4 diu. s. Cárlos B.	4 dim. sta. Bárbara.
5 div. s. Plácit.	5 dil. s. Samriau.	● á las 10 y 12 m. mit: mens.
6 dis. s. Bruno.	● á las 8 y 56 m. matí: remitís.	5 dim. s. Sabas.
● á las 10 y 7 m. mit: carnisés.	6 dim. s. Sevé.	6 dij. s. Nicolau B.
7 din. s. March.	7 dim. s. Florenci	7 div. s. Ambrós.
8 dil. sta. Brígida.	8 dij. s. Los 4 M. C.	8 dis. ✠ La Purís.°
9 dim. s. Dionis.	9 div. s. Teodoro.	9 din. sta. Leocadia.
10 dim. s. Fran.° de B.	10 dis. s. Andreu A.	10 dil. N. S. Loreto.
11 dij. s. Nicasi.	11 diu. Lo Patrocini de N. Senyora.	11 dim. s. Damas.
12 div. M. D. del P.	12 dil. s. Martí.	12 dim. s. Sinesi.
13 dis. s. Eduart.	☽ á las 11 y 55 m. mit: vents.	☽ á las 9 y 43 m. mit: gelras.
14 diu. s. Calixt.	13 dim. s. Estanislau	13 dij. sta. Llucia.
☽ á las 3 y 51 m. matí: l. t.	14 dim. s. Serapi.	14 div. s. Nicasi.
15 dil. sta. Teresa.	15 dij. s. Eugeni.	15 dis. s. Rosseli.
16 dim. s. Galo.	16 div. s. Elpidi.	16 diu. sta. Adelaida.
17 dim. sta. Edwigis	17 dis. sta. Gertrudis	17 dil. s. Lázaro.
18 dij. s. Lluch ev.	18 diu. s. Máxim.	18 dim. M. D. de la O.
19 div. s. Pere de A.	19 dil. sta. Isabel R.	19 dim. s. Nemesi.
20 dis. sta. Irene.	20 dim. s. Félix de V.	20 dij. s. Domingus.
21 din. sta. Ursula.	☽ á las 10 y 38 m. mit: h. f.	☽ á las 12 del diu: gels.
22 dil. sta. M.ª S.	21 dim. La Present.°	21 div. s. Tomás ap.
☽ á las 7 y 39 m. matí: l. t.	22 dij. sta. Cecilia.	22 dis. s. Zenon.
23 dim. s. Pere P.	23 div. s. Climent.	23 diu. sta. Victoria.
24 dim. s. Rafel arc.	24 dis. s. Joan C.	24 dil. s. Delfi.
25 dij. s. Crispí.	25 diu. sta. Catarina	25 dim. ✠ Natal.
26 div. s. Lluch.	26 dil. s. Conrat.	26 dim. s. Estevo.
27 dis. s. Vicens.	27 dim. s. Primitiu.	27 dij. s. Joan ap.
28 din. s. Sim.ó y J.	☾ á las 10 y 14 m. mit: h. t.	☽ á las 6 y 28 m. matí: fredes.
29 dil. s. Narcis.	28 dim. s. Gregori.	28 div. Ignocents.
☾ á las 9 y 30 m. tarde: vents.	29 dij. s. Saturní.	29 dis. s. Tomás. C.
30 dim. s. Claudi.	30 div. s. Andreu.	30 diu. T. de s. Jaume
31 dim. s. Quintí.		31 dil. s. Silvestre.

BONS RECORTS.

I.

Galant cullita, li ha hagut, no cal quexarse, la sabó de la nostra terra aumenta, que la Providencia ha vól ajxis y la fé no minva. Véus aquí los frayts d' aquest bon any de Déu.

N' Antoni Aulestia ha publicat sos *Quadros d' historia catalana* premiats en los Jochs florals de 1874, y á fe sòn merexedors de tal distinció, tant per lo criteri que s' hi veu com per la manera d' esser presentats; tant que, llegint dita obra, un s' identifica ab aquells temps y no deixa lo llibre fins á la fi. Molts enhorabonas merexix l' autor y convindria que l' imitessen alguns dels quins se dedican á travalls semblants.

Los tragedias catalanas, d' En Víctor Balaguer han de contribuir per forsa á aumentar la reputació del distingit *mestre*, ja que ab ellas demostra que 'la seya no minvan sa inspiració valenta y las enriqueix ab notas de mòlta vàlua.

Premiada fou en lo certámen de l' Associació literaria de Girona la *Biografia de D. Joseph de Margarit*, escrita d' en Joseph Pella, qui ab copiosos datos, pasa en lo lloch que se merexix la noble y patriótica figura d' un catalá tant ilustre; lo cal-lecionador d' est Calendari també ha publicat *La Reja*, aplech de qüentos, rondallas y novelas; En Joaquin Riera sas *Cansons de noys y noyas*, música d' En Joseph Rodoreda y dibuixos de N' Apeles Mestres; En Joseph Veiu y Codina sas novelas *La dida* y *Lo Rector de Vallfogona*; alguna jovena poetas, han fet un *Llibre del Amor*; En Constanti Llombart, ha donat á llum las *Obras Festivas del P. Mulet*; N' Apeles Mestres sos *Micro omos* y lo Sr. Saumartin un aplech ab los títols de *Comptes vella barallas novas*. Seguexen també publicantse la *Biblioteca catalana* y lo *Cansoner de las obretas mes divulgadas*.

Fruyt d' una vida de travall y estudi, publica N' Antoni de Bofarull sa *Historia civil y eclesiástica de Catalunya*, escrita en castellá; y, en la mateixa llengua, han donat á llum

los Srs. Coroleu y Pella un llibre important que tracta de las *Corts catalanas*. També ha vist la llum lo tomo *dels certámens de Girona* y 'l de *La Misterinsa*.

Entre las obras que s' estan preparant, figuran lo cinquè volum de las *Cançons de la terra*; *lo Llegendari* que ha aplegat En Francisco Maspons y un llibre de *Superstiсions*, de dos conegats autors.

Tocant á publicacions periódicas, ha eixit *Lo Ratpenat*, calendari pera 1876, que dóna á llum En Constantí Llombart; *La Renaixença* va seguint se ja llarga vida, presentantse enguany ab una tipografia superior y adornada ab ricas vinyetas; á Nova-York, torna á eixir *La Llumanera*; á Bons-Ayres, alguns catalans publican un setmanari baix 'l bermós títol de *L' Aureneta*; y no trigará á eixir á Barcelona un periódich consagrat á l' agricultura.

Lo teatre va fent sa via: entre las obras que han sigut aplaudidas, figuran *Lo dóldt y Lo plor de la madrasta*, d' En Frederich Soler; *La planeta d' un home*, monólech de N' Eduart Aulès; y *Lo tamborinaer*, rondalla en tres actes d' En Joseph Feliu y Codina.

II.

Al parlar dels certamens, comensarém com es de costum y rubó pels Jochs florals. Veus aquí 'ls títols de las composicions premiadas y 'ls noms dels autors.

Flor natural: «*Cleopatra*,» de N' Angel Guimerá, qui elegí per reyna de la festa á na Emilia Palau Gonzalez de Quijano.—Primer accésit: «*Clemença Isaura á Mont-pelit*,» d' En Joan Mouná, de Marsella.—*Segon accésit*: «*De poncella á Rosa*,» d' En Salvador Genís.

Englantina d' or: «*La rana llatina*,» de N' Isidro Bevent-hs.—*Primer accésit*: «*Lo fouer*,» d' En Pere Ramon Vidal.—*Segon accésit*: «*Lo pou de St. Gem*,» d' En Cárlos Pons de Ginebreda.

Viola d' or y argent: «*L' arbre sech*,» d' En Emili Coca.—*Primer accésit*: «*La ermita*,» d' En Joaquín Riera.—*Segon accésit*: «*Ryplay*,» d' En Joseph Franquesa.

Premi ofert per la Excma. Deputació de Girona: «*La festa del carrer*,» d' En J. Riera.—*Primer accésit*: «*Lo farciolay-*

te,» d' En P. R. Vidal.—*Segon accésit: «La professó de las bardas,»* d' En Felip Pirozzini.

Premi ofert per la Excma. Deputació de Barcelona: «La Pau» d' En Jascinto Torres.

Premi ofert per la Excma. Deputació de Tarragona: «Lo camp de Tarragona,» d' En Joseph Martí y Folguera.

Premi ofert per la societat «La misteriosa:» «Epístola» d' En Joaquin Maria Bartrina.—*Accésit: «A una dona,»* d' En J. Martí.

Premi ofert per alguns fills de Cerdanya: «Ceretania,» d' En Francesch Ubach.—*Primer accésit: «Cerer,»* d' En J. Martí.—*Segon accésit: «Al Pirineu,»* anónima.

Premi extraordinari ofert pèl Consistori: «Fualas, d' N' Apeles Mestres.

Premi ofert pèl Ateneo Barcelonés: no s' adjudica.—*Accésit: «Lo teatre catalá,»* d' En F. Ubach.

Premi ofert per alguns catalanistas: «Catalunya francesa,» d' En Joseph Coroleu y En Joseph Pella y Forgas.—*Accésit: «Noticia histórica dels catalans que intervingueren en lo descobriment d' América,»* de N' Antoni Aulestia.

Premi ofert per «La Renaixensa,» «Quadros de Barcelona» de N' Antoni Careta y Vidal.—*Accésit al premi ofert per la redacció de La Renaixensa: «Sota un tarot,»* d' En Martí Genis y Aguilar.

En lo concurs que obrí lo Cercle literari de Vich, foren premiats escrivint en catalá los Srs. Ginebreda, Masferrer (Francesch), Ubach, Matheu, Riera, Viza, Amer y Bassegoda.

A Valencia, ab motiu de celebrarse lo sisé centenari de la mort de Jaume I, hagué un certámen en lo quin guanyaren premis escrivint en llengua de la terra los Srs. Aulestia, Riera, Careta, Franquesa, Fortesa, Pastor, Obrador, Martí, Roser, Amer, Tarongí y Llorente.

L' «Associació catalanista de St. Gervasi de Cassolas» en sa festa anyal distingeí composicions del Srs. Comerma, Franco, Planas, Garriga y Fontova.

La societat «La Misteriosa,» celebrá també sa festa anyal, essent llorejats la Sra. Penya d' Amer y 'ls Srs. Reventós, Matheu, Torras, Pirozzini (Cárlos), Pirozzini (Felip) y Tarongí.

Los Srs. Directors y Professors del Col-legi Mercantil ab motiu de las festas (?) de la Mercé, celebraren una festa literaria en la sala de Cent de casa la Ciutat, y 's distingiren escrivint en catalá los Srs. Molins, Vilanova, Coca y altres. No devem passar per alt que 'l Sr. Arcalde En Manel Girona pronunciá ab tal motiu un breu discurs en llengua patria y assó 'ns obliga á felicitar á dit Senyor Aprengan d' ell los que 's pensan que 'l parlar catalá está renyit ab la representació oficial.

A l' hora qu' escrivim aquestas ratlles, no se sap encara 'l resultat dels certámens de Girona y Lleyda.

Molt nos plauhen aquestas llaytas de la inteligencia y 'l sentiment, mes que mes tractantse del cursu de nostra llengua; pero si havem d' esser franchs, en vista de lo que passa algunas vegadas, al veure 'ls resultats que dónan alguns de tals concursos, no podem menys de doirens ab un diari, *El associador*, de que no 's pose un xich mes d' esmerat en la elecció de jutges. Si 'ls tals són personas de reconeguda aptitut, inspiraran confiansa á tothom y en realitat y en aparencia las festas y 'ls premis valdran mes; del contrari, no 's farà altra cosa que fomentar reputacions falsas y ridiculas.

III.

Tots los quins pensan que á Catalunya es casi nul lo sentiment del art, vingan á celebrar los triunfs de nostres artistas. A Madrid se 'n portaren la palma aquest y altres anys, com se veurá per la següent llista.

PINTURA.

«*La tocá d' oració*,» del Sr. Urgell: *segon premi*.—«*Vores del Ter*» del Sr. Urgellés, y la «*Riera Blanca*,» del Sr. Rabada: *tercers premis*. Es de notar que la prumpsa d' aquella vila creguè que mereixian primer premi 'l Sr. Urgell y segon lo Sr. Urgellés. Foren distingits pel jurat y l' opinió pública ab *menciones*, los Srs. Amell, Amaròs, Benlliure, Peyró, Rignit, Borrós, Espoller, Fluixench, Julià, Guyòs, Masriera, Mercader, Nin, Miravent y Tomasich.

ESCULTURA.

«*Crist mort*,» del Sr. Vallmitjana (A.); «*Criteri de veritat*,» del Sr. Reynés; «*La primer pas*,» del Sr. Ome: *segons premis*.—«*Abel mort*,» del Sr. Vidal; «*Job*,» del Sr. Pagès; «*Mort del just*,» de Foixá: *tercers premis*.—*Menciona* als Srs. Gamot, Tasso y Vallmitjana (V.)

GRABAT.

L' únich *primer premi* va guanyarlo lo mallorquí senyor Maura.

A Paris també han cridat l' atenció ab sas obras los pintors Srs. Codina, Gibert, Masó y Pujol.

Lo distinguit escultor Sr. Talarn, lo verdader protector d' En Fortuny, ha pres també baix los seus auspicis un unió d' altres benefactors, á un jovenat que, si seguex estudiant y no 's deixa enseuperbir ab los merecuts elogis de qu' es objecte, arribará á ser una gloria llegítima de Catalunya y del art.

La premsa de Madrit s' ha ocupat ab elogi de nostra literatura. Lo distinguit escriptor Sr. Trueba, va publicar uns articles mólt laudatoris pel autor de *Lo gaytar del Llobregat*, En Joaquim Rubió; alguns escriptors castellans de nota han traduhit la major part de las *Tragedias* del senyor Balaguer; y tot demostra que per fi, á despit de l' ignorancia y la malicia, la llenga y la literatura nostras són estimadas en lo mólt que valen. Ja era hora.

La *Associació pel estudi de las llengas romanas*, en lo certámen que ha de tenir lloch en 1878, demana també 'l concurs dels poetas y escriptors catalanistas.

Lo distingit publicista En Juan Manyé y Flaquer, Director del *Diari de Barcelona*, aprofitant de l' obra del senyors Coroleu y Pella *Las Córtes catalanas*, feu algunas manifestacions de catalanisme per lo que 'ns vanaclem á lo que ab tal motiu ha dit *La Renaixensa*: «Aplaudim de cor totas las manifestacions de catalanisme donadas pel Sr. Manyé, com estem sempre á punt de fer lo mateix ab tots los homes polítichs que seguexin per est camí, vingan del camp que vingan.»

Alguns catalanistas, no sectaris de cert partit polítich com algú possehit de la mes completa mala fe ha volgut suposar, han vist ab satisfacció gran com lo dalt dit escriptor defensava ab sos brillants articles las llivertats de Navarra y las provincias Vascongadas, llivertats venerables que tanta semblansa tenen ab las que gelosament servavan algun dia nostres avis.

MORTS.

A una edat avensada y despres d' una brillant carrera en lo foro, 'l professorat y 'l periodisme acabá sos dias N' Es-

tanislao Reynals y Rubassa, president que fou en los Jochs florals de 1871.

Jove encara y quan donava millors fruyts son talent poétich, morí en l' Hospitalet de Llobregat, nostre amich En Felip Pirozzini y Martí. Deixa á mes de travalls poétichs, algunas composicions musicals catalanas que merexerian esser ben xich mes conegudas: Barcelona, Girona y Montpeller son quiscuna un testimoni de son valer literaris.

En Francisco Xavier Parcerisa, al son talent y sa aplicació, no mes, passá d' artesá á artista, distinguíse especialment en lo dibuix y la pintura de monuments. En una época móll poch apropósit, fent veritables sacrificis, va emprendre la publicació de l' obra *Recuerdos y bellezas de España*, ajudat, en la part literaria per En Pau Piferrer, obra que contribuhí altament á propagar l' afició al estudi del passat en general y dels monuments en particular.

Sials, á tots, la terra lleu y Déu vulla que altr' any no tinguem de planye pérdues tant sensibles.

F. P. B.

LOS COMPTES DEL GRAN CAPITA.

Estos comptes ó carrochs foren fets al Gran Capitá per lo rey en Ferran V d' Aragó y sa muller Na Isabel la Católica, despres de la conquista del regne de Italia feta per aquell. S' havian enviat al Capitá quantitats grandissimas y 'l rey desitjant saber com les havia empleadas, li feu donar comptes.

Las cantitats eran:

130,000	ducats,	per	1.ª	vegada.
80,000	pesos,	»	2.ª	»
3,000,000	escuts,	»	3.ª	»
11,000,000	»	»	4.ª	»
13,000,000	»	»	5.ª	»

Y á mes altras quantitats no tan crescudas.

Los comptes que 'l Gran Capitá dongué d' eixos diners, l' endemá mateix d' havérloshi demanat, foren los seguents.

»Doscents mil setcents trenta sis duros y neu rals, en frares, monjas y pobres á fi de que preguessen á Deu per la prosperitat de las armas dels reys Católichs.

»Cent milions en palas, picots y sirsadas.

»Cent mil ducats en pólvora y balas.

»Deu mil ducats en guants perfumats, á fi de preservar als soldats del fetor dels cadavres de sos enemichs estesos en lo camp de batalla.

»Cent setanta mil ducats en posar y adobar campanas fetas malbé de tocar seguidament á festa per las victorias conseguidas sobre nostres enemichs.

»Cinquanta mil ducats en aiguardent per la tropa en un dia de combat.

»Milió y mig de ducats per mantindre presoners y ferits.

»Un milió en missas de gracias y Te-Deums al Senyor.

»Tres milions en missas pels morts.

»Setcents mil quatrescents noranta y cuatro ducats en espias y.....

»Cent milions per ma paciencia en haver escoltat ahí al rey demanant comptes al que li havia regalat un regne.

Los comptes foren aprobats.

SALUTACIÓ

ALS POETES QUE HAN VINGUT Á LES FESTES CENTENARIES

EN HONOR DEL

REY EN JAUME LO CONQUERIDOR. (1)

(Valencia.)

¡Fills de la noble terra que may del cor se allunya!
¡Trovadors de Mallorca! ¡Cantors de Catalunya!
¡Felibres de Provença! ¡Companys, amichs, germans!

(1) Esta composició fou llegida en la vetllada del Ateneo de Valencia, als 29 de Juriol prop passat.

Valencia á vostre encontre tots joyosos avança,
En la front la vergunya, y en los ulls la esperança,
Y lo cor en las canse.

Darrer infant de aquella casa jagral, que un dia
Va omplir tota la terra de gloria y poesia
Ab sos fiximes gestes y sos brillants amors,
Ma patria en los flaxmos verjers de les sullàsies
Dormia, dosser fentil los palmes africanes
Y els taronjers en flors.

Dormia y enmoniava. De la passada gloria
Imatges falagueres cercava en sa memoria,
Perdudes remembrances de *amor y patria y fora*,
Y mentres les plorava burrades y doneres,
Com cant que desvellara del Paradís, poetes,
Escolta vostra ven.

Escolta la veu vostra, venint de llunyes terres,
D' entre les aygues blaves, d' entre les aspres serres,
Clamant: «¡Oh llemosina nova reyal, salut!
La vel esquitza, oh vitda; los ferros romp, captiva:
Regina torna al trono; desperta, morta viva:
Lo teu jorn es vingut.»

Y en aquelles contrades hon á la gaya ciencia
Dictaren llegs los llabis sonrients de Clemencia
Alegres responian als cants dels trovadors
Avinyó, la papesa, y Nimes, la romana,
Y Marsella, la grega, y Bizers, que romana
Mullada encara en plors.

Y al remó de eixes trores sentiansse conmoures
Les muntanyes poblades de centenaris roures,
Hont serva Catalunya sos recorts y sa llar,
Y la platja hont segueda guanda el mar Barcelona,
Y hon l' antigua Tarraco, banyant los peus en l' ona
Mira els segles passar.

Y al portar ses esperes la fresca marinada
A los darrades illes, que en l' aygua enjogassada,
Eshart semblan de cisnes que fugen mar adins,
S' enhalegueyan totes del goig que les omplia,
Com, quant lo nauxer canta, bolan plens de alegria
Los jóganers dauflins.

Llavors, com la donzella que espaberida guarda
Pendre vida el seu dolit y tiru y s' acotarda,
Valencia, tremolosa, sense saber per qué,
Lelsant cauze, pausura, de sos braços amorosos,
Les garlandes trenades de primerenques roses,
Parlá y axia digué:

«Vostres cançons, poetes, no son pera mi novas,
Recorts de l' infantesa me portan eixes trovas,
Entre els boyrosos nátals de un sen pesat y llarch;
Es vostra aymada llengua la llengua de mos avis,
La que enseñá la mare quant brollavan dels llabis
Del meu dolç Ausias March.

»En est noble llenguatje mos reys, en altres segles,
Donaren á son poble bons fors y sabies regles;
En est noble llenguatje, pel Senyor benehit,
Senyalant á la terra la salvadora via
Per la boca bressonta del meu Vicent, un dia
Parlá al Sant Esperit.

»Y avuy que aquesta llengua, oh trovadors, oh mestres
Dels Pirineus als Alpes, juntant les forces dostres
Alxecau, com la santa senyera, oh nou amor,
Menysprenada en ma boca ja fa temps la contemple
Y no tineh, per parlarla, más lleys, regla ni exemple
Que 'ls batiche de mon cor.

»En ma florida platja, mos plans y mes montanyes,
En los rumasts dels pobres pastors, en les cabanyes,
En la vila hont la seda tix y tiny meu infant,
Rebordonit, he ho penas, de son origen noble,
La vostre parlar sempre serveix á lo meu poble.
Per lo riure y la plant.

»Si en sos distints encara troveu alguna espurna
Del foch sagrat que serva l' antigor en son urna,
Vingau á mi, poetes, y com en altres temps,
El pa y la sal partintne, juntant les mans amigues,
Parlarem de mos avis, y les cançons antigues
Cantarán tots ensemps.»

Alzis digué ma patria, y ab la millor valença,
Vengute son de Mallorques, Catalunya y Provença,
Responent generosos á son apel joyós:

Y ella tem y batega com la novella esposa,
Quant sens vel, en sa cambra, de sa bellfat dubtosa,
Se veu devant l' espós.

¿Voleu trobarla plena de gracia y poesía
Per más que vergonyosa y humil y pobre sia?
Guardeula ab cor de mare, y ab nila de enamorat;
Puig obrint be los braços, com á l' ayrant l' aymada,
Vos ofereix ab tots sa ánima afamada
Amor y germandat.

TEODOR LLORENTE.

Valencia.

BOY ADORMIT.

En Pau y en Pere dormian en la mateixa cambra y l' un pregunta á l' altre.

—Que dormes, Pau?

—No, vu respondre aquest.

—¿Podias deixarme tres duros, Pau?

En Pau no respongué.

—Que no 'm respons, Pau?

—Dormo.

—¿No havias dit que no dormias?

—Ho he dit somiant.

POCH Y BO

Val mes una rosa,
que aixaus d' altres flors,
y val mes una hora ditxosa,
que un any de dolors.

Val mes cent vegadas
un sol raig de llum,

que atapidas y grans nuvoladas
de boyra y de fum.

Val mes una perla,
val mes un diamant,
que las grossas pedreras qu' esberia
lo mall abrusant.

Mes valen las notas
d' un sol rossinyol,
que dels altres aucells las veus totas
llansadas al vol.

Val mes de tos llavis
un bes, un besset,
que no pas tot quant diuhen los savis
tan trist y tan fret.

Val mes una diada
de gloria y d' amor,
que no pas una vida enrotllada
d' oblit y tristor.

Té mes maravellas
lo sol, es mes bell,
que no pas tots los núvols d' estrellas
que 'l voltan á n' ell.

Val mes que un poema
etern y pesat,
una frase, una frase suprema,
un vers inspirat.

J. Martí Folguera.

DEL JUTGAR DRETAMENT.

Cicero quan tractava de las dots que han d' acompanyar als Jutges, deya:

«Quan un jutge haja de fallar, recórdes' de que Deu se 'l mira y de que també l' escolta.»

Y Salusti al parlar de lo mateix diu.

«Tots aquells que delliberan sobre algun negoci duptós, no deuhen tindre ni amistats, ni oys, rábia, ni pietat; per-

que á través de la boira d' eixas passions se distingéix ab molta pena lo veritat del fet que 's jutja. May l' home que 's deixe dominar per una passió, será just. La rahó es sobirana quan s'usa ab conciencia; pero si la passió reyna en lo cor, la rahó queda esclava d' aquelx y deix de esser justa.»

Aquets principis deurém tindrels gravats á la memoria tots aquells que en lo transcurs de la vida se veuhen en lo cas de esser árbitres en lo judiel de algun fet.

MANDRA

«Cansó inmoral.»

Tomada de «A les voltes dels escrots hi ha una fragata», etc.

Va contarme 'l meu padri,
home d' experiencia:
—«A pe 'l nostre pare Adam,
Déu ab sa saviesa
nit per dormir li va dar
y lo jorn per descansar:
cap feynar, cap feynar.»—

La llissó en lo meu cervell
hi resta clavada,
y parçó, des de llavors,
tom feyna 'm cansa.
Per no estar sense fer res,
¿sabeu quin oficí he prés?
La mandra, la mandra.

Altres vajan dalerats
ab compras y vendas,
ó bé 'ls donen gloria y or
art, industria y ciencias.
La gloria fa sospirar,
y 'ls diners s' lman de comptar...
Que feynal! que feyna!

Jo vull viure sens fatich
vida regalada,
prop del foch ben ajagut

al hivern quan glaça
y en tacer ple d' herba y flor
al estiu quan fa calor
y mandra y sin mandra.

Una mingona ha robat
la voluntat meva.
Té ayrós trepitjar menut,
cara rodonota,
á la barba hi té un clotet,
son ull negre y traydoret
fa fegua, fa fegua.

L' hora de meu enamorat,
que l' espero ab ansia!
Mes quan diga 'l capellà
«Aurora les mans ara,
estich cert que no 'n farà,
y, si puch, li espondrà
«*Fach mandra, fach mandra.*»

Alegret de cara al cel,
conapte las estrellas,
y, de dias, recoltat
escolto á una bella
(ella m' ha de fontejar)
me sembla que to fitch ja
pera fegua, pera fegua.

Droperia, 't vull cantar,
vinga la guitarra:
vaig á ferto una cansó...
¡Quina sin m' agafa!...
Y qu' es pesat lo dormir!
Valgam Deu, que la patir
la mandra, la mandra!

A. Cabeta.

Lo mal y 'l be
qui 'l fa se 'l te.

—

Hi ha mala
que venen per be.

ESTIMACIO.

Un pobre pagés se veya perseguit sens repós per un á qui devia una cantitat. Un dia aburrit, va son mosso y li diu que hi ha lo subjecte en questió que 'l vol veure.

Lo pagés llavors per desfersen, diu al mosso:

—Vau y digali que so al llit.

Torna 'l crist:

—Diu que s' esperará que 'us hagoèu llevat.

—Digali que estich malalt.

—Diu que 'us porta un remey.

—Digali qu' estich en l' agonía.

—Diu que vol despedirse de vos.

—Digali que so mort.

—Diu que 'us vol tirar l' aiga benegita.

No hi va haber remey va tenir de rèbrel!

TENEBRAS

—¿Ahont eta? gran Deu! ahont eta? Lo clam d' angoixa
Del cor meu desolat, mor sens resposta
Dins la negror del vall que 'l fret despulla.
¿Ahont eta? Perdut me sóc no trob' petjada
Que á llur amigs ó á sant alberch m' enlesqa.
Mon fals saber entenebrá l' esfera
Hont ab estela esurit ton nom llegia,
Los trons retrunyen: lo fibbló 's desferma,
Y 'l fanal de la fé lo vent apaga.

La foredat per tot. Espessa boyra
De culpa y malvestat ma vista acurta.
Devant ta fas, la fas del dupte hi mira,
Y batx mos peus sangrents me fujir la terra.
A la llnor del llamp que 'l cel olivella,
Veig prop l' avench hont lo meu pas m' emporta;
Y m' obliflant mesquí de tas promesas
Per lo dolí verinós, rebutj' la copa
Dels plers divins qu' un altre temps tastava.

¡Oh, las de mal malalt m' atrop, la febra
Lo seny me torba, y tot cremant mas venas,
Me dú lo gine al cor. De la matsina
Jo sent l' angrânia y lo mortal desfal,
De rabó fulla me fart 'l contagi.
Los ulls clucats del ver devant lo llibre,
A dins la fossa hont la dolor s' hi queixa,
Sols sent la mort que va cavant mas fosas,
Sens que hi vegi darrera l' esperança.

¿Y hont girar, mon Deu, los ulls plorosos
Per tornarte trobar? Un temps te veya
En la obra tota; 't veya y t' hi sentia.
En la flor, en l' aucell, en lo riu tèrbol,
Fins de l' herba en lo bri. Tot es mut ara.
Res diume 'l nom; per mi no 's mes que cendra.
Lo temple esforç del art, l' ara una tomba.
Orpell es l' estrellada, incomprensible;
Si 'n mi no 't trob ¿hont, Deu, he de trobarte?

No sé ahont som, ahont valg, ni que 'm espera.
Ma vesta de virtuts, espallissada,
Caigut m' ha à trossos per tan aspre vim:
Tot nú me velg, mas herencia ja perduda.
De lo meu front impur l' impura taca
Esborra el signe sant que los ols obri,
Y tots los angels de traitor se ploran.
No tench ni una obra bona ah que cobrirme.
¿Cóm he devant mon Deu de comparetxer?

Recordme 'n trist aquellas serps astutas
Que de ra bava en mi l' empolt hi foren,
De sobre 'l ver tot famolent unava,
Y del duptar begui en la font llimosa.
D' error per l' esperit lo pà 'm fenyia,
Y un jas de neu per lo meu cor me feya.
Ay, per trobarte, veritat volguda,
M' afanava en la ciencia mentidera,
Jo qu' en l' ánima, oh Deu, l' aport' escrita.

Sadoll n' estich de la corcada fruyta,
De l' aygua amarga que las venas infla.
Son pes m' engruna, y tant la carn n' engroixa,
Que de lo funs del fanch ja no 'm puch moure.
Avans volava pels espays, altivol,
Lliure, llenger de cor; vuy no tench alas:
Per dir bons mots me n' arranqui las plomas.
¿Cóm passaré l' avench de l' ombra eterna,
Si n' enfondrat lo pont qu' al terme veya?

Orfe m' he fet tot renegant del pare,
Se lo fill prédich qu' al casal no torna;

L' ánima del goig pur s'es feta viuda,
Y per germana la dolor m' ha presa.
M' ha elet l' orgull per companyó en lo viatge,
Y veig qu' als cuchs me porta del sepulcre.
Mes qué los anys lo pes del mal m' encorva,
Si no pogunsses molt amunt alcarme,
¡Cóm mauro tan avall me deixaríssi!

L' odor de mort ja 'l respirar m' atura,
Y l' esperit, encar dupiant, tremola.
M' apar oir d' eterns gemecks l' angrúnia
Y lo llamp veure de la porta espasa.
¡Ay, si 'n mos ulls, tot secks, los plors eixissen!
¡Ay, si un tatech dónas lo cor de marbre!
Mon Deu gahont está No 'm sias sort! escolta 'ma!
Tú que, senyor del mon, pot bé nos forts,
Dona 'm la mà en l' avench ahont veig a caure.

Romp eixa sarja de la llum divina
Fes qu' un sol raig n' hi passe, qu' un ne cobra
Por lo cor fundre qu' ha glaçat lo vici.
Mes tú resplans per tot: jo só 'l s' ns cgma
Que 'm deixi de la fé apagar la llantia,
Que á l' esperança n' he tancat la porta.
Vullas qu' a encendre 's torn la flama pura,
Vullas tornarme 'l plors ab que 'l renova,
Qu' en la nit que m' he feta, no 't puch veure.

Esperit só, y en tú me vull confondre.
Dins l' ànim que 'm rodá, mort sols hi puch viure,
Y jo vull viure ab tú, mort per la terra.
Mes ay, sens fe...? y ab tant de mal...? Rebutja 'm!
No puch merexer la clemencia santa.
Sols ab ma sanch rentar podré mas culpas.
Branda l' espasa de justicia eterna.
Mon Deu, no mires si sanch tenia 'm malla,
No atur 's aquí ton brag, mon coll te dono.—

Gregori Blessarat.

BONA OBSERVACIO.

Un capellá preticava la Passió. Quan va ser allí bont tracta de la presó de Jesus en l' hort, una dona que se l' escoltava ab un pum de boca oberta tot plegat no podentse contenir, dia al predicador:

—Li está bé que li agafessen: ¿que hi anava á fer tant sovint en aquell hort? L' any passat ja s' hi va deixar penjar.

***

A.....

(Epistola)

Poeta 'n dius; perque has llegit uns versos
Que en altres edat mon tendre cor dictava
Plé d' esperanses, d' ilusions, d' afectes
y joventuts.

Llavors, á impuls de sentiments purissims,
Si alguna volta una ardorosa penna
Volgué estampar-los al paper, mes ploma
dóch eorta.

Mes ¡ayl mon cor debades per tot cerca
L' alé y l' inspiració que l' animavan,
Y ara no troban ja mos ulls ansiosos
res mes que prosa.

Bufa lo pés de sagrats debers qu' entranyan
La vida activa, lo treball sens treva,
Sols trassar pot ma afadigada ploma
versos inedits.

Perque fer versos es empresa fácil
En eixos temps que tot se metrifica;
Midar, contar, aquest es lo sistema,
tothom sab fetho.

Mes ¡poetisar! eixó m' es impossible,
Jamay será 'l comers font de poesía
Hont no 's cultivan altres bellas lletras
que las de cambi.

La vibrant cuirda armónica de l' arpa
Que escampa per l' espay notas divinas
Es cuirda fórra hont lo drinch sech s' hi escolta
de las monedas.

Y aixis per un seguit tot quant me volta
Ensempa concurre á que l' esprit decaigue
Quan torna en realitat la fantasía
mudant de forma.

En llonh d' estrofas bellament dispostas,
De xifras veig tan sols llargas rengleras
Que sens parar *debe y haber* me criden
Y rema y sigue.

Sutsant segueixo, y al tic-tac del péndul
Las horas passan empenyentme alrada,

Sens que puga l' esprit cossers plánit
en alta esfera.

Si cuvera lo mon llatrat la vista giró
Allí també al cumers veiu que hi domina
Ab l' interés y l' egoisme un llunya
rastrera sempre.

Y al contemplar com las passions transformen
Fent tant petits als qui la fama exalsa
Sento en mon cor lo desengany fer presa
deixantlo inerte.

¡Y esmar poeta 'm dirad detura 'l llaló,
Ja que tan dols dictat no puch merexer
Mes compadeix al qui l' escalf anyora
de sacra flama.

Carfasim, vale, y que enlayrario pugas
Fins las regions que no m' es dat alenyer
Vullan las Musas serte tan propicias
com per mi esquerpas.

ALVAR VERDAGUER.

Agost de 1898.

DEL FUMAR Y DEL TABACH.

En 1560, sent Joan Nicot embaixador de Frensa á Portugal, feu coneixa eixa planta ó un mercader flamench, la presentá al gran prior y després al tornar á sa terra la oferí á Caterina de Médicis com remey de molta llay de mals. Per só se nomenava: «nicotiana ó herba del prior ó herba de la reyna.»

Los primers qu'usaren tabach en pols ó per fumar, foren perseguits y ridiculisats.

En 1604 prohibí Jacob I de Inglaterra aquesta herba per sas cualitats dolentas, douchs ell fum que despedeix deya ella «te las mateixas cualitats que lo del infernu es negre, espés y pudent,» y vevent en 1619 que cada dia hi havia mes fumadors va publicar contra aquesta un llibre titolat *Misocapnos*. En 1624 lo Sant pare Urba VIII excomunicá als que polsavan en las iglesias. A Transilvania un decret publicat l' any 1689 amenassava ab lo confiscament de bens

als que conrestavan tabach y ab multa de 2 á 200 florins als que 'n gastavan.

No rebereu millor acullida los primers que tractaren d' introduhirlo á Persia, Moscovia y Turquia. En esta última nació Amuratos prohibí la propagació d' aquelx narcótich, manant que al que infringís sas ordres se li tallessen los llavis y 'l nas.

A principis d' este sigle encara era mal vist á Espanya lo costum de fumar en públich y fins l' any 1822 en los cafés y botigas de begudas se hi veya un rotulet ab lletras grossas que deya: «Aquí no s' hi pot fumar.»

En Sant Petersburch, Berlí y algun indret dels Estats Units está prohibit fumar pel carrer. En altros indrets dels Estats Units se castiga al que fuma en Diumenge.

L' ANYORAMENT.

Suntadeta al peu de un arbre,
s' está trista y dins plorosa
una donzelleta hermosa
plany entse de gran dolor.
Feya jorna que caminava
puig que de molt lluny venia
cercantse de nit y dia
son primer, perdut amor.

Un aucell de vert plomatge
en las branca s' atuvava
y al veure qu' ella plorava,
dixis materix li parlá:
—«No ploris, donzella hermosa,
»si se 'n ha anat de sa terra,
»no tornará de la guerra,
»en fi un tú lo salvará.

»Combat ara per sa patria,
»no llusta per tú y la gloria,
»coronará la victoria
»son triunf d' eterna renom.
»Ton plant llastimós atura,
»lo teu cor respiri llivre
»de la mort en lo trist llibre
»no hi está escrit lo seu nom.»

Y encara l' aucell parlava
qu' ella vegré com venía
y vera ella 's diéigia
una ombra de trist posat.
Só la guayta estremordida
fins qué aprop se la va veure
y, al contemplarla, va creure
veure en ella á son aymat.

—«So ¡ai! So jo qu' sca arribo
per mitjavar la teva pena.
Vinch á trencar la cadena
del dol que 't corseca al món.
Vina ab mi, donzella aymada,
y tun cor sobre 'l meu pitx,
sensta tun front de rosa
vull fer un bes en tun front.»

Y la noya afal·lorada
s' alsa, hi corra ab alegria.
Es ell! Lo Senyor li envia
per calmar son desconhort.
Mes al farse l' abrassada
lo manto d' ell que 's fa nevera
deix veure una calavera....—
¡L' ombra aquella era la mort!

AGNA DE VALLDAURA.

FURS (1).

ARTICLE PERA 'LS CATALANS.

(Traducció de A. Careta.)

Mon amich Sr. D. J. MANYÉ Y FLAQUER.

En un article tan notable per la lógica que conté com per las veritats que consigna, V. ha tractat de la qüestió de furs vasco-navarros, viventa en estos temps malhaurats d' encegament polítich, pero esta vegada ab l' especialitat

(1) Publiquem la traducció de aquest article degut á la pluma del erudit escriptor Anton de Bofarull, per 'creure' important hala mes d' un concepte tant per son fons historich com per l' assumpto que tracta, agradás sempre á tots los que estiman la tradició y las glorias patrias.

de dirigirse als catalans, que oblidant sa propia historia, despres d' haver sigut víctimes, tractan de convertirse en botxins.» Si esta frase no tingués á revelar ó á suposar, quan menys, certa igualtat entre la situació actual de las provincias Vascongadas y la de Catalunya una de perdre sos furs, ó mes ben dit, si la qüestió en compte de durse al camp de la historia y de singularisarla comparant, s' hagués tractat baix lo punt de vista, de conveniencia desig, ó legalitat, en termes generals, jó 'm guardaria prou de mitjansar en las diversas opinions ó aficions que sostenen los politichs militants y 'ls periodistas, per la rahó de no ser jó d' aquells ni fer lo noble ofici d' aquesta; mes ja que s' ha recorregut al element histórich, ja que Catalunya tingué d' eixir com á terme de la comparansa, ja que V. 's dirigeix als que oblidan l' historia, ¿trobará fora de lloch que responga qui no l' oblida, encara que no sia mes que per traurera la responsabilitat que li duria 'l callar, tement restar confós ab los culpables?

La consideració que V. 'm méreix y l' amistat que de temps nos lliga son prou pera que V. no 's crega ni sospite tant sols, que 'm presento ab intenció de rebatre lo que V. afirma ó de moure una polémica: mon objecte es tant sols fer algunas aclaracions que 'm sembla no rebujará V., per la rahó de que sempre cerca la veritat en totas las qüestions y ningú 'l guanya en amor á Catalunya.»

La paraula *fur*, tant en romans com llatinejada, es homónima y te diversas acepcions: pot significar privilegi, exempció, jurisdicció especial d' una classe, pero tambe significa jurisdicció en general, poder, lley municipal y con ó conjunt de lleys en un país. Lo *Forum judicum* ó *Fuero juzgo*, lo Fur vell de Castella, lo Fur d' Aragó y altres que 's podrian citar, dónan idea clara de que per *fur* s' ha d' entendre á Espanya (hont avans del segle XVI existian diversas nacions,) la compilació de lleys correspondents á cada una d' ellas, es á dir, lo moviment de ses institucions qu' es igual á lo que ara diriam la Constitució del país. Per conseguent no pot péndrers lo fur ó 'ls furs com privilegi especial, privativa ó excepció, perque aixó indicaria ó diferencia respecte d' un tot, que ó n' algunas los sembiará esser la nació d' Espanya; mes, com lo tot no existia, com la nació espanyola havia desparegut en temps dels Gots, la diferencia no mes resultaria, tocant á la forma y al costum, entre unas y altres nacionalitats del territori espanyol, may entre una d' estas y 'l tot restant, que no era nació y si conjunt de diversas nacions, Castella, Aragó, Navarra, Viscaya, Catalunya, Portugal, etc.

En temps dels reys Católichs, la denominació territorial,

y encara poces vegades, s' aplicava al conjunt de dominis que dependian d' un princep, torná à dirse España, com en temps dels Góts, á la totalitat d' estats existents en la Península; pero ni, ab tot y aixó, hi hagué nació espanyola (y no s' admire 'l lector,) no mes nacions, independentes unas d' altras, cada una ab sa Constitució autonómica, ço es, ab lo seu fur, que dependian del senyor que la casualitat, los matrimonis ó las necessitats diplomáticas havian portat á ser, al plegat, senyor de totas sens confóndrelas, perçó 's diguéren mes be de las Espanyas (*Hispaniarum rex*) que d' Espanya, y fins Ferran VII hem vist perpetual lo costum de posarse en los titols ó testerus rey de Castell, de Lleó, d' Aragó, de Navarra, etc.

Lo conjunt de nacions, doncha, rebé la denominació territorial, perqué aixis plagué al senyor de totas anomenarlo; pero es fácil compendre que la nova nació no existia per no haverhi hagut mes que unió personal de princeps, may confusió, refundició ni agregació de nacionalitats. Aixis veurá V. que no s' va unir Catalunya un dia voluntariament ab Castella ab lo pacte d' esser respectadas sas llivertats, primerament perque cap dret tenia una nació de xuclar á l' altra y, segonament perque no hi ha qui provar puga quan mecom va constituirse la nació ó reyalme d' Espanya, ni hi 'ha cap tractat, acta, pacte ó document que 'u justifique; de manera qu' en rigor, ni despres d' abolits los furs per ser aixó obra de la forca, s' ovirá encara la ponderada unitat nacional, fins que, per voluntat dels mateixos dominats ó conquistats, ignorants ú oblidats ja del antich greuje, se adhériren aquests á un plan de llegislació política comuna, per patriotisme ó per necessitat, fins á la Constitució espanyola de 1812. Res te que veure Catalunya ni cap altra nacionalitat espanyola ab Castella, y si no mes ab lo senyor que regnava al plegat en esta y en aquella, ja qu' era 'l senyor l' únich qu' entrava en lo pacte, que no podia rompre, com tampoch «tenia potestat de fer ni desfer lleys» sino ab l' acort de las Corts, ço es, del representants del pais, y açó lo mateix á Catalunya que á Castella, que á Aragó y que á Navarra.

Del rompiment del pacte nasqueren las rebelias, y si de ellas no mes doná exemple 'l Principat, hauria de crèurers allò de que «'ls furs davan á Catalunya una existencia apart, un orgull, una superbia, un poder, un egoisme que la tentavan no eran mes que las virtuts, que rumbeja cada nació, antiga ó moderna, gran ó xica, tant si 's diu Catalunya com Navarra, Hungria, Bohemia, Irlanda ó Escocia, quan se vol trasformar son modo de ser, quan la forca l' obliga á assimilarse ab altra nació vehina, confederada ó

superior, y quan lo senyor suprem no posa 'la medis justa y raboneta qu' hem vist usar en nostres temps ab pahisos als qui podrian atribuhirse las mateixas temptacions que patia nostra vella patria. Las que duguereu á Catalunya fins á la rebotlia, los sufriren igualment Aragó, Navarra, Portugal, Catalunya, Valencia y fins Castella, podentse citar igualment altres estats fóra de la Península com Sicilia y Sardenya, y tant no pervenia aquest mal dels furs, que tenintlos, y mes forts que muy, en certas temporadas no hi han aquí rebotlias, mentres que se sixecan ab desesperació en altres extrems del territori d' Espanya y al retallament dels furs de cada nacionalitat es una soga que va fentse gradualment de llunyy mes ó menys terrible segons lo dolé de domini absolut y universal del senyor, del Rey, ó segons, per la debilitat d' aquest, se cau en lo vici de fiar lo govern en mans de privats despóticha, als quins embarassa la diversitat de nacionalitats, lo carácter de las quinas s' empenyan en no conexe, y contra cada una de ellas inventan falsesas, decretan arbitrarietats y envian forsas militars quan se 'la antoixa.

Aquest sistema fatal en que algú ha cregut veure un llonable trevall per' acribar á l' anomenada unitat nacional es lo que practicaren los Olivares, Lermas y Venezuelas, com aquell qui diu los Secanes d' altres temps, sistema que aplaudia 'l chor de sos familiars (los privats del privat, com deya Quevedo) los mateixos que aplaudian tots seguit la caigada de son protector y padrí, quan entrava á la cort la moda de volcar y malehir als qui poch avans foren adorats ab superstició, y qual valer infalible s' acatava sempre que ab rigor, volian escarmentar las rebotlias per ells no mes provocadas. Alguns exemples confirmarán lo que dicu: Ferran lo Católich, no tenintne prou ab destronar als reys de Navarra, com també destronó á la dinastía de sos propo-parents de Nápols, castiga d' una manera cruel aquella nació, sens que per co patescan las demés nacions que també tenian furs, y, ab lo temps, per decret del imperant, en públicas Corts, s' unsix Navarra á Castella; Cárlos V, ab tot y s' ambició, respecta en sa autonomía cada una de las nacionalitats espanyolas que dependian de son centre y no mes s' esbrava contra 'la comuneros castellans que 'e dolian del exclusivisme y de la preponderansa dels flandesos, mentres que á Flandes se revetlavan contra 'la castellana que alli tenian los primers carrechs públichs; Felip II se fa á la forsa heréu, rey de Portugal, y mirant ab mals ulls las institucions del reyalme d' Aragó, degolla son Justicia, mentres fa altres justicias forans á son servey, afalaga secretament la lladerqada de las mon-

tanyos, ja que li es un pretest per enviarhi soldats, y mirava y destruexix la institució de las Corts aragonesas; ab los reys feblos que son los que segueixen á aquesta monarcas poderosos, es quan li toca la tanda á Catalunya de ser maltractada per privats, y las provocacions d' aquesta avans inconseguidas, apesar de existir los mateixos furs, donan per resultat l' alsament contra Felip IV, que conseguix los arbitrarietats de son privat y enviava contra 'l Principat hosts de napolitans, castellans y portuguesos, escayentas aquest alsament al temps que succeeixa 'l de Portugal, per idénticas causas y justament quan la soldat portuguès era enviat com estorment del raquitich tirá ministre á invahir l' estada del pacifich pagés catalá.

Ja 'ns anem acostant á la mort dels nostres furs: desterrat y malehit lo compte-duch, ó mes ben dit, reconeguts sos errors que tanta sanch costaren, Felip se reconcilia ab Catalunya, y, seguint aquesta ab sos furs, es lo ferm muradal de l' independencia espanyola contra l' ambició y l' oyd de la France y, en los reguats de Felip y de son successor Carlos II, segueix armada, sufrint llarchs anys cada primavera una invasió de francesos, que fan recular, lealment agermanats los catalans ab los castellans y 'ls napolitans, justament ab los mateixos que 'ls foren enviats com enemichs. ¿Quina prova millor, douchs de que 'ls furs no engendravan rap vici en lo pais que 'ls tenia, mentres lo senyor li conservés, lo pacte que li havia jurat? Pero la insuccessió del últim rey doná pau á un cambi de dinastía, succehi á Cárlos un princep francés, Felip V, y, encara que de cop l' acceptaren los catalans, no es de mal coneixe la novetat que 'ls havia de produhir veure l' esperit francés que llavors dominava, quan pocha ans havia costat tanta sanch combatrel. Ab tal disposició, vicinta ab l' austriquisme de dos segles, tant bon punt trogué 'l cap un competidor, Carlos, arxiduch d' Austria, l' aclama per son Rey y mancaren al altre senyor jurat, exposantse á qu' est, com á tal, si triomfava en la lluyta, 'ls ne demanés compte. Deixémnos de la qüestió de dret dels dos competidors, y tot y confessant, si 'ls vol, qu' errären ó mancaren los catalans, no 's pot atribuhir sa rebellía á la situació foral, primerament, perque no foren sols, encara que si principals en la rebellía, y despres, perque la cause que abrasaren, á la que no pogué durlos cap egoisme, no era, d' ella exclusivament, sino qu' era alimentada, sostinguda y defensada, no mes que per tot l' Imperi, per l' Anglaterra, per Holanda y pel Pontifice regnant Climent XI, en pugna oberta contra Lluis XIV de France. Ben clar se veu, douchs, quinas foren las templacions á la rebellía en tal ocasió, sens que per aixó ajudessen mes ni menys los furs.

La constancia dels catalans en la defensa de sa causa, ab tot y conéixe 'l perill d' acomodaments diplomatichs, durá fins despres de tocar l' ingratitut del seu idol Cárles (que assentat en lo trono imperial permetè que 'ls fills de Catalunya segulssen dessangrantes,) per no transigir ab Felip, y si 's pregunta la rahò d' esta tossonería, que á mes de sembler inútil havia de acabar fatalment, si 's busca el móvil d' aquella desesperaciò que sols pogueren aplacar las nombrosas tropas francesas capdilladas per Berwich, se compendrá tot seguit l' amenassa del cástich feta per Felip, la temensa de perdre 'ls fors, y ab ells, 'l independencia de la patria catalana. La data del decret que s' ha citat, en que Felip V, diu obrar «per just dret de conquesta,» en que no reconeix mes sobirania que la seva pera imposar y derrogar las lleys (en pahissos hont las lleys sempre s' eran fetas per las Corts d' acort ab lo Rey,) nos posará de manifest la rahò y 'l móvil que 's cerqui; era 'l decret de juny de 1707, en es, set anys avans d' acabarse la guerra, quan Felip no podia dirse encara conqueridor, quan, apart de son dret, era sols espectant de la qüestiò de foros.

L' eficacia del decret se feu positiva sols perque la forsa triomfá, de manera que l' esborrar nostres fors no es, en rigor, per dret de conquesta, y si acás, es d' un dret de *fort*, sino perque realisats los acomodaments avans tinguts, no havent de llaytar Felip ab los poderosos aliats, y si ab los pobres catalans tots sols, aprofitá l' ocasiò propicia de forse rey absolut y deixá vigent son primeceuch decret, no tant sols contra Catalunya, sino contra dues altras nacionalitats, Aragò y Valencia, que no tenian tanta culpa, ans per sa prudencia en los set anys que passaren des de l' amenassa ó decret fins á 1714, merexian que 'l senyor y vencedor los tinguès alguna consideraciò; y no arranqués *ab irato* sa feliça autonomía que havian conservat per tants de seglos. Decretu com lo de Felip V feu Felip IV contra Portugal, y no tingueren resultat, perque allí la qüestion de foros 's va resoldre á l' inversa, y 'l mateix destructor de nostres fors, sino repetí decrets semblants contra 'ls portuguesos, capdillá contra ells exercit nombrosos acreditantse tot manantlos de verament rauc cuniòs, y ab tot, en res pogué castigarls, ans fini per reconciliarse ab los qui mes havian contribuhit á la vinguda de Cárles d' Austria y ab la dinastía que en un alsament anterior s' havian donat. Convenia que no hi haguessen fors, y no n' hi haguè: la mort dels de Catalunya fou l' epilach de la gran campanya contra las nacionalitats antigas, que havian de transformarse en provincias, subjectas á la voluntat omnímoda del altisim imperant.

En tal situació, ço es, deprès d' haver fet eficas, lo rey son decret de 1707, restaren de las antigas nacions tres exemplars distints: las vensudas per la forsa, com Catalunya, Aragò Valencia y Navarra; las que burlaren la forsa soltas ó afavoridas, independents, com Portugal; y la que no va tindre ocasiò de renyir ab lo senyor, y seguí ab sa autonomia, ab sos fors, Vizcaya, ó sia las Provincias Vascongadas. Estas, doncha, foren l' única nació antiga que visquè en pau ab los sucessors de Felip, y si, mentres los reys se mantingueren absoluts, podian igualarse á l' antiga Catalunya, perdan esta igualtat des del moment que, mudant las institucions, sent constitucionals los reys, han regonegut, mes que al senyor, á la nació moderna, á la nació espanyola representada en Corts generals y han entrat ab ella en pactes, y han participat de beneficis comuns á totas las demès provincias, y han enviat sos diputats a l' assamblea general, que ja no es solsament de Castella, sino de tota Espanya. Catalunya llavors fins á morir sola y ab son dret tot sol, just ó injust, ab lo seyor, ab l' únich que havia pactat ab ella sens entendres pera res ab la nació qu' en sentit modern, no existia llavors: la nació antiga que representan las Provincias Vascongadas ha regonegut á la nació moderna y general formant part d' ella, y ara lluyta contra 'l rey y contra la nació espanyola: esta es la diferencia que, á mon veure, va de la nació foral rebelde Catalana á la nació foral rebelde Vascongada.

Aquí faria punt, perqu' en lo exposat consisteixen las aclaracions históricas qu' he cregut necessari fer tractantse de Catalunya en la qüestió de fors, pero la matelsa exposició de feits y datos m' obliga, en cert terme, á sentar un corolari, per mes qu', en rigor, no corresponga al objecte que m' havia proposat, y ago será sens cap pretensió y sens ánimo de donar á mon pensament la mes mínima importancia.

Atesa la situació ja descrita, la nació espanyola, per mitg de las Corts que la representan-déu preguntar á la nació antiga, á las Vascongadas, si com tal se considera, ó si com part integrant de la nació actual y general d' Espanya; en lo darrer cas, las Corts poden obligar á las Vascongadas ó á nou pacte, ó á subjectarse á lo que 'ls representants de tots los territoris espanyols, de tots aquells antichs estats que avans tingueren fors y 'ls perdéren per la forsa determinen per just y convenient. Si, al contrari, l' única nació foral qu' existeix vol conservarse com á nació antiga, oblida la part que ha tingut en la moderna y general y 'l reconeixent y pacte hagués ab los sucessors del antich senyor d' aquell territori, llavors del

successor es l' atribució peru tractar ab las Vascongadas à la manera antiga; llavors, l'actual senyor de Viscaya, lo rey D. Anfós, XII, sabrá que li pertoca fer ab lo territori que 's rebella, tenint en compte que, à mes de senyor de Viscaya, es rey constitucional de la monarquía española.

ANTON DE BOFARULL.

LA NIT DEL DIA DE FESTA.

(De Leopardi).

Clara es la nit; no fa ni un alé d' ayre;
pèls horts y pèls tenlats son reigs la lluna.
plàcida ocampa, y l'uny del lluny serenas
dibuixa las montanyas. Oh, ma ayma,
los camins están sols, pocas finestras
ja 'l brill reflectan de nocturna llàntia,
Tú dorms en braços d' una sun tranquila,
lliure d' afanys, dins de ta cambra quieta
sens saber ni pensar la fonda llagra
que al mitj del pit los esguarts teus me feren;
tú dorms, y en tant jo 'l cel contemplo estatich
tant benigne à la vista, y la natura
antigua omnipotent que per las penas
tant sols me dugué al mon; dins la esperansa
te negre, 'n dia, fins la esperansa; brolle
sempre en tos ulls lo plor de la amargura.
Solemne ha estat lo dia; ara repasas
y neta suanlas à quants ulls plagueres
y quants à tú: mezquí de mil no espera
que entre 'ls derrera lo teu recort t' acude.
Al pensá sixó y 'l temps que à viure 'm resta
me revolco per terra foll de rabia
y eriso y xisclo com orat. ¡Horrible
jovenesa! No llunyy pèl camí sento
lo solitari cant que tot fost via
cap à son pobre hostal l' artesá entona
ja finit son vagar; y quan lo sento
lo cor se 'm riua al meditar com passa,
com passa tot per aquella mon, sens rastre
deixar sols de son pas. Adeu la festa,
vindrá 'l dia feyner derrera d' ella,
Etapès pèl temps que tot lo humá s' emporta.
¿Qui resistirá poti d' aquellas ruinas
que cumplirán la antigor, qué 'n lo que 'ns resta?
qué d' aquella avia nostres que à la fama

Llegaren al seu nom? qué del imperi
de Roma y de sas armes que assolaren
illes y continents, oceans y terras?
Silenci es tot y pau, lo mon reposa,
ja ningú s' en recorda, ningú 'n parla.
En ma primera edat, que ab tan delirí
s' esperava 'l jorn festiu, jo ja 'm recordo
que al ser passat, demunt del llit m' ajeya
sens poder trencá 'l son; y á última hora
sentia pels camins una tonada
que al llunyy anava á poch á poch morintse,
y ja com ara 'l cor no m' oprimia.

Traducció de

J. Sardá

LO PLAHER Y 'L DOLOR.

Quan s' obrí la capsa de Pandora, de hont sortiren tots los mals y totas las miserias humanas, també n' traqué lo plaher: y anant pel mon comensá á enllepolir tant á la gent que, seguintlo á n' ell tothom, ningú 's recordava d' anar al cel. Per tot axó Júpiter determiná treurel' de la terra y tancarlo al cel: ab eix fi entrá á cercarlo per las nou Musas, que ab sos cants y falajemenis al cel se l' endugueren, fentli deixar avans los vestits perque en lo cel sols hi entran cosas puras despossehidas de tot cos corruptible. En tot axó lo dolor, menspresat de tothom, que anava pel mon, trová los vestits y pensant que si se 'ls posava seria mes ben volgut, per quan ningú 'l coneixeria, se 'ls va posar. Des de llavors ensá ha anat per la terra sempre vestit de la mateixa manera, enganyant á tothom que á judicar pels vestits lo pren pel plaher y á poch que tractat lo te troba en ell lo fel del desconhort.

Lo jornal petit
aconsegueix al gros.

—

Petit sant
gran festa.

—

LA FLOR DE NEU

(A Silvia.)

Flor de neu, que déu gelar,
una vulta vas dormir,
y en lloch de lo mor gelarme
tot lo meu cor va abrusar.
Jo la flor no vaig deixar
fins que la vegi marcida
y al contemplar que pansida
es fulla, cuyent suava,
vegi trist que 'u desfullava
ans llunió de ma vida.

MANEL RIBOT Y SERRA.

Sabadell 17 Abril de 1878.

FREDERICH MISTRAL.

(Biografia.)

I.

«Molt sovint m' han preguntat perque escrivia en llengua provensal. Ara que publico la colecció de poesias que fins avuy tinch fetas, descontantus *Mireya* y *Calendas*, vull, al comens d' aquest llibre esplicar lo camí qu' he seguit en aquest meu. No es pas vanitat lo que 'm fa parlar de mi, sino la conveniencia de fer saber mos comensamenta, ó millor dit, mos origens. Tambe es perque 'm sembla encahonat contar de lluny la vida de ma infantesa, doncha, á mes á mes del plaher que dona á tothom recordar aos moments de felicitat, crech que, l' aspecte baix lo qual lo mon s' ofereix á nostres ulls per primera vegada deixa un rastre prou fondo á nostra imaginació per estamperhi caracter determinat. Un home no 'a forma sol, la raza d' hont-ix y l' centra hont viu influeixen en ell directament.

II.

Jo vaig naixe á Mayana, l' any 1830, lo dia de la Mare de Deu de Setembre. Mayana es un poble del veinatge d' Arles

y d' unas cinchcentas ánimas, en mig de un gran plá lancat á migdia pels Apenins.

Los meus vivian en un mas y menavan lo seu patrimoni. Mon pare, que era vindo de su primera muller, tenia 55 anys quan se va tornar á casar, y jo so 'l fruyt d' est segon matrimoni. Mon pobre pare—l' he perdut l' any 1855, als 84 de sa vida—era lo que se 'n diu un home de debó. Vense aquí com va conexe á la meva mare.

Un any, per Sant Joan, mestre Francésch Mistral, se trobava en mig de sos blats, mentres una bandada de segadors feyan trescar las fals. Un aplech de espigoladoras seguian als segadors y aplegavan las espigas que 'l rasclet no podia recullir.

Mestre Francésch, mon pare, s' adoná d' una hermosa noya que 's quedava endarrera, com si 's donés vergonya de espigolar ab las altras; s' hi atansá y li diguó:

—Noya ¿d' hont ets? ¿Com te diuhen?

La donzella va respóndrell:

—So filla de mestre Poulinet, batlle de Mayana y 'm dich Adelayda.

—Com!—va fer mon pare—la filla de Poulinet, qu' es batlle de Mayana, tambe va á espigolar?

—Ah!—va dir ella—es que som molts de familia á casa; dos noya y sis nayus: y 'l nostre pare, com vos sabeu bén be, no te gayre patrimoni. Pero quan li demanam diners per anar bonitas, nos respon: «Si, voléu lluhir, guanyémosho.» Vense aquí perque he vingut á espigolar.—

Deu mesus despres d' aixa comensa que recorda la escada de Rut y Boos, mestre Francesch demanava á mestre Poulinet su filla Adelayda y jo so fill d' aquell casament.

III.

Mos primers anys los vaig passar al mas entremig dels bovers, pastors y segadors. Sempre recordaré ab alegria aquell temps, ab l' alegria ab que nostre pare Adam se devia recordar del paradis terrenal.

Cada estació portava sas feynas. Aixis es que la llaurada, las sembras, la tona, la sega, l' axonament, la batuda, la verema y la olivada, cada any passant una darrera d' altres pel mas davant desplegavan á mos ulls los quadros mes magestuósos de la vida del camp, vida aspre sempre, pero tambe sempre honrada, sanitosa, independent y tranquila.

Tota una munió de criats, messos, jornalers, parcers, anavan y venian per las terras del mas ab l' aixada ó 'l rastell ó be la foca al coll y travallant sempre ab bonas maneras com en las pinturas de Leopold Robert.

Mon venerable pare 'la guanyava á tots en alanda, en geni y en noblesa. Era un vell hermós y robust, digne en son parlar, fort en lo gobern de la casa, amable ab lo pobre y aspre com el sol.

En las vetllas se complahia esplicant las guerras de la Revolució, donchs ell s' havia lat en sa joventud voluntari per defendre la Franca. En temps del terror, los sospitosos trobavan un amagatall en una cova que ell mateix havia disposat ab eix fi, lloch ahont van trobar aculliment tots los desterrats y fugitius fossen del partit que fossen.

En una de las épocas mes dolentas d' aquell temps, va venres en lo cas de tenir de dur blat á París, hont la fam senyoreja va. Era envers los dias en que 'l rey fou guillotinat. La Franca estava consternada. Al tornarme, ara al hivern, tot atravessant la Borgonya ab la pluja á la esquena y fanch fins al botó de las rodas, va trobar, segons ell nos contava, un carreter de la seva terra, los dos van encaixar y 'l mon pare prenent la paraula:

—Hont vas ab aquest temps tan endiablat?

—Ciutadá, —respongué l' altre—vaig á París..... á durhi 'la santa y las campanas.

Mon pare 's va tornar groch, las llágrimas li vingueren als ulls y llevanse 'l barret al davant dels sants de sa terra y las campanas de la seva iglesia, que acabava de trobar en un camí de la Borgonya.

—Ah! malahit—li digué—que 't penses que á la tornada te faran per axó representant del poble?

L' iconoclasta baixá 'l cap, avergonyit y etjegant un renoch fuetejá l' animal.

IV.

Duch dirvos que mon pare era home de molta fe. Tan á l' estiu com á li hivern, cada nit 's deya 'l rosari y quant las vetllas eran llargas, llavors ell llegia l' evangeli á sos fills y á sos mossos. Conservador de las antiguas usanses celebrava ab tota cerimonia la festa de Nadal, y quant havia benehit piadosament lo fid, llavors nos parlava dels passats, llohaba sas acciones y pregava per ells. Fes lo temps que fes, sempre l' hauriau vist content; y si de vegadas sentia planyer algú dels vents desencadenats ó de massa plujas: «Bona gent,—los deya—Aquell qu' está allí dalt, sab lo que 'n fa y sab lo que 'ns convé.»

Travallador y estalviayre de tota sa vida, no per ço deixava de tindre sempre la taula parada y la bossa oberta á tot necessitat, y, quan al davant seu se parlava d' algú, sempre preguntava si era travallador, y si li deyan que si:

—Llavors es un home de bé y m pot contar per amich, —ell respomis.

Va fer la mort d' un sant. Quan haguó rebut los sacraments, tots nosaltres ploravam al vol del seu llit.

—Fills meus—nos va dir—me 'n vaig, y deno gracias à Deu per tot lo que li dech, ma llarga vida y mon travall, que ha segut benehit.

Desseguida 'ta cridà y 'ta digué:

—Quin temps fa, Frederich?

—Para, està plovent—li vaig respondre.

—Y bé,—fa ell—si plou, bon temps per sembrar.

Y dotgué sa ánima al Senyor.

Aixis era l' home robust, natural y agrudós, aprop del qui jo vaig passar ma infantesa y 'l comiens de ma joventa, y era, amich llegidor, pots compendre la melancolia d' aquest vers de *Mireya*:

Com al mas, com al temps. Ve mon pare, ay de mil

Esver los non ó deu anys me van dur à estudi. Pero foren tantas las campanas que feya que mos pares, per posarhi remey, determinaren ab rabó enviarme fora tancantme de pensió en un colegi avinyonech, des d' hon dos cops al dia nos he treyan per durnos à les clases del Liceu.

Que trist m' era, Deu meu, veurem encaixonat pitjor que 'la bena en los corrals de mon pare! Jo, noy mig salvatje, fet à la llivertat dels camps, veurem encabit en un mon que parlava una llengua ben diferent de la meva y si revoltantme al jou, usava la que savia, sentirme bolat pels meus mestres!

May he anyorat mes los bells cants provensals que cantava la meva mare tot filant que quan me veya en mitg dels temas y llissons pesados que devia apendre. Llavors me acudian al ermant: *Lo Pato de Nadal*, *Maria Madalena*, *la pobre pendora*, *la Poryeyrola*, *lo gramat marsellès*, la *Bella Margarida*, la *Cassada vergonyosa* y l' *aucell regalat*:

Mas m' estim se aucell de camp
qu' aucell de gabia

y tantas altras cansons, sans ó rondallas que embuharen ma infantesa en un mon de sentiment y de poesia. La meva mare les savia totas y lo nom de *Mireya* (1) ella me 'l va ensenyar.

Ab tot, de l' un any à l' altre, se despertava en mi l' ofició à l' estudi, la sublime bellesa dels poetas antichs penetrava en lo meu cor y en Virgili y en Homer hi trobava

(1) Es lo nom de la protagonista de un sant popular provensal.

vivents los travalls, las ideas, los costums y fins lo viure de la meva terra mayanenca.

Llavors es quan vaig provar de traduhir, d' amagat, en provensal la primera eglaga de Virgili:

En unquam patrios longo post tempore fines,
pauperie et tugurii congestu cespite culmen
post aliquot, mea regna videns, mirabor arista.

Lo sol confident de aquesta ensaiga era un bran estudiant de Castell-nou-del-Papa, Anselm Mathou que despres ha sigut un dels mes forts puntals del Felibrige.

VI

Un acontetxement de la major importancia, no tan sols per mi sino també per la nostra Renaixenca, sadovingué llavors. Era l' any 1845. En lo colegi hont jo era va entrarhi por mestre un jove de Sant Remi, que es deya Roumanille. Com eram veitins,—doncha Maynne y San Remi son de la matexa encontrada—y las nostras familias se coneixian de tempa, anant nos varem fer amichs. Roumanille, ja en en aquell tempa picat por l' abella provensal, preparava son llibre titolat *Margaridetas*. Tantost ell m' hagué ensenyat aquella sa gentil toya de floretas de camp, quan un tremotar inesplicable s' amparà de mi exciatnant al matex temps:

—Vet'—equi l' auba que esperava l' anima meva por esbudellarse.

Prou havia llegit avans d' aquella ocasió travalls fets en provensal, pero 'm desplasia veure empleada una llengua no mes que por riure. Es vertiat que jo no coneixia encara las obras de Jasmé. Roumanille, era lo primer que vora lo Rhon cantava dignament, en forma sencilla y fresca, tot lo que son cor sentia. Nos abressarem y nos farem amichs baix de una estrella tan ditxosa que, ja fa trenta anys, travallem ab lo mateix dalit y armonia ab dos per la matexa causa, sensa que nostra amistat haja minval gota.

Tots dos frisant por tornar à nostra llengua lo seu esplendor antich, varem posarnos à estudiar los llibres vells y determinarem restaurar nostra parla seguint la tradició y jayent nacionals. Y això es lo que s' ha fet despres, ab l' ajuda y bona voluntat de nostres germans los Felibres.

VII.

Molt content vaig estar, al finir mos estudis (1847), de

tornarmen á viure en lo mas payral y poder aprofitar de tot cor lo concell d' Horaci:

Beatus ille qui procul negotiis
Ut prisca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet suis,
Solutus omni fenore!

Y encara pès del ayre del colegi, y enamorat mes que may de ma terra y desitjos de fer que com, vaig embastar en pochs mesos un poema en quatre canta, titolat *los espiéts* del qual feya part la balada de *Márgui* inclosa en ma coleccio. Eixas georgicas acabavan aixis:

Musa, emé tu, despiés la Madaleno
es d' escoundoun cantan coumme d' ourguano,
dospiés lou mounde à vira d' aut en bas;
e dins lou témps que, uega dins la pas,
de—long di viéu nòsti vones se mesclavou,
d' amount li rei à bòudre barrulavou
tonto li cop di pobla trop gibla,
e, marridoun, li popie se chaplevon
coumme à l' eròu ds espigo de blad.

Alusió virgiliana als fets de 1848

Pero comprenent los meus pares que 'm convenia mes travallar de cap que fer trascar la rella, resolgueren enviarme á Aix á estudiar lleys.

Aquí hi vaig trobarme altre cop ab mon bon amich Mathiéu, y-abdos nos deleytavan refrescant ab poesia la seca aspror de las Pandectas y del códich civil. Mentrestant Roumanille publicava à Avinyó l' aplech de rimas titolat *Las Provençales* hi nacaltres y posarem nostres primers ensaig.

L' estrangié, 'spanta
de vosto canta,
vous venié 'scouta,
o Prouvençaleto;
e lis aceloun
e lis angeloun
venien à mouloun
vous faire l' aleto.

VIII

Quan vaig tindre lo meu titol d' advocat (1851), me 'n tornì al mas, y 'l meu pare 'm digué: «Ara, fill meu, jo ja so

fel lo que devin: sabs mes que jo: arréglat tu mateix: fes lo que vulgas.»

Al instant vaig arrecumar la tuga y 'm doní de plé á la contemplació de lo que tant estimava: l' esplendor de la Provença.

Gracias á Roumanille, que anava reunint y encoratjant tots los elements, vaig conexe á Aubanel, Crosillat y á tants d' altres enamorats de la mateixa causa y qué desseguida vaig contarlos com verdaders amichs meus: Sovint, sovint nos reunian, tant aviat en un lloch, tan aviat en un altre, si be l' indret preferit era Avinyó, ciutat predestinada, de la qual ja deya lo poeta Beliand, tres segles enrera:

nou si passe lou jour que n' ági sóuvenànse
de tant de bons amis que son dins Avignon.

En aquestas reunions que, la alegria juvenivola que l' entusiasme pél' Guy saber, feyan delicioses, y tant en tant llegia algun bossi del poema *Mireya* y l' aplaudeo de la amistat m' encoratjava en gran manera.

Car cella llum incomparable
lo mes-qu-hermosòs-y lo adorable
que, sovint á vint anys nos pòsa pensatiu,
lo sòmni aquell que pren figura
al clar dels llumps de l' urma escura,
la vissò aquella qu' assegura
en lo camp del honor als joves primerius,
Carnalment venia de naixe
á mon esguart. (*Calendau*. c. IV.)

En un d' aquells aplechs es hent fondarem Castell de Font-segugno, lo 21 de Maig de 1854 lo *Felibrige* y resolguerem la anyal publicació de l' *Armana provençau*.

Havent mort lo meu pare l' any esguent, deixi cortristat lo mas hont havia nascut, per rahò de la perdiò de bens en ma familia, y vingui ab la meva mare á viure á Mayana, ahont desitjo morir, quan Deu ho disposa, contemplant los turons que han alegrat mont viure, asserenat mos versos y encalmosit l' ánima meva.

IX.

Poch á poch vaig terminer lo poema *Mireya* qu' estampi á Avinyó en la estampa de Seguin á principis del any 1859. L' acullida que la premsa feu á n' aquella obra fou mes entusiasta de lo que podia esperar un poeta pagès escribint

en una llengua del tot desconsiderada. Dos escriptors quals noms may s' esborraran del meu cor, Adolf Dumas de Cabano y Joan Reboul de Nimes, presentaren *Mireya* á Lamartine, y tothora ab la superba benvingada que meresequeren de part del gran home. Lo viatge literari que vaij fer á Paris en la primavera d' aquell matéix any fou, no tinch perque negarho, l' esclat de ma vida.

Lo 29 d' Agost de 1861, l' Academia francesa, presidida aquell dia per Victor Laprade, coronà la pema com *obra moral* y en fi lo excellent Gounod ab l' ópera que escriguè valantas del argument de la mateixa y que fou representada en Teatro Lirich de Paris, acabà de feria popular.

X.

Pero lo gran dofi d' impressions que la terra provençal abocava en mon cor no havia trovat eixida del tot en aquelle dolce canta. Mon país, sa historia, sas glorias, sas desgracias y sa literatura segats á la flur de sa vida, me tenian enamorat y desitjant encendre en lo cor de mos compatriotas la fach que jo sentia, comensí un nou poema.

Per acengar *Mireya* havia necessitat set anys y set anys estigui en aparellar *Calendau*, que doni á la estampa en la imprenta de Gros á Avinyó, á últims del 1868.

Ab tot y que la premsa la va rebre be, lo públich en general no mostra tan amor per *Calendau* com per *Mireya*: no perque 'l primer continga menys poesias, sino perque en *Mireya* la naturaleza predomina; y en l' altre, á mon sentir, es la imaginació la que mira. Emperó jo estich en que si un dia ma terra no es afemellat per una falsa educació, seran molts los que trobaran plaher llejint *Calendau*.

XI.

Despres, perseguit mon maji cada dia mes per la idea de tenure á llum y posar en coneixement de sa gloria á eixa noble nissaga que en ple 89, Mirabeu nomena encara la Nació Provençal á inclobent baixquantsum tots los paisos de la llengua d' Oc, com se feya antigamens, fu deu anys que m' ocupo en aparellar lo *Diccionari* del idioma del Migdia: travall pesat, amich llegidor, que aviat acabarem si Dèu ho vol.

Mentrestant en lo Mitjorn s' havia travallat molt, gracias á la constancia del esperit felibrench, que infiltrantse seguidament en las venas del poble per medi del *Armand* y altres llibres, lograva feras aplaudir d' un publich nombrós y simpatich á la causa. Las ciutats despitantse per

encoratjar nostre renaixement, donavan uns despres d' altres festas al Pallibrigo; se oferian premis per nostres poetas; se fundavan revistas per l' estudi de la llengua; y los aspres Pirineus, no privavan als Catalans y Provençals de veures y agermanarse.

XII.

Aru be, las poesias escritas per mi en aquestas ocasions, junt ab las que tenia fetas de vuit enrera, fillas de fets ó emocions diferents son las que componen eix llibre titolat per mi *Las illas d' or*.

Aquest titol, hi convinch, pot semblar ambiciós; pero crech que 'ns perdonará quan se sápiga que es lo nom de un aplech d' ermas y aspras illas que 'l sol daura en lo vehinatge de la platja de Hieres. Per altre part, ben mirat, los celestivols moments en los quals l' amor, l' entusiasme ó 'l dolor nos fan poetas, no son per ventura los oasis, las illas d' or de la nostra vida?

(Trets de «Las Illas d' or.)

NO VULL SABER'HO

¿Qué hi fas, nineta,
De cara d' angel,
D' esguart dolcissim
De querubí,
Recolzadeta,
Las mans creuladas,
Junt al baladre
Del teu jardí?

¿Per qué n' calayras
Ton front purissim,
Fitant la lluna
Tot suspirant:
Murmurant, trista,
Mots que no 's senten,
Mentres que ploras,
Singlotejant?

¿Qué hi fas, m' aymia,
Cada nit, mústiga,
Trista y llanguida
Com flor que 's mor,
En la amargura
Trobant la ditxa,
Dintre las llágrimas
La pau del cor?

¿Que tens, lassota?
Digam'ho: parla:
Tan plor tal volta
N' estroncará:
¡Qui 's pogués beure
Tas llagrimetas!
Ab foch de l' ánima
Las secaré.

¿Per qui pateixes,
Amorosota?
¿Per qui n' escampas
Eixos suspirs?
Per qui llens' perlas
De tos ulls cálicha
Engarlandantse
Clavells y lliris?

Contem, m' aymia,
Ta negra pena
Que ab to l' anguistia
Vull compartir.
No ho diguis... calla,
Sempre sis bonica,
Pro aixi', amor meva,
Vola un Empir.

. . . . . .
. . . . . .

Lluna divina:
Mare amorosa
Que dos ton trono
Voltat d' estels,
Ets guayta eterna
D' amors de l' ánima,
Reyna y amparo
D' amors fidels:

Tu que á m' aymá
Vens cada vespre
Lassa joguina
De son neguit;
Tu que n' escoltas
Sa veu planyívola,
Y entens las queixas
D' un cor ferit;

Tu que escarcollas
Totas las llagrimas,
Y saba bons voltes
Ays y suspirs;
Tu que n' acotxas
D' amór las penas
Dols y amargures
Greus y delirs;

Tu á qui s' aixecan
De ma estimada
Cada nit, tremola,
Los tristos ulls;
Tu que del llibre
De sa existencia
¡Ditxosa lluna!
Saba tota los fulls;

Digam; que 't conta
Quant, angustiada,
A ta llum trista
Marmura ab tu?
¿Per qué s' amaga
Dins lo silenci,
Y sa veu trémola
No enten ningú?

Digam ¡oh lluna!
Quin nom barbollan
Los mústichs llavis
Del meu amor,
Digam ¡oh lluna!
Quin nom acotxan
Las llagrimeras
Que llens' del cor.

Digam'ho: digam'ho:
Mes ¡ay! no, calla

Que si no fossen
Sos plors per' mi
Me moriria
De melangía
Y, per' aymaria,
No vull morí.

No ho diguis... calla
Que 'l cor se 'm nua:
De gelosía
Sento que s' mor:
Deixa una estrella
Dins la nit bruna,
Deixem la vida
Dintre del cor.

ANTONI VILA.

Si pobre vols ser
compra lo que no has menester

FAULA.

Lo qui es infamat per mentider, encara que diga veritat no es cregut, sobre lo qual, es de mirar en esta faula. Pasturant un pastor sas ovellas en lloch eminent, y bo, y alt, moltas vollas cridava socós, per burlarse dels que al entorn treuvallavan, dient: «Ay dels Llops.» Y ohint la exclamació, los que eran en la comarca, deixant sos travalls, venian per socorrerlo, y no trobant ningun llop tornávanse pera sos travalls; lo pastor posava algunas escusas, dient, que los Llops eren fugits per parts amagadas. Un dia verdaderament lo Llop entrá en las ovellas, y aixi comensá de cridar, lo fadri, com altras vegadas, demanant socós, y dient: «Ay dels llops.» Mes los treuvalladors, pensant que 's burlava com las altras vegadas, no cuydaren de socórrerlo; y aixi lo llop destruhí, y matá quantas Ovellas volguó. Y aixó li segui en aquell pastor mentider: porque altres vegadas habia mentit, no 'l cregueren quan deya veritat, y demanava ajuda.

PROP DEL CEL

Aquí tots dos, pés la vora d' esta montanya,
Com fugitius ancells ourant dels niu,
Aquí, amor meu, forém nostra cabanya,
Propet del cel y vora d' aquest riu.

¡Que fadigada estás! vina, reposa,
Decanta 'l cap dessobre del meu cor,
Si 'l pantaig te desvetlla ressiosa
En sil, que, fins dormint, parla d' amor.

Tú serás, amor meu, reyna y senyora
D' aquest cor dels que viu sols per lo teu;
D' aquestas vallis y montes seràs pastora
De multitus arrissats blanchs com la neu.

Jo 't veig per tot; te veu ma fantasia
Encara mes enllà del ample espay,
¿Qu' es lo sol, si tantost brilla de dia?
¡Si fos com tú, amor meu, que no 't pens may!

Te parlo, ab veu d' amor, á totas horas
Perque 'm sento mes gran y mes feliz,
Lo teu plor fins me bocch, si alguna cop ploras,
Com si alguna fos dels rius del Paradís.

Jo 't contemplo al capturt gentil y airosa
Devallant dixos sorras vers al riu,
Com la fosca auroneta presurosa
Que ans de nit ab sos fills vol sér al niu.

Si post lo sol, encar no 'ts da tornada
Bosch endins sens jurar m' entra mon cor,
Que 'l que tú set, la font mes amagada
Si no la veu, la troba pel remor.

Mon desitj, tot buscants, per 'lls vola
Y endavina mon pas fins lo camí,
Que amagada en el bosch hi ha la viola
Y al perfum la trabeix dient: soch aquí!

Poch després la remor olch de tos passos
Y vers á mi te 'n vens, tot somriguent,
Lliscant ta cabellera entre mos braços
La confunch ab los raigs del sol ponent.

Entant s' aomgra 'l sol tras la muntanya,
Y perdém dal fullam l' últim resplor,
Camina ut poch á poch vers la cabanya
Tu cantan los aurolls himnes d' amor.

* *
* *
* *

Reposa entre mos brassos, vida mia!
Tantinto alsta, lo cor no 'm cap al pit,
Estels son los teus ulls, llumbint de dia,
Tu cara un sol que brilla fins de nit.

Avuy guiga, no mas goig entorn meu miró,
Tot me somrin aquí, vora del cel,
Més quan prop teu, per abonar suspiro,
Sento que 'l cor se 'm vá desfent en mel.

Mon esperit en vá podrá volarme
Ja llunyi de tú, qu' esclau, será feliz,
Los jorns d' eix paradis vendrá escharme
Y junt ab tú pujrá á nou paradis.

Si aquí, vivim de pleres y de dolenra
Allá dalt; com viurem aquí tot amor!
Escampará la essencia tal frescura
Que 'la angels fesku niu dintró tou cor.

Tú seráa per tots ells flá' embalsamada
Y soleta, may más no 't deixarán,
Y xuclantse la mel mes regalada
De tou perfum lo cel inovasarán.

Jo, mes amor, encar sentiré, hermosa,
Quan te vegi en lo cel volguerte sixi,
Puig t' aymo tant, que mon esperit gosa
Quant lo goig se 'n vá á tú fugint de mí.

Desperta amor!... Sos ulls miró badarse
Com pourellas que ab flor han esclatat,
De tanta llum, apar que ven brillarse
Tres nubodas d' estiu en un plegat.

—¿Ahont sech?—me diu ab veu que namorava,
—Aquí, amor meu devora de mon cor,—
Ja l' aubá esplendoresa despertava
Y el vent deya passant: ¡Gloria al amor!

EMILI COCA Y COLLADO.

UN QUENTO SUECH.

L' any passat, avuy 27 de Juliol, fá un any, nostre distingit amich y catedrátich de la Universitet de Lund, en Suecia, D. Eduard Lidfors, nos va remetre en bona y elegant prosa castellana, un quento popular de son país, que D. Gayetá Vidal y Valenciano, per conducto del qui va arribar á nosaltres mans, va posar en Catalá y publicá en lo Calendari del mateix any, pág. 46, ab lo títol de «Un pare de nos.»

Conegut ja, doncs, de nostres lectors lo dit quento, no cal reproduhirlo, nos basta sols per nostre objecte, que es lo del estudi comparatiu de algun de sos datos, lo recordar que era una vella á qui habéntseli mort lo seu marit, quedá reduhida á tal grau de miseria com que acabá pera no tenir forsa pera anar á la font á buscar aigua; li quedá sols de tota su herencia una destraleta de tallar llenya inservible de tan usada; y se li sucá tant la boca que no podia filar gens de canem pera vestir y guanyarse la vida.

Un dia que havia anat á la font, s' adonó que entre mitj de l' aigua, li ratava un barb dintre un de sos cantors. Podem contar quina alegria fou la seva, tota contenta lo va agafar pera matarlo, quan lo peix prenent la paranda li demanó que li concedis la vida y que en cambi ell li satisfaria tres desitjos: la vella hi vá consentir y li demanó que los cantors fessin per si sols son servey d' anar y venir de la font; que á tot quan pegués, doncha que pensava en su ductral, se tranquás; y que s' estirés tot lo que toqués, pensant en son canem. Concedits los tres dons y en llibertat lo barb, los cantors per ells tots sols se 'n anavan corrents cap á casa su mastresa, la qual loja de alegria tot mirantsels se pegá pataconta als gancalls y aqueixos en sech se li trencaren; la pobra dona al veures ab tal desgracia se posá á plorar, y com de la font dels ulls no participa lo nas, se tragué lo mocador y al estirarse aquell pera aixugarlo, se li allarga de una manera insultada, quedant ab un pas de nas, com encara hi resta.

Com se veu, aquest quento pertoneix ja á la época baixa de las rondallas ó sigá á aquella en que lo xiste ó burla substitueix á lo natural y maravellós, com ns los «Dos cirurgiansa que publicarem en lo mateix *Calendari* pág. 49 en «La bon matrimonio» noruech de P. Chr. Asbjørnsen y J. Moe de son *Norske Folkeeventyr* (Quentos populars no-

ruechs.) Cristiania 1874, qual obra junt ab la *Norske Huldre-eventyr og Folkesagn* (Qüentos de fades y dels habitants del mon invisible) Cristiania 1870, per Asbjornsen y ab la edició de dits qüentos populars noruechs publicats per lo mateix Asbjornsen ab resúmen de viatjes y notas per Jordi Moe, (Cristiania 1871) hem rebut de los dos dits autors, á los quals desde aqui donem las mes complexias gracias; com en lo semblant de dit qüento «Joan lo «fostanas» alemany, de los germans Jaume y Guillem Grimm; «Lo capità de lladres» y «Lo dometa» noruechs, dels referits dos autors; «Lo manifassera», flandés, de Bero Selmoluinen en sos qüentos y tradicions del poble flandés, *Suomen kansan satuja ja tarinoita*. Helsingfors 1864; «Joan lo tonto,» borgonyó, de Beauvois, Paris 1862; «Cristofol lo ximplet,» irlandés, colecció Marmier; «Lo bonayto, Joan lo tonto,» «Lo espabilat,» «Lo xiquet de Caldas» y En «Joanot» catalans, de nostra colecció Lo Rondallayre; lo célebre «Giufà» siciliá, de Pitré; «Lo viatge d' en Joanet,» de l' Armagnac, per Blaféc; «Ambrés lo tonto» gascó, de Cenac Moncaut; «Lo mal parlante,» provensal, Armanà de 1700; «Croch y Croch,» italiá, de Comparetti; «Lo molinar y'l seu senyor» bretó, de Luzel, y altres y altres qual enumeració seria per demes interminable.

Empero se vol encara de un element sobrenatural com á base del mateix, qual es lo fer enrahonar á una bestia, concedintli dots extraordinarias fora del poder dels homes, ab lo que prova que si bé pertenceix á la segona epoca dita, es del principi de la mateixa, establint la transició entre una y altre, quals épocas varem deslindar en lo pròlech del segon volúm del Rondallayre, pág. XIII.

Se veu que ha sigut constant en tots los pobles lo concedir á los animals part de las facultats de que son dotats los homes y ab ellas lo modo d' espressió del mateix. Ja fou una serp, segons los llibres bíblichs, lo qui al principi del mon enrahonà á la dona pera tentarla, y Bonnet en sas «Elevacions á Déu al pesar d' eix misteri de la Serpent, diu que los ángels conversavan ab l' home en la forma que Déu permetia y baix la figura de diferents animals. Quan los pobles al mateix temps que s' estenguerch per la terra, anaven perdent la idea de un sol Déu, impresionats per lo que material y tangiblement feria sos sentits, no pogueren menos que fixarse ab lo que de la naturaleza mes semblanza tenia ab ell y de aquí l' un de las bestias ó animals pera satisfer sas aspiracions á un mon superior al nostre com lo espagnant feliguisme, y las continuas transformacions del home en algun animal ó d' est en home de las teogonias eléctica y su subsegüent la romana; de aquí que la casta sa-

cerdotal, única dominant en los primitius pobles, al buscar la sencillés en la forma dels preceptes de su reservada ciencia, adoptá la fauta ó apolech fentlos plantejar per las sers irracionals com ho proven los qüentos ó apolechs indios que en 1866 recollí en vint y cuatre volums, *Yoseuthat*, conegut per *Jataka*, dels antichs llibres budhistas y en especial del *Pañ-ya*, ó sia Libre de comparacions y semblansas, en Sanscrit *Anadaca*; y de aquí igualment, que tots los pairsos tinguin sas fabulas en que por mèdi de las bestias se ensenyi al home, y que tots també porvinguin de la rassa que 's vulgui donguin á las matexas principal part ó sos qüentos.

En lo qüento suech que nos ocupa, na es estrany, donchs, que sigui un peix, qui parla cóm un ser humá y ofereixi dons á la veiá que l' ha pescat, en cambi de la vida. En lo qüento catalá «Lo castell d' iras y no 'n tornarás» de nostra colecció de qüentos populars catalans *La Rondallaire*, vol. I, pág. 25, també es un peix. Un pescador, reduhit á la última miseria un dia pesca un peix y encara que aquest li demana la vida, lo pescador li ha vetes son estat tant miserable y aquell consent ab son sacrifici, y encara mes, ab sa matexa sauch y espina que prega al pescador que guardi, salva los tres fills, que li ha fet esdevenir y los que despres de varis caballeriosis incidents, fan la fortuna de son pare.

En lo altre qüentó catalá «La fill del pescador» (Rondallayre Vol. I, pág. 72), un pescador sense cap cabel para mantenir á sa familia, pesca també un dia un peix molt gros que li demana la vida, y encara que aquell no hi vé molt be, per li li concedeix, y 'l peix li promet gran pesca y farla l' home mes rich que no pas en la terra sia, mes també en cambi li demana que li parti lo primer que 'l sorti á rebre. Lo pescador hi consent creyentse que será lo gos com acostumava, mes aquell dia per sa desgracia, ocasionat per fantas turdanas, surt á rebre'l son fill únich. Incident igual al de la filla de Jefté en las Sagradas Escripturas. Y 'l pescador li entrega á aquell, sent aixó sa sors, donchs que 'l peix fa que son fill, despres d' hermosas aventuras, arriva á un gran estat de fortuna y ditxa.

En lo qüento italiá de Comparetti *La vascolòrta* Vol. I, pág. 126, es també un pescador qui per acabar sa miseria tira la tresma al mar y li surt un peix molt gros que aixi matex li demana la vida en cambi d' una gran pesca. Aquell li concedeix, mes tornant á la miseria, tira altra volta la tresma y li surt lo mateix peix. Ara si que tinch de morir diu aquest, mes avans deixam donarte un consell, matem y fesme á trossos, la mitat dónala al rey, una part

á la esposa, una altra al cú y una altra á la suga: la espina guardala en un pot de la cuina y quan succeheixi alguna cosa á los fills la espina sonará sanch. Incidents quasi igualsals del primer de dits qüentos catalans. «Lo castell de tres y no'n tornarás.» Lo pescador ho feu tot com lo peix li va dir, al seu degut temps sa esposa parí tres noys, la gossa tres cadells y l' enga tres pollins: los noys se lleuxaren á aventuras, la espina senyalá la desgracia en que caiguéren succesivament los dos primers y per fi tots tres foren felissos junt ab sos pares.

En lo qüento Bretó. Los dos fills del pescador *Dous nadi ar pesdcher*, lo pescador le gossa á su esposa; pesca y trau un peix, qui li demana la vida. Aixó succeheix tres vegadas y com lo pescador ha contat á su esposa lo del peix que surahons, aquesta ne agafa desitj y á la tercera volta l' home no to mes recurs que durli. Allavores lo peix li demana, que donchs que ha de morir, no dongui sa carn á su esposa, la cor ab l' nigos ab que l' haurá rentat á su burra y las entranyas y pulmons al gós. La dona parexi dos noys enterament parecuts, la burra dos pollins, la gossa dos cadells. Los noys senten tambe com en los altres qüentos inevitable desitj de marxar, se valen de donar un cop de ganivet al tronch de un llauré, que donava avis tujant sanch, para avisarse llur desgracia, y un després del altre van á corre las mateixas aventuras, prevalentse de sa semblanza, fins á casarse ab una princesa, com en lo primer qüento catalá notat, en lo italiá y en los dos que subsegueixen fundats tots en la gran semblanza dels germans.

En lo qüento Albanés *Da mesanérat foterm*. «Los dos bessons encantats.» un rey que no podia tenir fills de su esposa, un dia passant per un riu agafa un hermós peix, qui li diu que 'l taili en quatre parts, una per la sua esposa, altra per la suga, altra per la gossa y altra pel jardi. Aixis ho fa y succeheix com en los anteriors qüentos, escepte per lo que respecta al jardi. Los noys se 'n van á corre aventuras y també per sa semblanza los confón la esposa d' un d' ells, salvantli l' altre l' honor per medi de una espada que posa al mitx del llit, incident tret de las Sagas Scandinavas y que es trobu també en lo primer qüento catalá y en lo bretó dalt dits. Los fills despres tornan lo regne á son pare, que 'l tenia perdut y son tots felissos.

En lo qüento del Agenais de Bladé, *Lous dus Bessons* (Los dos bessons). lo pescador pesca tres vegadas al mateix peix y la curiositat de la dona que 'l vol veure fa que á la tercera li dugui y 'l matin, succehint lo mateix de la partició; la dona 'e menja la part mitja ó ventre, la gossa 'l cap y la

burra la qüa. La senyal de la desgracia que pogué esdevenir als noys es lo cajúr sanch de una creu de pedra á la que 'n le de pegar ab la espasa. La principal aventura d' aquest qüento es matar una gran bestia de set capsa á qui cada dia se li ha de dur una donzella, com en lo qüento italiá, es una fada convertida en nuvol, y en lo castell de *sens* y no 'n tornarás un drugó; despres ve, com en tota las altres qüentos fa del castell encantat ahont va á parar lo primer germá y d' ahont lo salva lo segon, tornant á la felicitat.

En lo qüento alemany de los germans Grimm, *Lo pescador y sa esposa*, aquell pesca un peix que li diu que es un princep encantat y que 'l torna á l' aigua. Lo pescador ho fa y canta á su esposa, á la qui entranti gressa ambició fa que son marit torni al mar y demani al peix una gracia per son benestar, que va aumentan en importancia, á mesura que 'ls va concedint tot lo que demanan, fins que ho exageran tant, que tot ho perdon.

En lo qüento Siciliá *Su pécci rossa*, de Pitré, Vol. II, página 354, es un pescador malalt y redubit á la última miseria que de desesperó se tira al mar, mes lo recull sobre sa esquena un peix, que despres se torna sirena y qui li dona felicitat y riquesa fins que sa truma se li omplí de peixos cada dia.

En lo qüento Rus, «Lo rey de las aigues y Vasilisa la sulisa» de Ralston, en compte de un peix es una aguila qui ha de demanar tres vegades la vida al rey que va de cassa y la aperta altres tantas vegades. Per fi lo rey li concedeix lo qué demana y la aguila, de agradida le fa pujar darrant de sa esquena y portantlo á paises llunys, despres de distints incidents, fa sa felicitat. Un d' ells es la promesa que fa de entregar lo que tindrá al arrivar á casa, que no ho conegui, que lo rey ho prometi pensantse será qualsevulla cosa y que resulta ser un nou fill que ha tingut y que no te altre recurs que donar al home eixit de la mar que li ha exigit sa paraula.

En lo qüento Finlandés, de Ero Salmelainen, «Lo llenguatje dels pins,» ó millor dels animales, es una serp, un cassador entra en un bosch y se li fa nit; no volentse entornar á las foscas determina quedarshi á dormir y encen un gran foch al peu de un gros pi; á dalt hi havia una serp la qui no podent baixar demana al cassador que la salvi y en cambi ella li ensenyará lo llenguatje dels animals, lo cassador ho fa y aquella cumpleix sa promesa, en virtut de la qual, entenent lo que diuen los pins trobe un gran tressor. Empero si diu son nou coneixement, te pena de la vida. Ab lo tressor se 'n va á casa seva, se fa rich y un dia sentint una conversa de los aucells, riu; la seva dona cu-

cions vol saber la causa de la rialla, ell no li vol dir, mes aquella importuna tant que l' home se fa arregiar la caixa pera morir: avans, no obstant vol veure sas gallinas, y sent á lo gall com se n' hi riu, dient que ell ab seixanta gallinas se fa obehir y l' home no pot ab una sola dona; llavors aquell s' alsa, agafa la dona pera pegarli, ella li demana perdó prometent no ser mes curiosa en sas cosas, y l' home se salva. Qüento que es igual á la fabula, «L' ase, lo bóu y l' pagés» (Barcelona 1859, Vol. I, pág. 22) dels fermosos qüentos orientals que ab lo títol de Las mil y una nits, recopilá *Harun al Raschid* ó lo Just, contempora del gran Carlo-Magne, y que tanta boga han alcansat com que no hi ha racó que no 'ls conegui, qual qüento no posém per no allargar.

Com se veu en tots eixos qüentos lo element principal, baix lo quin giran tots ells, es una bestia que ensenya lo camí del agraiment á l' home, que fins s' arriva á sacrificar per ell y que 'l confunix tota sa vida fins á fer sa felicitat. Gran ensenyanza per qui tot ho vol avassallar.

Lo qüento Saoch, no obstant, que nos ocupa, 's val d' un altre giro; per medi d' un peix, sixi, com en lo últim qüento dit es un gall, se burla del home y li fa abaixar son orgull fentli veure que no hi ha ser per inferior que sigui, que alguna vegada no pugui burlarla y per lo tant es digne de tot respecte.

Per lo demés, regraciém al S.. Lidfors son envio y li pregüem que no pari en la feyna que ha iniciada, doncha que prestaria un important servey á esta classe d' estudis.

FRANCISCO MASPONS Y LABRÓS.

DISSÓRT.

—«Altura 't esperit! Dins l' ombra blava
Mira allá lluny l' esfera de la terra:
L' astre de Saoch, hont Jehová desterra
L' ánima adolorida, y la fa esclava.
Ossera es qu' enrevolta la mar brava
Com l' aixam de passions que s' hi fan guerra;
De malvestat alberch, sejóra de l' erra

Hoct non sagell la mort triunfant hi grava.
Esguarda hi la virtut en l' agonia,
Del bé l' escarn, la set del plec, l' impura
Tana del crim, senyora la materia!
Mes, ¿abont vas, esperit? Ton vol atura,
Tú encara has de tornar ¡oh dissort zota!
Dins aquell fons de la humanal miseria.

GERÓNI ROSSELLÓ.

Un mesquit espatlla una orga.

—

Regla y mesura
tot l' ayg dura.

RECEPTA

PER NO SENTIR LOS TRONS.

Los trons! son molt terribles quan recargolats petan dalt de las montanyas y 's reproduheixen y aixordan vallas, timbas, afrau, conchs, quintanas, pobles y masias! Qui no n' ha sentit? Y qui no n' haurá sentit algun á la vida que no li haja fet fer un crit de esglaya? Cap home per fort que sia pot envanirse de no haver sigut espantat poch ó molt per un tró recargolat. Doncha be, d' avuy en avant, home ó dona, tothom qui s' espanta será per desídia. Lo remey que en profit de la humanitat anem á dir es infalible. Pochs serán los que no tingan á la cuyna una syna que si fins ara ha sigut útil, d' avuy en avant está destinada á ferse célebre; parlém de una caldera. En amenassant tempestat lo cel, tot llí de vehí, lo qu' ha de fer es pendre la caldera y posársela al costat. Comencan los llampechs, res, un se 'ls mira ab frodor, segut cum está al costat de la citada syna ab un martell á la má. S' acostan y comencan los trons, doncha llavors, ulls alerta. Aixis que fa un llampech d' aquells blanquinosos que ja 's veu que portan cua, no 's fa res mes sino ficar lo cap dins de la caldera y ab la ma dreta por la part d' fora, cop de martell va, cop de martell va y 'm deixo llavar lo coll si un sol me dia, que fentho aixis ha sentit cap tró. Es probat.

UN ¡AY! PERDUT.

I.

La nit es pura, com l' infantesa,
Estela l' enjoyan als sos raudal,
Cantars l' alegran, qué es nit de festa
La de Nadal.

A dins las cuinas s' ou gran galzars,
que 'l foch enrotllan vells y minyons
Y ab fóls contento, la quitrallada,
Tremca plugyons.

Sols una casa callada resta,
Sols en sa cuina joy no s' hi sent.
¡Trista es la casa, si en ella 'n jiora
Per 'l fill ausent!

Senyut lo pare, lo foch se mira,
Lo cul la mare, mentint lo frat,
Los ulls sincera, y aprop la tanca,
Dóem un vellet.

Com si tomessin que relatantias
De sas angoixas, creiaés lo pés,
Son dolor voulien, sua plor no sentan
Sous dins ses.

L' avi, que 'n sóronis tal volta veya
Lo que se 'n tanes quant desperta nom,
Ab goig somreyu y als veu dolentsima,
Mormola un nom.

Nom que al sentirlo, fon dir al pare
Full d' amargura. ¡Negra es ma sort!
¡Pés m' es la vida, qu' ell aqui fora,
Si jo fos mort!

De pena opresa, res diu la mare,
Que 'l plor que llansa nua su vem,
Tan sols sos llábis febrils s' aritan
Per preguá á Deu.

II.

De nostra terra, de sas nits dolças,
Nits embaumadas per dolç conhort,
Ja no s' aviran, que de l' Espanya,
Ne sonn al Nort.

¡Ay, que viu fóla lo vent que passa!
Los que abrichs tenen jóvens ó vella,
De fret tremolan, los que 'ls ne manca
¡Ay pobreta d' ella!

¡Ay quin fret pasa lo centinella,
Que dalt la serra, fluyta ab lo fret!
Lo cor ne trenca quant se 'l contempla,
Tan jovenet!

Com de donzella n' es sa hermosura,
Home al aspecte, soy pel cuidor,
En son cor vergo, las esperanças
Hi sòn en flor.

Ab gran tristesa dret al cel mira
Tot apretantse fort lo fusell,
Soldat, la guerra la part li dona
De son flagell.

¡Flagell que espanta! Por plana y serras,
Estesas alfombra de blancó 'l ven,
Que de las boyras á doll ne cuhen
Los flochs de neu.

Flochs que á la terra mantell li posan
Ab flors rogvencas per guarniment,
Flors esclatadas de las figueras
Del cuispament.

¡Ay, que viu fóla lo vent que passa,
Cada ratasla la sent al cor,
Sufreix y espera, que de la patria
N' sta defensor.

Bé al remembrarho, sin cor l' anima,
Mes l' atormenta l' enyorament
Y ¡ay si podia volar en alas
Del pensament!

Com cruzaria las novoladas
Y en sa estimada terra natal,

Ne passaria la bullicioso
Nit de Nadal.

Allí estaria del foch á bora,
Sentint alegre dolças estrenes,
Sentint com juga la quitxalleta,
Tronchant pinyons.

Allí la ralma ne gosaria
De sa volguda tranquila llar,
De son vell pare, de sa mareta,
L' amor sagrat.

De la donzella, que tant adora,
No sentiria l' amant suspir,
Suspir de l' ánima, que un dolç «T' estimo»
Voldria dir.

¡Ay que vin fóra lo vent que passa!
Cada ratxada se sent més fret.
Sou dones crueis! ¿com resistirho
Tant jovenell!

Bellas imatges de sos venturas
Que tan complirsu son en un jorn,
Venin piadosas y en s' agonía
Cenyin son front.

Ah lo fret llunya ¡llunya terrible!
Mes ena en terra jovenil es sa mort!
Y es pnare nova! lo crit que exhala
Del fons del cor.

Després sos llabis, immóvils restan,
Son alla ne llunca posada son,
Y en mitj de somnis d' ángels y espectres,
Vola á altre mon.

¡En pau descansa! Ni un llor de gloria
Hi haurá en ta fossa ¡Trist fon ton fat!
Tas greus fatigas ¡qui las premia,
Pobre soldat!

La mort ernanta del que 'n la guerra
Pel foch contrari ne caú ferit,
L' alsa la fama, la mort pensa
Cubreix l' olvit.

Blanca mortalla la neu li dona,
Trista pregaria n' hi rossa el vent,
N' hi fan d' antorxas, las grans fogueras
Del campament.

* * * * * * * * * * * * * * * * * * * *

III.

Quant á los arbres n' esquerxan branca
En la tempesta lo foch de 'la cela;
Fins dins la terra, cruixir las sentan
Los seus arrels.

Aixis lo pare, que llunyi plorava,
Sentí las fibras cruixir del cor,
Quant trista y fera ne xiulá l' óliva
Son cant de mort.

Aixis la mare, que 'n dol vivia,
Mortal ferida sentí en lo pit,
Que na ¡mare marva! no creguí entendre
Com llunyá crit

¡Trista parella! De sa desditxa,
Ensemps sentiren lo felxuch pés,
Y ensemps vejeren, son plé esclatarne
Seus dias rés.

Entant seguia durmitant l' avi,
Y entant s' oian dolces cançons,
Y entant jugava la quitxalleta
Trencant pinyons.

DOLORS MONCUNILL DE MACIÁ.

Barcelona 29 Agost de 1898.

DIVUYT ANYS!

I.

Tot-hom los ha tingut... (separant per suposat als que no hi han arrivat) ab quina ressaca 's mirau llunejans á mesura que nostra vida va perdent dias per guanyar anys! Quin sospir mos fondo m' arranca del pit lo recort d' aquella edad y d' aquells dias! Si jo tingués la sensibilitat plorancra, com m' anirian cayent las llagrimas cara avall! Oh, mas llusions primeras, ahont son? que per mes que vos cerco no

vos trobo sino en lo meu recort! Mes ay! que no puch plorar; ja no es com avans llagrimotas nevas que llisas y seguidas rellisavau cara avall á pleret quan lo cor se condolia..... Mes rich allavors d' esperanssa que de pretendents una pubilla maca, espera sempre demá per realisarlas y ay! lo demá prou que vé—axis no cuytés tant;—mas lo qu' esperem triga, triga y per fi no comparex.....

II.

T' en recordas tú Angelsta, y tú Rosalia, y vosaltres Filomena, Pepeta y Concepció? Jo m' havia de casar ab vosaltres y habiam d' habitar lo mateix *ori*; ja vos habia d' endoleir la vida com un confiter lo pousom: sentadet als vostres peus y ab un vano de plometas d' ala de serafi devia anarvos refrescant lo nestre. Jo vos havia de fer felissas guardantvos mas paraulotas mes dolsas y enamoradas, y un mig-riure que no s' esborrés may ensenyantvos d' aquets terme las dents d' un cap de dia á l' altre com ensenya sas teclas un piano obert. Jo havia de realisar lo dijós *hoc que vols, cor que desijas*..... si; jo á mes de ventarvos tot lo dia (com si hagues vingut al mon no mes que per espantar moscas) tenia mes encarrecha compromesos que cap comprador de convent: per dinar un platet per 'ls dos; la primera caixoladeta per tu, l' altra per mi..... (Esperat, pensava jo; que ab la gana de la crotxensa podrás vindre á aturármela ab mossadetas, que ja 'm sembla que aquest article l' esborrarem promto y s' acabaran los coa-dinars.) De brasset sempre, un dia anirem á la torre y un altre al mas; no 'ns deixarem may com gafet y gafeta; quan dormirem l' un sumniará á l' altre; ¡sino que jo pensava tot comprometernmhi, menos quan tingue un somni tremendo que si son barallas com de costum, sense vulguerho fer potser d' un tanto t' aplanaré la cara com un hostia). Jo havia de fer tot aixó y altres coses que no m' en recordo y no 'n valg fer: corrent..... Y vosaltres, quantas promesses que s' han tornat sigun poll, quants juraments em feren (que no n' ha rebuts tant un jutge) que lo vent 'ls roculli y se 'ls endugué que ja no sé ahont son perque may he pogut averiguar ahont van á parar los vents..... Tú la que tenias los ulls negres que ja 's veya que hi portavas dol per la mortandat qu' havian fet; que vols que vingue ara á ferme lo llasset de la corbata lentme de mirull la negror transparent de los teus ulls? Digas, vols que vinga?..... No deus plorar ara si tardo; perque en lo temps que no m' has vist si m' hagueses tingut qu' esperar plorant com me prometias, ¡valgam Deu! filla, haurias abocat mes aigua qu' una rastallera de

estufols. ¿No deyas que no m' olvidarias may, que m' estimarías sempre?..... Ves, vos y que Deu te fasei bona; porta la canalla á passeig y cuidat bé: hermoséjat! no deixis los polvos d' arroz, y quan me veigis, no alsarcs los ulls que tot-hom ja ho sap que teniam divull anys.....

III.

Y tu la que sempre estavas trista, la que 't volias morir enamorada ¡oh la mort dolsa! mig riu com ho feyas á vegadas en aquell temps dijós que cayguéssias las mans sobre las movas no volentas perquè 't contés mes coses, los ulls blaus y plodosos enlayrats al cel com si preguessis als angeletes los germans d' hermosura que fos eterna l' amor nostra..... Tambè 'ns perderem l' un per l' altre á despit de tantas promotenses, y á despit de tants recurts!..... Purlam d' aquell temps y d' aquella villa hermosa ombrejada perpètuament per la verdor dels taronjéts y alagada per un mar sempre tranquil redosada dels vents que, enamorada de tanta verdor, li envia sas onas que van, venen y tornan sempre mansas y joguneres ab senzill present de blanca espuma. Recordas quen ab l' atolondrament dels meus pochs anys tot ho volia alcansar per tu, y quan mes desavinent y mes costós ab mes tossuneria volia que tu aceptessis mas promotenses..... Don sagut qu' eran promotenses, que be ho veyas tu! Qui poguès tornar á fartas per sentirse de nou sobre los llavis per aturar mons desvaris aquella ma mes fina y blanca que 'l plumissol d' un cisne..... Passaren dias, ne vinguéren d' altres: jo enamorat, tu enamorada..... Vingué la tia y t' en anaren ab ella..... Tu 'm prometeres tornar y estimarme sempre! m' ho prometeres al peu de la fontieta y ja no tinch cap testimoni perque las llagrimes que ploravas 's barrejaren ab l' aigua que vessava y fugiren cap al mar, y lo llimoner hont estavas recoltzada quan li he volgut preguntar si se 'n recorda me contesta ab un remor confus que no l' entench. Quantas he tornat á la fonteta! l' aigua corria com si 's trenés sobre 'ls rogencha palets; lo llimoner feya tremolar ab suau armonia son fullatje y escampava delicats olors; alguna fulla, enamorada de la frescor y gentilesa de l' aigua que l' enmirallaba baixava pressurosa per darli una besada, y l' aigua, tan jugonera quan traidora, se l' enduya, distreyenta ab aufiche y besadas, avall, avall sempre, cap al mar com las llagrimes que tu ploraves..... Ay! la font sempre riallera; lo llimoner sempre queixantse condolit, jo al seu peu recordante, hi passi un dia y un altre, y altres mes; á voltas la lluna m' hi sorprenia enyiantme de sa trista

llum resplandor escás com si endevinés que sola tristessa estima l' enamorat, ja que las alegrias no li 'n son gratas... May mes vinguereu..... may mes te vegi..... á Deu Angelina!

IV.

Y tu descarada, Lluisa morena, que hi eras mes que 'l cuyro, que per sal que fés sempre semblava que tinguessis la cara á las fosras..... Me pensava que ja m' enrecordaria! de lo que me 'n recordo es d' aquella pessicha ab que 'm malmetias 'la brassos com que semblava anes vacunat de noa. Que jo no gastava forma 'ltat? vea ahont fora ell si llavors l' hagués gastada..... Y perque l' engolfavas ab projectes casamenters; no 'n veyas que jo no mes entenia un terte l' sinta parlante de l' amur, d' aquellas estimacions fermas que no s' acabas may y de cosas alegres y entretingudas? Quan me parlavas de casament me donavas lo mateix gust que si m' hagussas dit que 'm fes soldat de l' Habana..... Que 't pensavas que m' havia hegut l' enteniment, per vindre al passeig de Gracia ab tu y ta mare, que ab aquelle mantellina de blondas passada de moda, semblava la Sra. Ignasé qu' anás á fer llevadas, y que 't pensavas qu' era tant tanoca per posarme á tres y tindre que sufrir aquells interrogatoris y aquellas preguntas tant inocentas (sino que parlavan mes que que cap esté!) y que al ultim la gent s' hagués pensat que festejava ab ella y no ab tu. Quin parell d' arnelas mare y fill; que 'n portaveu pocas de intencions bonas; ja saviau mes que la justicia, pero jo també savia fer lo manyo.

Quin martiri van esser aquells Amors: no mes faltava que 'm pegussis y que 'm fessis quedar sense dinar per semblar que m' havian tornat á estudi. Quina manera de posar voluntat á las personas; cada dia disputas y sorolets, y cada dia picrallas y pesichs. Ara gracias de la manera com jo sofria resignadament aquells arrebatus de passió condensats en un pesich que 'm feya veure las estrellas que encara no han estat descovertas, y que despres del pesich ó trepitjada jó 'm quedés tant seré y tá semiquejent, com si vulguessis compartir la pena; jó sofrintla y tú plorantla.—Ah si no fossim al carrer deyas: ó si, ja conta que 'n hagueras fet feyas, pobres brassos meus ja me 'ls hagueraxban blavejat, mes per aixó sempre t' hagueres tornat bé per mal.—Gracias á Deu no pots alabarte de res, me vas pedir jo dia de la ultima discordia. Está clar que si quatre tots ó 'ls que fossin, 't vaig fer, tú me 'ls tornares al acte com aquell que deu, paga, y li tornan lo cambi; y si m' en

tornares da menos jó te 'la cendono y no te 'la reclamo, n' dirá á ningú que reteno cosas que no son tevas. Y ara que ja ets casada, 'm sembla que alguna volta tan parent t' haurá aplicat la lley marcial tú que tant t' alabavas no tindren á ningú.

V.

A tú 't toca, Filomena desdenyosa. Que 't pensavas que duraria sempre aquell temps? que t' pensabas que no tenia res mes que ferque vindre cada dia y passijar amunt y avall devant l' escaleta com un municipal qu' esta de punt esperant que plaguessia, tornar al vespre á posarme altre vegada de plantó per sufrir las inquassitorias miradas dels anants y vinents» per sortir despres y anar á fer guardia á un' altre escaleta que semblava ja de un Ministeri, tant era lo tráfech que hi havia, y alli sufrir pacientement lo reflexo de la llum del gas com si volgués donarme á conexer a tots los teus vehins mentres tú t' hi plantavas d' esquena y no 't comprometias. Y despres, si tants joves 't miravan y algun sofria per tos desdenys, y altre volia empendre á tos pares, que n' havia de fer jó, ni que se me 'n donava á mi d' aquell comerciant que tenia barcas á l' aigua que per á mi no te 'la escoltavas? ni quin cas volias que 'n fes encare que t' hagués demanat per ferte sa muller lo marqués de l' Erissó, amém dihent, quan á mi m' havia demanat la mateixa Reina de las Espanyas..... per ferme quinto? No tenias tan partit? no 't volia tot' hom? y doncha, perqué 't exaltavas tan y prenias aquellas rabietas quan, per forte frugir t' ensenyava lo butxeció pró de cartas que tú 't pensavas que me las portavan las criadas de part de las senyoretas y eran de casa que l' oncle me las feya anar á tirar al correu...? Tú gastavas molt rumbo y molta fatxenda: per tot arreu te sortian pretendents y encara estich dejú d' haber rebut y haber donat sofocos á cap dels molts rivals que tú 'm proporcionavas, perquéinay ne vaig reurenium. Y volias que jó no 't carregués de valent y per cada promés que 't sortia no volias que jó 'tragués quatre currutacas quetotas s' enneulian per mi? Que n' eras de Tanal. Be, vaija renyirem finalment; jó 't vaig tornar aquella corbata violada que may la usi perque, gracias á Deu, encare que só moreno com lo pa de munició ningú m' ha pres per gitano y en quant á aquells *gemecs* y la tumbaga, com tot era ór de llumanera ho vaig tirar al calaixet de la cadireta d' una criatura perque hi jugués; mes sa mare las va etjegar finestra avall perque la criatura se ho posava á la boca y sembla que hi havia verdet.

Ja 'l veig á vegadas al lo teu senyor. Ell sí que ho va entendrer cusanlas de cap y volta; que si li donas temps de enamorarse mes, hauguera hagut d' enmatlluvar la cara per amagrirse. Guárdal bé, filla, y quan estornudi aguántal' per lo faldó de la levita no sia que lo mateix vent se l' endugue volayant. Pobre home, 'l deus mantindre ab rovella c' ou, qu' está tant groguet.

VI.

A cap de vosaltres guardo rancunia: totas, totas vos ha-vou casat.—Deu vos ho prengue en be;—y com no alegrer-men' si vos repetaixo com avans que no vos volia cap mal ja que á totas vos demanava que vos deixessen estimar per gracia de Caritat. Jo 'm penso que no 'm tindréu mala vo-lensa, pobret', si ni d' intenció vos havia fet may cap tort y sempre vos havia fet riurer quan teniau ganas de plorar y may plorar quan teniau la riallera. Jo tinch guardadeta desseta mateix mateix da 'l escapulari la tendra recordan-sa d' aquell temps. Oh los meus divuit anys, y que llunyy vos contemplo! quin mal tracte vos dani que tant prest me deixareu! Oh dolsas memorias, oh ninetas enciseras, quan penso en aquell temps vos estimo encara; quan veig que perdo la juventut y que la edad no 'm permet fer la plaga aclucó 'ls ulls per no véurem' jo mateix y encare ab las mans vos envio un adeusiau, última y ben casta caricia que vosaltres podeu rebrer y jo enviarvos.

EMILI VILANOVA.

AL GAYTER DEL LLOBREGAT

Gayter de la dolsa guyta,
bon Gaytar del Llobregat,
lo de las dolsas esparuas
y dels mes tendrissims layes,
en bon' hora vingrut sias
á Girona la Inmortal
desde l' arenosa platja
de la gran Comtal ciutat!

Si la gayta n' has portada,
pénjala prompta en tos braus,
y aplicant sa cánya als llabis,
feme sos toclis resonar
entre nostras encontradas
que ab plur los escoltarán.
Aquí pots sobre las ruinas
de nostres murs esfondrats
llansar tos gemecks al ayre,
planyívols com pocks n' hi há,
dels valents á la memoria
que ne vessaren la sanch
per lo Rey y per la Patria
ab pit heróich defensar.
Aquí cada pam de terra,
en sanch francesa amarat,
ne pregona ab veu mólt alta
l' amor á las llibertats
y á la santa Independencia
dels espanyols catalans.
No tenim palmas de marbre,
ni monuments de pres alt,
com no sian nostros temples
y nostres forts enrunats;
que aquí tot li parla al cor
de santa y d' héroes capdalts,
de la fé de nostre poble
y del valor catalá!
Si alxó ho trobas poch, gayter,
bon Gayter del Llobregat,
deixa la ciutat costosa,
recinto dels recorts grans,
y aire nou y ambient mes fresch
trobarás en nostre plá,
de encantadoras florestas,
de vergers y alegras suaus,
que al ánima predisposan
á esbarjos espiritals;
y á las voratas dels rius
de margres encantifats
per flors de agradosa fayre,
la gayta pots despenjar
pera buscar sons alegres
de tranquila y dolsa pau.
Aquí hi trobarás ninetas,
gentils ninfas del Onyar,
de miradas melancólicas,
de ulls com lo nostre cel blau,
jogueras y alegrayas,
de bon cor y seny ben clar.
Suna, doncks, la bon gayter,
tos instruments fés sonar,
deixantnos per recordansa
de ta breu estada, un cant;

y veurá tothom á l' hora
si nostra ciutat s' ho val,
que fins en sa llos sotu
lo Gaytér del Llobregat!

ESBRICH CLAUDI GIBRAL.

Girona 3 de Septembre, 1876.

L' ARQUITECTURA DELS EGIPTANS.

A la vora del Nil trobem las primeras senyals de una activitat artística: trobem allí en las pirámides de Memphis los mes antichs monuments del mon, donchs datan de tres mil y mas anys avans de la vinguda del fill de Deu al mon.

La historia de la arquitectura dels Egiptans agafa molts periodos. Existian en las serras libicas un cert nombre de soravaments que demostran la costum de viure en boumes. Los Egiptans imitaren eixa costum peru feuila servir solament per sepultures. Prop de cada vila s' hi obriren catacombas consistents en llarchs corredors que donavan á salas grans qual sostre l' aguantavan pilastras massissas. Quan los soberans transladaren la sèva estada á Memphis, feren alsar, gastanthi molt, montanyas artificials perque dins d' ellas poguessen trobar sos cadavres lo repós que trobavan los de sos passats dins de las montanyas. Aquest est l' origen de las pirámides, immensas tombas de pedra, qual renom s' ha extés per tot lo mon. Dintre de cada una d' ellas hi havia la cabuda necessaria per encabirhi 'l cos del rey que la feya alsar y 'ls de tots los de la sèva dinastía. Las pirámides eran construídas en forma de terraplens sobreposats uns als altres y en disminució ascendent fins á terminar en forma piramidal escapsada. Los materials que s' hi gastavan eran pedras de tall y de vegadas obra cuyta.

Las tres pirámides mes grans son prop del Cairo, en la terme del pahle de Gizeh y recordan als reys Chufu, Schafre y Menkeres. La más antiga te en sa base 700 peus quadrats y d' alsaria 450 peus. N' hi ha un' altra que encara te más alsada, fa 764 peus quadrats en la base y 480 de alsaria. Una cambra sepulcral contenia 'l cos del rey, qual

ces se perdé el portarlo á Europa. A la part oriental de la pirámide hi havia un petit santuari destinat, pél que semblá, al culto dels morts. També s' hi enterrava en las pirámides als personatjes més distingits, peró las sepeltu as de aquesta eran obertas en las pareis.

Una segona época de gloria per eix antich regne comensa vers l' any 3.000 de J. C. y agafa la dotzena dinastia. Una de las primeras obras ab que 's distingeix es l' obelisch del rey Sefurtesen I, á Heliopolis, monument interessant perque en ell se descubreixen las primeras tendencias vers formas arquitectonicas más caracteristicas: en efecte los pilars prenen ja una forma geométrica, que arrencant de una base quadrada, va enxiquinise cap amunt formant com piramidal. Comensan també en aquesta época los edificis ab pilastres (tomba de Beni Hassan.) Envers l' any 2000 avans de J. C. un poble asiatich, los Hyxchs, se va fi-car Egipte endins apreiant, cap á las regions del Nil de-més amunt, á la dinastia següent. Vers l' any 1400 avans de J. C. comensá á reguar la nova dinastia, que fea capital de sos dominis á Tebas.

Peró es entre 'ls segles XVI y XIII avans de J. C. quan pren desenrotllament complert l' arquitectura en lo regne egipti, arrivant á son esplendor en la fabriu de sos temples. Un gran pati voltat per un mur timut per una rica coronise dona al tot un carácter imponent y misteriós. Cap finestra, cap columata interrump la monotonia que resulta del conjunt: nombrosas inscripcions y la representació de seres esculpits dels antepassats ó déus de su religió, tot xiuó pintat ab llampants y variats colors donan á n' aquellas pareis la apariencia de soperbos tapisos. Pilastras de forma piramidal serveixen la entrada del temple á la qual hi duhen dos rengles de esfingés ó animals monstruosos: despres del portal, lo primer que 's troba es un pati qual sostre reposa damunt de robustas columnes. A n' aquesta sala hi dona la part más amagada del temple, lo santuari que 'l formen cambras de diferentes grandarias, terminant en celdas baixas fosca las de más dins. Aqui es hont hi ha la imatje de la divinitat envolta per la fosca más completa. Tot lo pla de las pareis, lo mateix que 'l trespol y las columnas está cobert de dibuixos qual colors per su vivor y per lo misteriós simbolisme que enclouben produheixen en qui 'ls contempla una gran impresió.

Los imponents restos de la Tebas de los cent portas avuy en dia estáu escampats pels marges del Nil.

Entre 'ls temples lo más grandiós es lo de Karnack, comensat per Sefurtesen I y acabat per sos darrers descendents. Lo vast temple de Luksor estava unit á n' aquesx per un carrer de esfinges.

La columna va á ser la part principal del temple egipcá, son peu repose damunt de un sócol codó des del qual s' alsa afuhantse, com un feix de canyas; un capitell en forma de una flor de lotus no bodada encar, unida á la cornisa ab un bordó, termena la columna. Sobre 'l capitell hi ha una taulete ó dau que aguanta l' architrau. No sempre formen los capitells flors closas, també sovint las constituheixen flors obertas, tan obertas de vegades que las fullas allargantse arriban á perdre la forma de la flor que representan. En los templos construits más endavant los capitells apareixen adornats ab la testa de una divinitat, la de Hathor.

Los temples no tenen un sostre angular com los dels grechs, sino que termenan planers. No prenen de la part de dins cap jayent que recordi l' arch, res d' aixó, en ells domina lo rectangle y tirant á greta; lo llum lo rebeu per una sola obertura estreta y ab molt malas condicions.

A más á más dels templos, las tumbas dels reys y reynas de la dinastia tebáica, situadas en la part occidental del Nil, dintre reduidas cavernas, tenen una gran importancia per la historia de la arquitectura. Un laberint de estrets passadissos porta d' un part á la cambra sepulcral dita: «la sala d' or.» Las paretes están cobertas de pintaras representant la vida del princep, en lo bell mitj de la sala s' hi alsa la vas del difunt.

Se citan també altres moniments notables en la part meridional d' esta encontrada, sobre tot en la Nubia bont hi ha lo temple de la illa Elephantina, los moniments de Ipsambul (Abu-Simbel) ab sus quatre colossos assegutes, de de seixanta cinch peus d' alsada, representant á Rhamsés lo gran, lo Sesostris dels grechs.

Lo darrer periodo de la arquitectura egipciana se relaciona ab lo regnat dels Ptolomeus, com per exemple la temple de la illa de Phile.

Home barbut
home de seny.

—

Home mort
may parla.

—

Lo dimoni sab mes per vell que per dimoni.

LO VIOLI TRENCAT

(De Beranger.)

TRADUCCIÓ DEDICADA Á EN JOAQUIM RIERA.

Vina mon gos, ma bestia aymada;
mes que despito, monja es,
Rocera hi ha coca enseuerada:
demá tindrem sols negre pa.

Los inimichs que assats guanyaren,
en esta vall van dirme ahi:
«Técame la dansa!» Ns 'n lograren;
y an d' ells trenché lo meu violí.

Ell fóu l' orquesta en l' encontrada;
pron jorns de festal á Déu dolgors!
¿Qui dura 'l ball á l' ombra aymada?
qui deixondits tindrá 'ls Amors?

La seva corda ben tivada,
al trench de l' aubá un jura hermós
anunciava á l' esposada
lo seguiment del jove espós.

Al capellá qu' ángel nosava,
fell 'l ball grat om de ley,
L' alegre só qu' ell escampava,
desragarla 'l front d' un rey.

Si ell sonjava un altre dia
esats que la gloria 'ns inspires,
¿qém pobre d' ell pensar podia
que l' estranger vil se vonjés?

Vina mon gos, ma bestia aymada;
mes que despito, monja es.
Rocera hi ha coca enseuerada
demá tindrem sols negre pa.

Sota del om y á la masia
que llareh será 'l diumenge aquí!
¿Beneyrá Déu la vrema 'l dia
que la comenssen sons violí?

Repós de llargas travallades,
adormiguó 'ls mals dels pobrets;
de grants tributs y pedregadas
consolá nostres llogarets.

Feya cullar dels oyds la guerra;
plom mizagrava amorosset.
Cepire no feu may á la terra
un bé tant gran com mon arquet.

Mes l' inimich que aquí 'ns alarma,
ab son insult m' ha encorratjat.
Doncha qu' en =ma mans remplassi un' arma
lo violí qu' ell m' ha trencat.

Amicha que detro ab gran meuma
diria, si mora, tristamont:
«Per ell no barbra no fou dama
damunt del nostre arrumament.»

Vina mon gos, ma beatiu aymada:
mes que despile, menja oli.
Encara hi ha coca enmurrada:
demá tindrem sols negre pa.

ANTONI CARETA Y VIDAL.

BAN.

Vense aquí un bán (ó banlo com diria un dels partidaris del catalá-castellá que 's parla) que sraba de fuerse en tots los camins y boscis de la vehina Franca. Tant-de-bó que aquí á Catalunya se fes lo mateix, posantse d' esta manera un aturador á la ignorancia tan perjudicadora de la agricultura, en lo que á ella 's refereix.

Diu aixís:

KRISSOS.

Vin d' insectes, cuquets, llimaches, larvas y molts altres animalets que perjudican á la agricultura.—No maten los Krissos.

TAUP.

Mata 'ls cuchs, larvas, estiroetas ó insectes danyius. No menja cap classe de vegetal. Fa molt mes bé que mal.—No maten los Taups.

Galipaus.

Ajuda á la agricultura, cada hora fa desapareixe de 20 á 30 insectes.—No mateu als Galipaus.

Borinots, vespas, y sas larvas.

Enemichs mortals de la agricultura, ponen de 70 á 100 ous.—Mateu aquests animals.

Aucells.

Cada provincia pert cal' any molts mils duros per lo mal que causan los insectes. L' aucell es l' unich enemich capás de llugtar ab ventatja ab ells: es un gran destructor de aquells; es una ajuda de la agricultura.—Noys, no deixéu estar los nius.

Se donará un rul á cada noy que presente á un guarda bosch 500 caps de borinots, vespas etc.

ALS PERIODISTES DE BARCELONA.

Habent obtingut en premi l' autor
la copa de or y argent
que dita periodistes oferiren per lo concurs literari
del Centenari del Rey En Jaume,
lo Conquaridor.

De mans de la Poesía
Ha rebut en joyós dia
Vostra copa de or y argent:
Penyora de germanía
Será per mí eternament.
Obrint la Terra son pit,
Doná lo preciós metal;
L' Art l' ha forjat y polit;
Y la Musa el vas ha omplit
Ab son Honor celestial.
Per ço, si á la copa bella
Acosto 'l llabi ab amor,

Trobe, ubriacat, en ella
Tot quant plan y maravella
Al sentit, l' esment y al cor.

Los temps de la nostra terra,
Los rius que corren per ella,
Les viles, y l' aspra serra,
Que omplixen la Fe y la Guerra
Dels monestirs y castells;
Los recorts de antiguos gestes,
Les quatre barres de sang;
Llurtes triomfals ó funestes,
Y en mitg de napolles temptades,
Sant Jordi en lo cabball blanc;
Los grans reys, los altiva nobles,
Los sabis prelats, los pobles
Mantenedors dels bons furs;
Lo trovador y ses cobles
Plenes de dictats oscurs;
La milacrosa capella
Hon la Verge está entre espills (1),
Y de genolls als peus d' ella,
La enamorada donzella
Qu' es vuy mare de mos fills;
Tot quant fou ó pot ser grat
Al sentit, l' esment y el cor,
Tot confundit y plegat,
Ho trove en lo fons sagrat
De la bella copa de ór.
Y es que brolla la joyosa
Inspiració de allí dins,
Destilant la mel flayrosa
Trovada, rosa per rosa,
En sos fantàstics jardins.

¡Ditjós jo que en esta vida,
Sempre abeurada de fel,
Ab vosaltres compartida,
Una gota benehida
Puch obtindre d' aza mel!

---

(1) Se refereix sens dubte l'autor à la Capella de Nostra Donna dels Desamparats, puig esta santa imatge està tancada entre vidres fins son altar.

Ella endolçará mos dies,
Ella embellirá ma mort,
Y à totes mes alegries,
Com llunyanes armonies,
Mesclirá vostre recort.

TEODOR LLORENTE.

ENTRETENIMENT.

Endevinar los punts de dos dans que 's tindrán damunt de una taula, sense veure los dans.

Demanéu un pich sian tants que 's doble los punts de un dels dans, à la suma fenshi afegir 5, multipliquéu lo resultat per 5 Demanéu que á eix producte si afegescan los punts del altre dau y preguntaut qual es lo total, treyentne 25 y us quedará una xifra composta de dos números, dels quals lo de la esquerra designirá los punts del primer dau y 'l de la dreta los del segon.

EXEMPLE.—Sigan 2 y 6 los punts del primer y segon dau.

Doble dels punts del primer dau.	4
Augment de 5.	5
Suma.	9
Multipliques per 5.	5
Producte.	45
Ajuntenshi los punts del segon dau.	6
Suma.	51
Tréganshi 25.	25
Resta 2 y 6.	26

AMOR

(A mon bon amich, lo distinguit poeta A. Caruta y Vidal.)

Soleta los dos en esta cambra, aymia,
promessas mil á cad' instant farém:
jo 't diré hermosa cent mil cops al dia
y ab fé un per l' altre llunyi del mon viurém.

En braços del amor veurás serena
las nits trascorre sens afany ni dol;
tu calmarás el vuestra tant mes penas
y 'l coc dels dos no formará un cor sol.

Si 't platicam canto de lo nostra llenguatge,
no tinch un cant qu' es de los cants mes bella...
¡tot es rublert d' amor! entre 'l fullatge
es tornada han seguit fins los aucella.

¡Oh hermosa nina, del meu cor senyora!
¡Quina ventura nos reserva Déu!
oressats per la brisa, jo á cad' hora
cloure tas llavis ab lo llavi meu.

Pensar qu' ets meva, y á l' entorn passantse
de ta cintura lo meu braç gosar....!
Y en ton seguart lo meu seguart fixantse
com mes tu m' aymes, jo poderte aymar.

Sentir l' aroma de las flors mes bellas,
veurer ab joya com l' aucell fa 'l niu,
y á la llum contemplarns de las estrellas
remorejant á nostres peus lo riu...

¿No es cert, m' aymia, qu' al sentirm' t' exaltas?
Respon que si, y al ton costat viuré.

jo implore amor ab la rojó en las galtas:
¿per qué no 'm vols, nina gentil, per qué?

¿Tema que t' oblide? Per ayó podria
que amor se brinda lluny del mon? ¡Oh no!
Ja un troç d' espay per habitar voldria
qu' aixi estariam molt mes sols tu y jo!

Cuyta, no 'm fassas sufrir men, hermosa!
Del mon la vida esmes tu mi 'm plan:
mon cor fatiga quan le veig ayrosa,
de ta hermósura jo vull serne esclau.

Tresora demana si 'la tresora te plahuen,
qu' al fons del mar te 'la cercaré ab ardor,
jo aquellas perlas que de la alle te salinan
in' estimo més que lo mellor tresor!

Y escoltarma no vols? La que sofreixo
Déu vulla que no 't toque may sufrir,
puig ab tant com t' estimo y t' ofreixo,
tu, amor del amor meu, no hi vols venir!

ENRICH FRANCO.

CURIOSITAT.

Venes aquí una nova del que duran las nits en la major part dels punts de la terra, des l' Equador á la illa de Malvill.

A Espanya la nit mes llarga te.	13 horas
A Cayena.	12 »
A Sant Domingo.	13 »
A Ispahan.	14 »
A Paris, Dijon y Carcassona.	13 »
A Arras y Dublin.	16 »
A Copenhague y Riga.	17 »
A Stokolmo.	18 »

A Drontcim y Noruega.	20 horas.
A Ulos de Botnis.	21 »
A Borneo.	22 »
A Encutikiles no veuhen lo sol de. . . .	32 »
En lo cap Nort.	47 »
A Worchems.	66 »
En l' illa de Melville.	102 »

Á LA VERGE MARÍA

PREGARIA

Salus infirmorum.
Refugium peccatorum.
Gaudi mortuorum.
Consolatrix afflictorum.

Des que vingut sui á la terra
Vall de llágrimas y dol,
¡Válgam Déu d' oncopegados
Si no he dat en la tempe fuch!
¡Si 'n llunh d' si-buscans perdudas,
Si n' hi sofert lo meu cor!...
Sort que cap mala ventada
D' ell esborrá vostre Nóm...
¡Vostre Nóm, qu' es, Mare meva,
Purissim bálsam d' amor!

Rodéjat en mes llaqueses
D' intrigues y tentaciones,
Pie 'l camí del vi d' esglesia
Y 'l del mal sembrat de flors:
¡Hontseran, Verge Santa,
M' animets y lo meu cos,
Si en los pecills de la vida
No llagués clamant vostre Nóm?
¡Vostre Nóm, qu' es, Mare meva,
Refugi de pecadors!

En nit fosca y tenebrosa
Jo 'us veigi llumisim sol,
Ancla de dolsa esperansa
Ah Vós he vingut á port,
Medicina havóu estada
Qu' ha guarit tots mos dolors,
Y á dell han brollat mas dibos
Al invocar vostre Nóm...
¡Vostre Nóm, qu' es, Mare meva,
Font de ventura y de goig.

Per el avay que plé de penas
Y ferit pel desemnart,
Sens' qu' al llit mos filla gemegan,
Y 'n desonda 'l Doctor:
Pels dos que tinch á la gloria
Pe 'ls sufriments de mon cor,
Bonay per ells vos demano
Fiel ultimant vostre Nóm!
¡Vostre Nóm, qu' es, Mare meva,
Del trist y afligit consol.

Miréu á tan dolsa ayuda
Ah sos llagrimas y dol;
No 'ns deixeu, oh, Verge Santa,
En nit de tanta mancr;
Fóu que 'l temporal amayne,
Fóu que brille un raig de sol,
Pus no 'ns resta altra esperanza
Que invocar vostre Nóm.....
¡Vostre Nóm, qu' es, Mare meva,
Font de ventura y de goig!

ANTONI MOLINS Y SIBERA.

Agost de 1878.

CONSTRUCCIÓ DE LA TORRE
DEL CAP DEL LLOBREGAT.
(SEGLE XVI.)

Decidida per lo consell municipal de Barcelona la construcció d' una torre en la boca del Llobregat, pero la mellor guarda del port, trovém la següent nota en lo llibre de «deliberacions y actes» corresponent al any 1557:

«Dilluns à VIIII' del mes de Juny MDLXVII.

«Primerament quant aloque en stat preposat asserca de la custodia y guarda fabedora en la torra fa la p(rese)nt Ciutat el cap de llobregat. Inseguint la desliberatio del del co(n)sell ordinary lo die p(rese)nt celebrat.»

«Lo dit consell en lesa la dita prepositio feu desliberatio y Contesio que sien elegides vuyt p(er) mnes so es dues de quinzun stament les quals ensemps ab los magnifichs co(n)sellers y vuytena de guerra ordinaria de la p(rese)nt cesa entenguen, apunten, y ordenen tot lo que conexeran convinga per la deffensa de dita torra e | obra que de prese)nt se fa y fer en aquella lo que conexeran convinga per la bona guarda y deffensio de dita obra continuant la guarde en aquella ab la gent que vuy la guarda affiglat, mudant y llevant de aquelle los quals aporta y tot lo que mes avant conexeran convinga per la fabrica de dita torra fins dita torra sie acabada y no mes avant y les despenes per dita custodia e guarda fabedora se paguin dels diners y comptes se acostumen de pagar les despeses de la guerra | Donant mes avant à co(n)sideracio de dites cases lo dit consell à dita magnifichs consellers y personas sletes (c) avall llegidores lo matex poder y facultat Etal y tanta (qual) y quanta lo p(rese)nt consell ue(cesi)ts | E precebit à eleccio de dites vuy p(er)sones foren elegides so es p(er) lo estament dels honor(able)s Ciutedans y militars

Jaume Vicens de Senmanat
Joan Luis llull.

MERCADERS.

Agusti Sola.
Steve Conell.

ARTISTAS.

Jaume saste noller y de bar(celo)na.
Pau Vila apotheca(ri).

MENESTRALS.

francesch solderula mestre de caser.
Pere blay mestre de cases.

Com se veu per lo transcrit document, l' arquitecte 'N Pere Blay, restaurador del Palau de Sta. Jordi formava part de la comissió nomenada pera los fins que 's deixan manifestats. La torre aquella, figura no poch durant las lluytas sostingudas per nostra terra en los segles XVII y XVIII y solzament per aquest concepte, es digne de recordarse lo que á sa construcció 's refereix.

JOSEPH FITER E INGLIS.

Á LA CIUTAT DE VICH.

Ay ciutat de Vich
de molts tan mal dits
si fossen com tú
grans ciutats y vilas.
Dihuen que endevant
no vas, ni tens vida
que per tos carrers
la tristesa hi niha,
que res allí 's veu
del que avuy s' estila.
¡Quant rica en recorts
font de poesia
ay ciutat de Vich
del cor felis vida!
mare dels grans homs
y memoria viva
dels grans temps passats
de la patria mia.
¡Qui ha guardat com tú
en sa fesomia
l' ingeni y talent
y la valentia
y aquell gran vigor
que temuts un dia
feu als catalans
de hosts enemigas?
¿Qui ha guardat com tu
de raxa llatina,
l' esprit coratjós,
l' ánima senzilla

lo espill senyalat
de virtut divina?
Cap com tú no te
historia tan rica
ni en los temps passats,
ni en los nostres siglos.
Ves tú, doncha, avant;
hon exemple sias
com en temps passat
de progrés y vida.
No deixis però
eixa fisonomía
que tan bella 't feu
y molts te pendrian.
Ay ciutat de Vich
tan bella y florida
pels que 't volen be
prou tens gran estima.

MARTA DE BELL-LLOCH.

EN L' INAUGURACIÓ

del ferro-carril de Mallorca.

Un siulet desconegut en exas terras ha escampat per tot arrèu son só agudissim, y al sentirlo s' ha escalfat lo cor dels mallorquins, y la gent corre á contemplar la lluyta de la materia sh la materia, y músicas delitosas, y alegres tretas de campanas, y crits d' entusiasme saludan sa victoria. Anem, companyons; lo siulet de la Locomotora'ns crida. ¡Benvingut en exa terra lo missatjer de l' Industria y de las Arts.

***

Si los antichs pobles l' haguessen poguda veure, s' haguerun agenollat á los seus peus, y haurian multiplicat sos sacrificis al Deu Foch; las donzellas romanas haurian buidat al seu entorn sas cistellots d' aucosas rosas, y l' haurian revoltada ballant, de gotx ubriacadas; lo Cech de Grecia, si l' hagués poguda conocher, li hauria consagrat un càntich inmortal. ¡Benehida sias, la filla mes amada de la

Pau, y mare de la Riqueza; ma dèbil veu no pot fer mes que saludarte!

***

¡Miraula! Sa sanch bullenta se remou per dins sas venas de ferro, y sas bocas d' eram llançan entorn l' ardorosa bavarada; sa cabellura de fum, s' acaragola, y son xisclet resiula en la llunyana selva, y son espatech retrona en la deserta coma. Axis lo monstre de la mar de vigorosas alas y vincladis su cou se deu remoure, quanvol dexar las geladas ayguas del Nort per las riberas socorradas d' Africa. ¿La veis? ya va á partir; son trag d' acer arrossega tot un poble; á una senyal seua s' obrin las montanyas y los valls s' ocaramullan; l' alterós pujol que s' amaga entre las boiras, y qu' ab pena distingeixen nostres ulls, ja aneta son front pera veurela passar ab la llengoresa del llamp y la majestat del tro; l' águila potent perdrá sas forsas per seguirla, y se posará envergonyida en lo penyal, vencuda y fatigada. ¡Avant, locomotora; l' ale del Gèni t' ha donat l' empenta, la ma de la Ciencia t' ha senyalat la via!

***

Ja ha passat; los ulls del poble esglayats la cercan y sols veuhen clapas de fums blanquinosas; nubelets de neu qu' ha dexat enrera la tempesta irada. Vola, locomotora; trepitja la terra verge de l' Illa daurada, benevoix los vergers de Mallorca por tot arrón florida; las espigas d' or besarán tas rodas, la rama de l' olivera afalagará 'l teu front, los ametlers te brufaran sa ruseda de argentadas flors, y en tot temps refrescará tas entranyas bullentas l' oratjol primaverench.

***

Al só ja may sentit de ton siulet surtirá á la porta de sa pobre barraqueta lo vell llaurador qu' ha viscut per Deu y per s' esposa, per sos fills y per sa rota; dins d' aquell front, que la suor ha regat milions de voltas, pot ser hi fassas naxer un pensament!.... ¡Passa, locomotora, no torbes la pau de la cabaneta solitaria!

***

Mes.... ¡Deu ho voll ¡Avant! Los vilatjes l' aguardan per unirse y tornarse un sol vilatje. los que tu visitas se bellugarán com formigas per fer la tasca de son truvall, lo fum que despedexes fertilisará sas contradas, lo foch de tas calderas fondrá 'l gel de son cor y l' esperit del segle

mvivará 'ls cadàvers. ¡Mes aviat, locomotora, mes aviat; eres qu' tu vola encara 'l pensament!

*
* *

Un jorn lo pensament nasqué dins d' un recó del mon, y engendrá la paraula de vida. L' alé de Deu *li havia donat l' esperit*, y l' àngel del Amor *li havia sempdat su vida*, y la paraula santa volá, y passá 'la desérta de Etiopia y los neus de Laponia, y omplí la terra tota, mauri hagueren besat la pols los qui ab irritada tiranía volgueren deturarla. ¿Qué poden las alas de foch, águila ferrenya, al costat de las alas de llum divinal que per tot lo mon lo be da Deu portaren?

*
* *

¡Avant, locomotora! Trapitja la terra verge de l' Illa dauradá, benéyeix los vergers de Mallorca por tot arrèu florida; las espigas d' or besarán las rodes, la aurea de l' olivera afalagará 'l teu front y los ametllers te brindarán sas eixuntudes flors en purissima rosada; esmaragdi al entorn teu en ma patria veuras d' or y rius de pler... Mes ¡ay! lo cel de la cura, la pau benéyta no pots portarla en las ferrenyas alas; sols pot dúrnela l' àngel de las alas de llum rosada, la caritat divinal ¡Vola, locomotora, vola; mes ni 'l baf de la materia que l' anima, ni 'l fum terrenal qu' exhales, ni la fetor de l' or mateix qu' engendres, no allunye ja may de ma volguda patria l' àngel benéfich de las alas de llum rosada!

THOMÁS PORTRES.

EPÍGRAMA

Aparellant á una burra
dins l' estable Vicentet
li va preguntar al amor
—Qu' allí está li posarem?—
Y l' amo li va respondre:
—Lo que á tu te vingu be.

VICENT SALLES.

CANT D' AMOR

L' aucellet desde son niu
se canta y diu.

«Dessat per los ayres de dolsa alenada,
dintre del bosatge tinch un niu de flors,
ab una cambreta fresca y regalada,
tota perfumada
pera mos amors.

«Tinch una aucelleta de las mes graciosas
qu' ab sa cantadissa me ve á festejar,
y en frescas ubagas tinch bassas de rosas
totas olorosas
pera mitjdiar.

«Jo se tinch de dia l' ardent soleyada
qu' esmays lluminosos per volar me don',
y de nit me fona la lluna urgenfada
sa llum enmantisada
per vetllar ma son.

«De flors m' alimento y entre olors respiro,
gotas de rosada se bech al matí
per hortas y bosces la mirada giro,
que tot quan jo miro
s' es fet pera mi.

«So lliure com l' arbre, com ell jo 'm solajo
sempre en la mes dolsa, mes serena pau,
quan sota 'l fullatge d' amor languideja
cantant me passejo
per sota el cel blau.

«Sense may sentirme dol ni melangia
ahsol ó ab geladas, ab pluja ó ab neu
se canta ó se vola, sempre ab alegria
de nit y de dia
l' aucell del bon Deu.»

VICTOR BALAGUER.

Qui ab dones va y burros mena,
tot lo camí va ab pena.

L' HOME JUST.

(De Rosmanitis.)

I.

Hi havia un home que va tindre un fill; y tenint aquest fill volguè darli per padri un home just. Mes ahont trobarlo? Cerca que cercarás.

Va trobar a St. Pere; y St. Pere s' hi acostà.

—Que cercau, bon home?

—Cerco padri per mon fillet.

—Si volguessau que 'n fos jo—va fer St. Pere—, estich á vostre servey.

—Es que—respon l' home—voldria un home just.

—No podeu trobar gayre millor—St. Pere diu.

—Y qui sòu vos?

—Sò St. Pere.

—St. Pere? lo qui porta las clauas? No sòu pas just: per qualsevol pecadet mes ó menys, fiqueu uns al Paradís, altres al Purgutori y 'ls demés al Infern... No sòu pas l' home que jo vull, á Dèu siau.

II.

Y camina que caminarás y cerca que cercarás... Troba al bon Dèu.

—Que cercas, bon home?

—Cerco padri per mon fillet.

Si volguessau que jo 'n fos—va fer lo bon Dèu—, estich á vostre servey.

—Es que—respon l' home—voldria un home just.

—No pots pas desitjar mes.

Y qui sòu vos?

—Sò lo bon Dèu.

—Lo bon Dèu!... ah! no, no, no sòu pas lo padri que jo cerco.

—Com s' enten, miserable pecador! trovas que no sò just?

—Vos just, Senyor Dèu! Per vos uns sòn riche, altres sòn pobres, als uns doneu seny, als altres follia, criau als uns dents á iguals, als altres esquerrars, al un li doniu ciencia, al altre ignorancia, felicitat á est, á n' aquell mal any..... No, no sòu padri que per mi fassa.

III.

Y camina que caminarás, y busca que buscarás.
Trova á la Mort; y la Mort s' hi acosta.
—Que cercau, bon home?
—Cerco padri per mon fillet.
—Si 'm volguessen—din la Mort—, so al vostre servey.
—Es que, respon l' home,—voldria un home just.
—Oh! per qu ray! millor no podian tupar.
Y qui sòu vos.
—Só la Mort.
—La Mort! en hora bona! Vos, bona Mort, sòu justa: vos si que no feu torts: al davan vostre, no hi ha rich ni pobre, ni noble, ni plebeu, ni rey ni vassall, ni jovenesa, ni jove ni vell, ni ningú que s' escapi!

Donchs visca la mort! Sereu vos, oh justa Mort, lo padri de mon fillet.

IV.

Y la Mort tingué l' infant ó las fonts, é hi hagué bona festa. Y heus-aqui qu' en l'àpat hi havia un plat de llentias, y la Mort menjava ab la punxa d' una aguilla. Llavors l' home li digué:

—Com es que menjas las llentias ab una aguilla?

—Amich—feu la Mort—, jo si l' home de la paciencia. Encara que vaja poch á poch, sempre tinch temps: las jovas, los cabojarrats, los ditxosos no fan res de mi, y s' riuhen de la Seca; pero jo 'ls espero en mon cau, y no se n' escapa ni un.

Acabat lo menjar, la mort digué al home:

—Ja qu' he sigut padri á ton fill, te donaré un secret. Escoltam bé: quan en lo llit d' un malalt me vejas dreta al lloch de la capsalera, pots dir de cert que 'l malalt serà guarit; mes si jo só als peus ab la meva dalla, ja pots dir qu' es mort.

Donchs be. Lo nostre home 's passá metge; y ab aquó quan un malalt lo demanava, no feya sino entrar y, quan veya la Seca al capsal del llit, ordenava per remey un xich de aygua de font, y deya al malalt: «No tingas por, ja n' eixirás.»

Si, pel contrari, veya la Mort ab la dalla á la má y als peus del llit, llavors remenava la testa y deya als parents: «Lo seu mal es gran, no hi valdrá res, anau á cercar lo notari y totseguit lo capellá.»

Y com may s' erravá, agafa mes crit que tots los metges

plagata, y guanyá molts diners, y tinguó mes riquesas que la mar. De tant en tant la mort, tot passejant, entrava á veurel y 'l metge opulent li feya rebuda magnífica diciéli sempre: «Visca l' home justi.»

V.

Mentres tant, se feya vell, y heus-aquí que la Mort un jorn va diríli:

—Jo sempre 't vinch á veure. Quan será que tu vingas també á veurem á casa?

—Quan tu vullas—digué l' home.

—Be, doncha—feu la Mort—, si vols, vina ab mi, y te la faré seguir.

—Vaja.—

Ab aquó los dos se posaren en camí. Camina que caminarás pér vias y viarnoys. A posta de sol, arribaren al peu de una montanya aspra, y entraren á una cova negra que feya por; y al fons d' aquella cova trobaren una baurna, que de lluny semblava plena de foch.

—Es aquí—digué la Mort—, entra.—

Los nostr' home entrá y va veure una gran sala tota plena de gresols ab flama de totas midas. Despréu d' aquella sala, altres salas venian totas il·luminadas y d' altra y d' altras.

—Dimoni! quant de llu!—digué l' home esglayat.

—Açó—digué la Mort—són los gresols de vostras vidas.....

—Veus aquell que s' encen?

—Y aquell d' aquí, que fa tan bona cara?

—Es un home ple de salut.

—Y aquell d' alla que s' está apagant?

—Es un qu' está á l' agonia.

—Ah! jo voldria veure un xich lo meu.

—Vina—digué la Mort—, passem á l' altra sala, que 't vourás.—

Quan foren dins l' altra sala, l' home cridá:

—Oh! quin gresol mes bonich! com clareja! com resplandeix! Tant de be que fos lo meu!

—Es lo de tou fill—va respondre la Mort.

—Y aquell petiet que no mes te una gota de oli, y que sembla que va á morir...?

—Es lo teu!

—Ay! Dèu meu! com pot ser aixó! Ara qu' he fet só rich y que podria viure un xich regalat!

—Es lo teu y t' aconsello com amich que arreglos tas coses, que digas tou secret al teu fill y que 't confusses, ja que sols te restan tres dias de vida.

—Oh Mort, oh bona Mort! Aboca á mon gresol un vich d' oli d' aquell que es ple fins á vessar, d' aquell de mon fill, que 'n te de sobras.—

Mes la Mort li replica:

—No pot ser: lo teu noy es mon fillol, y no 'l quiixes; pus ja sapa que volgueres per padri seu un home just.—

La Mort l' ná á cercar, com havia dit, al cap de tres dias.

(Tret del Armanó Provençau.)

AL TENOR D. FELIP ABELLA.

SONET

¡Oh tú! que en lo mitj dia de ta vida
Esplendida ilustrejas la carrera,
Que, al brillar de t' edat l' aubá riallera,
No veyas en un caos enfosquida.
Regositjat', que avuy ta vòu ardida,
Delytantse, retruny per l' amplá esfera,
Y ab s' armonia dolça y falaguera
Ab l' ánima commóu mes endurida.
Ab fé y constancia dia y nit travalla
Fins que la fama ton esfors corone,
Fins que, no vejas que ab sa corva dalla
La Mort ferèsta l' últim colp te done;
Puig travallar dèu l' home hasta que mori
Si vol escalá' 'l temple de la gloria.

JOSEPH GARRIGA LLIBO.

Barcelona 1 de Abril de 1878.

PINTORS CÉLEBRES.

GRECHS.

Apolodoro.—Zeuxis.—Parrhasis.—Apeles.—Protogenes.

ITALIANS.

Cimabue.—Giotto.—Perugino.—Lleonart de Vinci.—Miquel Angel.—Rafel.—Correggio.—Titiá Vecelio.—Veronese.—Amerighio.

ALEMANYS.

Holbein.—Rubens.—Dyck.—Teniers.—Jordens.—Rembrand.—Meizu.—Cornelius.—Overbeck.—Kaulbeck.—Tedesna.

FRANCESOS.

Poussin.—Callot.—Watteau.—Vanloo.—David.—Delacroix.—Delaroche.—Meissonier.—Rosa Bonheur.—Gerome.

CATALANS.

Moutanya.—Viladomat.—Flanger.—Fortany.—Gisbert.—Espalter.—Mayol.

CASTELLANS.

Velazquez.—Murillo.—Ribera.—Pacheco.—Zurbaran.—Madrazo.—Goya.—Haes.—Mercador.—Rosales.—Madrazo.

ANGLESOS.

Reynolds.—Lakoc.—Hogarth.—Wilkie.—Estleke.—Landseer.—Prout.

FAULAS

LA DRESSERA Y LO CAMI-RAL

Del camí-ral fugitiva, saltrevola y llengera,
Pujava una dressera
Per entre milj de timbus y penyals,
Ja pel bosch enfosqueixat,
Ja entre 'ls esquays grontants,
Guaytant perills y sostenint-se en fals.

—¡De presumit te 'n sobra. ¡Si te 'n dona de importancia!
Li deya ab arrogancia

«Al camí-ral que anava voltejant;
»¡Be 'n trans de gallardía,
»Per' fer ab tot un dia
Lo camí que jo faig ab un instant!

«¡Li dono al que entre rocas, ab mi atrevit se exposa,
»Punta de vista hont hi gosa,
»Emocions vivas, horisó 'l mes gran;
»Sobre abisme l' avalanca,
»Y encar que un poch lo cansa,
»Arriva prompte al turme desitjat.»

—«¡Ay, infidel, contesta lo camí-ral ab pena;
»No ets sino la cadena,
»Que arrastras al viatjer vers lo mal pas;
»Tos sender sé enbosquadas,
»Malfactors, carraradas,
»Y altres perills de que no 'l salvarás.

«¿Perque fala, li ofereixes alegre caminada,
»Si á la redlinsonada
»Troba del malfactor traidor punyal,
»Si al fons abism la llansa,
»Si ab rallisques lo cansa,
»Deixantli 'la pena sagnanta ton podrigal?»—

Lo camí de la vida fan molts per la dressera:
¡Qué té de estrany que surera
Caygan á cada pas y acaben mal?
¡Oh, joventut honrada!
Creume, fes ta jornada
Seguint sempre per l' amplo camí-ral.

LO PAGÈS Y L' TRAMOYISTA.

Un pagès molt ulsorit
Visitá l' teatre un dia
Mentres que s' recomponia
Lo escenari per la nit.
—¿Alxó es lo jardi, diguué,
Que ahir nit tant me admirava?
¿Aquesta drapa de tela blava
Son aquell cel tan seré?
¿Y aquesta punyata de colors
Barrejata, que fins fan fantich,
Son aquell llach tan fantástich,
Aquelles troncha y aquellas flors?
—No 'us estranyéu, bon pagès,
Lo tramoyista respon;

Molt se veu alxi en lo mon:
Al llamp, gran cosa; aprop, res!

LA BANDERETA DE CAMPANAR

Molt satisfeta y enorgullida,
Ja al bosch groytantnet, ja envers la mar,
Fent giravoltas, es fanna crida
La banderela del campanar.
Jo só la astucia, diu, que, enjiayuna,
Sempre se inclina ahont li convé;
Sorda al que s' diga, l' ingrat, ayrosa,
Afrech dels núvols sempre m' sostó.
Si l' vent cambia que la singlera
Fercat estimba y l' roure ajup,
Puro la esquenn, virant lleugera,
Y l' vent que m' bessa mon llem necup.
¿Qué se me 'n dona de girar que
A aquell que m' presta la agilitat?
¿Que 'm li que l' ralli la aguda pua
Que tantas voltas la afalagat?
Ja l' mitjorn bufi, ja tramontana,
A tot vent jiro y á tot me avinch;
Y quant tremola tota la plana,
Alta y segura sempre m' sostinch.
Alxis parlava fent giravoltas
La banderela, sens esmentar
Que la inconstancia fa viure á voltas
Y que la ingrata se fa odiar.
Y l' vent se reya dé sa cegueru,
Cruixia 'l roure de fonda arrel,
D' oyt retronyia l' alta singlera
Y se allunyavan las aus del cel.
¡Quants personatjes lo mon admira,
De alta influencia, de nom geeclar,
Que no altra cosa son, si be 's mira,
Que banderetas de campanar!

JOAN B. PERERA.

LO CAFÉ EN PERSIA.

Potser en cap altre país está tan generalisat com en Persia l' us del café: pero 'l café tal com alli se pren es mes avint una pasta que 's manja que no una begudà. Los

orientals en lloch de mòlder' lo trinxan menut menut' com lo tabich; després lo fan com nosaltres ab la sola diferencia de que per compte de deixarlo reposar á fi de que 's coli, lo remenan ben be fins que queda com chocolata, molt espès. No hi tiran sucre.

Ningú 's pot formar una idea de la seriotat ab que 'ls orientals prenen lo seu café. Par espay de deu ó dotze minuts que dura la ceremonia, ab tot y que l' aposento en que s' reuneixen es molt petit, no se sent la mes xica rumor escepte lo pausat soroll dels llabis dels que tranquilament saboreyan menjar lent delaytós.

Pocas son allí las personas que no 'n prenen alguna copa cada dia, cosa que fins los mes pobres poden fer, per lo barato que 's van.

Las personas de mes cabals quan van de viatje se l' enduhen triangat y dintre de una capseta confitat ab mel y solen pendrel' ab cullera.

L' APOTECARI D' OLOT

¡Qui l' ha visto y l' veu!...

A mon estimat amich en Francisco Malagrida.

Aixarit com la poncella
que s' adreça al venir l' Sol
sinta sempre Olot me troba
dal matí á entrada de fosch.
—Saben qui sóc...?
—Jo no;—
—Doncha si m' escoltan
sabreu dintre poch
y ab duas paraulas
ben dites qui soch.—

Tinch trenta anys, la bossa plena
y no soch dels menys bufons;
duch perrut rodó, á la moda
y l' cabell sempre llustrós.
Es mon vestir blanch ó negre
segons fa frec ó calós;
y 'ls mes vells diuen que si avi
no m' hi semblo poch ni molt...
—Saben qui sóc...?
—Jo no.—

—Doncha si m' escolteu
saberen dintre poch
y ab duas paraulas
ben ditas qui soch.—.

Lo dilluns sensser lo passo
component alguna del pau,
lo dimars valg á les *Tries*
y 'ls dimecres á *N. Rock*.
La restant de la setmana
lo dedico á mon amor,
¡Si no falg vida de frare
ja se al falta ben poch!
—¿Saben qui só...?
—Jo no.—
—Doncha si m' escolteu
saberen dintre poch
y ab duas paraulas
ben ditas, qui soch.

Si estich trist, cantant m' alegro
si m' enfado, m' dura poch;
quant tinch frot, sovint m' escalfo
y m' falg vent si tinch caló.
Valg á malaga, quant n' es dia
parlo poch y observo molt
y arats vinch sens compromisos
y estich sempre be ab totem.
¿Saben qui so...?
—Jo tu.—
Doncha jo so l' hesteu
diguscho per tot
del Apotecari
mes dijich d' Olot.

CHARLES PIROZZINI MARTÍ.

Olot 14 de Setembre de 1878.

LA PAU PERDUDA.

Veuse aquí que una vegada 'ls gossos y 'ls gats treucant la pau en que vivian al Paradis, comensaren una guerra d' exterminí que doná per resultat moltas llástimas y horrors y fins la desaparició dels gats mascles de tres colors. Los gossos no 'n patiren menys. Uns y altres convenian en que semblant estat de cosas no podia tindre duru, mes ab tot,

per no passar per poruchs abdos bans aguantavan la lluyta ab tota rabia y enfurismament. Un ó altre tenia de apayvagar á la fi son enmig, doncha no hi ha corda que puga aguantar la tirantor seguidament y com en cur de gos mes bona voluntat s' hi cria que no en cur de gat, del rey dels gossos ixqué lo primer pensament endressat á la pau. Desitjantla doncha, un dia Bob-bob, que aixis s' anomenava 'l rey prengué la ploma y ab una lletra fina com la inglesa y clara com la espanyola, va escriure á Miau, rey dels gats quatre ratllas fentli veure lo inconvenient qu' era un tal estat de cosas entre sers que están, per sa naturaleza, destinats á viure sovint sovint molt aprop uns d' altres.

Posá la firma, fixá 'l segell que era un os de bou y un de gallina encreuhats y lligantho tot ab un pel de gos de terranova, cridá á un dels seus trempat com una orga perque á corre-cuyta ho portésal rey á qui anava endressat. Pero tement que 'l mensajer trobés pel camí guisaño prou plahent al paladar per distraurel del encarrech y prou tentador per forli deixar anar de la boca, podent resultar d' aixó la pérdua del escrit, determina y mana á un dels seus patges que li lligués sota la qua, segur aixis que sadevinguós lo que sadevinguós lo missatge pérdres no podia.

Partí al missatger. Esperá 'l rey 'l seu retorn. Mes ay! la pau no devia vindre, doncha lo missatjer no tornava! Potser algun llob va devorarlo. Potser un accident...? Potser...! Qui sab! Las conjecturas son tan fiella de fari!! No faltá un cortesá que en plena audiencia fins va expresar (complint de dol al rey) la seva sospita de que tal volta la astucia infame de un trist municipal... Ja m' entenen. ¡La bola! Qui fora prou segur de son mateix per assegurar lo contrari? Mes ab tot la esperanza desvanesqué avint aixa sospita y tothom, menys lo cortesá, novament creguó en que 'l missatger vivia.

Llavors lo rey donsá ordres terminants perque eixissen novament missatgers en totas direccions y que no paressen fins á trovar lo extraviat. Y com la pau convenia tant y de tots tant desitjada era, tots los seus súbdits s' oferiren y ab entusiasme emprengueren la delicada missió de cercar lo que tant convenia. Y ara veuse aquí perque, en quan se veuhen dos gossos per de lluny que sian corran y s' oloran la qua.

L' han trobat? Ah, no! Prou que 'ns ho diuhen claument las batussas de gats y gossos que segueixen com avans ab la ma mateixa rancunia!

Á LA MEMORIA D' EN

Jaume Peyró y Dauder

¿Será nitvol lo día del poeta
sempre en lo mon? ¿La sena tan perduda
en mar revolta, en tempestat desfeta,
may de la ditxa arribará a lo port?
¿Sempre com fel li amargurá en el dolçor
la risa que 'la sena llavis contornaja?
¿La pau de que may gosa y sempre envejá
den trobarla en los braços de la Mort?

¡Desgraciat del que jove tot li manca!
del que ab sos mans terribles l' esperiencia
lo vel de la llusió prompte li arranca
y l' esquelet de lo mon sols veu!
¡Desgraciat del qu' arriba á despedirse
de la llusió, que tant nos acobiarta;
pera 'l que viu ab la esperanza morta
martiri es ja lo mon, la vida es cruel!

Tú eres ¡oh Jaume! desgraciat y noble
ers tan esperit altiu y illure,
y vergunya sentiss tú de viure
en mon tan falso per tu y desgrahit.
Ja pobre y desvalgut tu recordatas
lo sacrifici etern que per ell feres,
y ell abandonant quan calgueres,
encara enfosqui nos ta fosca nit.

Deu t' haja perdonat ¡oh vulgut Jaume,
que del viure 't desferes de la càrrega!
Del teu sepulcre regará la panse
La flor de la amistat, flor ja tardiu.
¡Qué sempre es lo material sempre la Terra
la justicia quan es passada l' hora,
sempre lo que da perdre acaba plora
y al morí li dona lo que nega al viu.

JACINTO LABAILA.

NOSTRES POETAS

VII

MANEL MILÁ Y FONTANALS

Anem á parlar del patriarca de nostra literatura, del venerable maestro que fou nostre, del erudit literato de qui

tan cas se'n fa no sols en Espanya sinó que també en estrangeras terras. Per això deberem confessar que entrém ab tot respecte á donar aquestos sos breus datos bibliogràfichs y que sols donarém algunas de las principals noticias de sa vida, sens entrar en ruciocinis, ni critica alguna, que no 'ns estaria bé y que tampoch ni la indole ni l' espay de que disposem per eixos articles nos permetan.

Nasqué D. Manel Milá en la vila de Vilafranca del Penedés á l' any 1818 y havent anat á cursar ab los Paires Escolapios fóu encarregat per ells, en los exámens de retórica de 1832, com á deixeble predilecte, de pronunciar la oració llatina que allavorens s' estilava; dos anys després, en 1834, fóu un dels elegits pera sortir á los exámens de matemàticas que donà la junta de Comers de la present Ciutat.

En 1836 comensá á publicar alguns articles y poesias y anant seguint sa carrera de lleys, en 1841 rebé en la Universitat nostra lo grau de llicenciat en Jurisprudencia.

En 1843 donà á llum *El Arte poética* y sos molts coneixements y estudis literaris feren que en 1845 se l' nombrés substitut de la clase de literatura de la Universitat de Barcelona y se li encarregués la oració inaugural del mateix curs. En 1846 rebé lo grau de Doctor en la facultat de filosofia y lletras y en lo seguent any de 1847 guanyá per oposició la propietat de la referida càtedra. Desde llavoras continua desempenyantla y podem dir, que tots quans jóvens que hem cursat carrera y escribim som deixebles d' ell, si no ho son també tots los altres ja que per la importancia de sas obras publicadas, per su molta erudició, per son agrado y benevolencia, per lo generós que es en donar sos coneixements, se pot dir ben be que es una càtedra vivent.

En 1853 publicá son preciós llibre «Observaciones sobre la poesia *popular*», que ha obert camí en nostra terra á una nova é important classe d' estudis y que tant conegut y estudiat es per los sabis estrangers. Nosaltres nos en havem pogut convencer; per raho de nostres predilectes estudis tradicionals havem entrat en relacions ab alguns colectors y critichs d' altres paisos y hem tingut també ocasió de llegir estudis y revistas publicadas en los mateixos sobre aquella y en uns y altres nos hem convencut de lo molt conegudo que en lo estranger es dita obra, escrita quan encara no hacia nascut, y de temps en Catalunya, lo modern moviment literari y era poch estimat, sinó rebujat lo tradicional de nostre poble; aixis com també, de la molta estima que á son autor en aquells se guarda. Deberem confessarho perquè 'ns honra, á ella hem acudit nosaltres

mes de quatre vegadas, para la publicació de nostre «Rondallayre» y es un dels llibres que mes estimém de la nostra llibreria.

En 1854 comensá á escriure sos conciensuts articles literaris en lo Diari de Barcelona, com de tant en tant ocupantse de las principals obras que ixen encara publica.

En 1857 doná á llum sa clara y recullida obreta *Principios de Estética*, que despres ha aumentat en la part teórica y Programa de Literatura Espanyola.

En 1859 al restaurarse los Jochs florals, que tanta vida han donat á nostra moderna literatura, fou anomenat President del consistori, de manera que es lo primer que aquells han tingut despres: en 1863 fou elegit Mantenedor.

En 1861 doná á la estampa sa obra «De los trovadores en España,» estudi de llengua y poesia provensal. Basta llegir son titol y saber de la manera com lo escriptor que 'ns ocupa publica sas obras, para deduhir desde lo ego l' immes cúmul de datos, citas y notas que apart de sa sana crítica conté la matexa. Es un estudi acabat baix tots conceptes.

En lo matexa any digué la oració inaugural de la Academia de Bellas Arts y la Necrología del repotat escriptor D. Próspero de Bofarull.

En 1865 publicá un ensaig sobre 'la antiches poetas catalans que merecqué lo premi extraordinari de la medalla d' or oferta per l' Ateneo Catalá, en los Jochs florals de dit any, y del que n' havia ja dat una part ab mes cópia de datos en el *Jahrbuch für engkeche un romanische literature* ahont ha enviat també algunas articles de literatura contemporánea.

En 1869 publicá la causó de esta «Lo Pros Bernat, notable per sa concisió, gurcsa y energia; y poch temps despres «La complanta de 'n Guillem de poesia tan delicada com de melodia, per ell també composta y tant sentida.

En 1874 doná á la estampa sa obra *De la poesía heróico-popular castellana* precedida de un pólech sobre la literatura espanyola obra de la que per sa importancia se n' han ocupat casi totas las revistas espanyolas y estrangeras.

També te publicadas entre altres obras *El conde Lucanor*, y Estudios de lengua catalana» y n' hi publicá una altra la *Revue des langues romanes*, en la que ha donat á llum diferents articles, ab lo titol de «Postas catalans, Novas rimades, la Cadolada.» Ademés segons hem vist en una de sas ditas obras te en preparació la segona edició aumentada del *Romancerillo catalán*.

Para concloure solo nos falta dir que es fa ja anys, lo President de la Real Academia de Bonas Lletras de Barce-

lona y que ha tingut la honra de esser cridat com á jurat á Madrit pera las oposicions de la cátedra de literatura de la mateixa, aixís com ho va esser á Montpellier en lo certámen celebrat en dita ciutat, l' any 1875 per la societat de llengnas Románicas.

PREMI.

«Breu resenya histórica y critica dels antichs poetas catalans (medalla d' or.—1865.)

Com poeta catalá y' es posat en llocá privilegiadissim ab sas hellissimas composicions: *La casa del pres Bernat.* —*La mort de Garia* y la *complanta de Cadhlau* que sens dupte, á haver sigut enviadas als *Jochs florals*, haurian guanyat joya.

VIII.

TEODOR LLORENTE.

Lo poeta que 'ns ocupa nasqué en la ciutat de Valencia als set de Janer de 1836, fill de D. Feliciassim Llorente, que si ha advocat, se dedicá ab mes afany á la agricultura, havent obtingut una regular fortuna y un nom respectable com que avuy dia es primer tinent d' alcalde de dita ciutat, y de D.ª Maria Olivares. Desde petit mostrá la gran afició al estudi, per manera que en la escola que aneva, meresqué lo primer premi, que fou una corona de llorer oferta per la Societat de Amichs del País, guanyant á condeixebles de molta mes edat qu' ell y fent que sos mestres ne concebissin d' ell grans esperanzas. Despres estudiá lo que llavors se 'n deya filosofia, y las lleys, aixís com quasi totas las asignaturas de las facultats de letras y ciencias, en la Universitat de Valencia, havent obtingut sempre la primera nota.

Empero desde los quinse anys ja se doná á conexe ab un drama titulat *Delirios de amor*, que 's posá en escena en lo Teatre Principal de Valencia y despres publicá en diferents periódichs varias poesias castellanas, originals unas, y altres traduhidas de Lamartine, Victor Hugo, Byron y altres poetas estrangers que per l' amor ab que son fetas, se coneix qu' eran eixos autors sa lectura predilecta. En 1857 coygué en sas mans lo *Gayter del Llobregat* de D. Joaquim Rubió y Ors y cullint ab ardor aquell renaixement literari, comensá á escriure en versos valencians, que publicá, lo reputat escriptor D. Pascual Perez, en un periódich politich que dirigia y que s' anomenava *El Consiliador*.

En 1858 unit á lo poeta D. V. Querol, son inseparable company d' estudis literaris, juntá en lo Liceo de su ciutat natal á tots los conreadors de las lletras, y d' acort ab don Marian Aguiló qu' era Bibliotecari d' aquella Universitat projectaren uns Jochs florals, que 's realisaren en 1859, havent obtingut los dos premis que 's concedirien á la literatura en nostra llengua, l' un D. Víctor Balaguer y l' altre la poeta de qui tractóm.

En lo matéix any, havent anat á Madrit per estudier lo doctorat en lleys, tingué ocasió de conéixe als distingits escriptors Alarcon y Navarrete, y donà á llum, en un tomo, las traduccions de Victor Hugo, precedidas de un pròlech de D. Emili Castelar.

Tornat á Valencia y farmenada ja del tot sa carrera, com no se sentis ab afició pera l' exercici de la abogacía, per escusarse d' ella, se refugiá al camp del periodisme. En 1861 se va encargar de la direcció de *La Opinion*, representant dels conservadors valencians, seguint al davant del matéix fins que va desapareixe en 1865.

Llavors fundà *Las Provincias*, de las que es avuy propietari y director, periódich de idees liberals y conservadoras, empero independent de tot partit, al que se ha consagrat ab tota assiduitat y perseverancia, logrant indudablement convertirlo en un dels millors periódichs d' Espanya.

Al matéix temps ha seguit cultivant la poesía y ab especial afició la valenciana, entaulant fraternals relacions ab los poetas mallorquins y catalans y valentins del periodisme pera estendre y propalar l' actual renaixement de nostra literatura y l' amor á nostra patria y gloria.

Prova d' aixó es, que ha sigut iniciador de la gran festa del Centenari del Rey D. Jaume, que ab tanta pompa acaba de celebrarse en Valencia, ahont ha reunit representants de totas las branca de la llengua de *Oc* y en lo quin guanyá *La copa de plata*, oferta por los periodistas de nostra ciutat.

Ab lo titol de *Leyendas de oro*, l' any passat va publicar una colecció de poesías de los primers poetas estrangers de aquest segle, tradubidas en rima castellana, y en lo present any ha donat á llum un altre volúm de traduccions poéticas titulat *Amorosas*.

Actualment está preparat la traducció en vers del *Fausto* de Goethe, treta directament del alemany, obra en la que ha molts anys que hi treballa.

Ultimament ha sigut nombrat, com algunas altres poetas catalans *mayoras* en la *academia* dels felibres provensals.

PREMIS.

«La Nova Era» (*Flô d' or*, en los Jochs florals de Valencia en 1859.)

«A María Santissima» (*Flô d' or*, en lo certámen literari de Valencia, en 1874.)

«Los quatre trobadors» (*Copa de plata*, dels periódics de Barcelona.)

ACCÉSIT.

«Vinticinch anys,» (en los Jochs florals de Barcelona, en 1862.)

F. MASPONS Y LABRÓS.

LOS FOLLETS

I

—Comare, la comare,
¡estich que no puch más!
La nova Francisqueta
se 'n fon com una ceta.
Pel pany de nostra porta
deu haver entrat la follera.
—¿Perqué ho pensen, comaro?
—Pel massa ha entendrem.
Ma filla era avans llesta
com ninguna altra hay lot
que pel barranco s' enfila
cercant niuets d' aurelles:
arruy un rovell d'ayro
com rovellet d'or lot.
Por aquella una troca
mitj dia ha monyatat,
que, á cada hora s' enfila
la fil que va cercant.
Do fer randalla ó malgra,
comare, no 'n parlém:
al cap de poca estona
la sou que la rondeta.
¿Qué vol recomblar casa?
L' escombra es á passeig.
Axó dia per dia:
do nit... ja ho sentirem.
Quan es al llit llevada,
espera el son pelmer
al cap de llargas horas
li arriba somiseul;
mes ¡ay! llavors recorda

que no ha dexat ben net
tot lo servey de taula,
y adulerada 's sent.
Li reca ¡pobre filla!
dexar lo niu calent;
tremola de pensarse
ab la rabiosa fret,
mes s' alsa al fi portada
del afanyós intent.
Comare, la comare,
dinéume un bon semey
entre la bruxeria
dels malehits fillets!
—Comare, ¿qus n' heu vistos?
—Jumay; mes sé de cert
que son moruts y tenen
barbassas de julivert;
los ulls com los de l' dliva,
que criden lo mal temps;
las pernas más nuasosas
que esp buscall de esp;
las unglas punxagudas
com urpas d' esparver....
—Calléu d' una vegada!
Me sembla que 'ls veyssi!
—¿Sumey no poden darme?
¡Ay! ¿qui 'ns darà sumey?
—Potser 'ns ne donaria...
lo gran del gorrunó meu.

II

—Comare, la comare,
¡Qué vellas nos heu fet!
¡Com s' es tornat de plata
lo cabell dels cabells!
—Rahó tenia sabera,
mes ¡ay! vos no us quaixéu!
—Quexarme no podria
encara que volgués,
Fillets que, anys há, 'm donaran
malgratsyas y mal temps,
avuy son nens y nenas
más dolsos qu' una mel!
Tan russos com mes fills,
tan aixerits com ell,
sentint que 'm criden cavilas
me trobo al mitj del cel!
—¡Dixosa vos, comare!
Triats de mi que 'm volg
sens fills y sense fillas,
sens néts y sens nets!
—Veniu á casa nostra,
comare, y se tindreu.

JOAQUIM RIERA Y BERTRAN.

LOS FANALETS DELS ANGELS.

En una vesprada de un bell jorn de primavera acabavan de tocar l' oració las campanas del poble, ahont jo havia anat á passar uns quants dias, recordant ab sa trista veu, als que pel mun fem via, la obligació sagrada de pregar pels morts. ¡Tot respirava calma y quietut! Tot convidava á la meditació y al repós.

Perqué en semblant hora y en semblants nits, nostre cor s' omple de dolas tristesa y venen las llagrimas á nostres ulls, no podent fer altra cosa que pregar per los qui aymavam y hem perdut y per los que encara á nostre costat tenim?... Perqué Dou nos ha donat com á gran consol la esperansa y ella nos fá creure que son al cel, fins que la mort nos ha gres, aixis com tambe que seran bons i felis aos los fills que per nostre consol y ditxa, Deuros ha donat.

Sentada en un padrís de l' era contemplava joyosa com mes tendres fills hi cocrian quant lo mes grandet se m' acosta y digué —¿Mare, que son las estrellas? ¿Qui las mana?

—Las estrellas fill mea, son una prova mes de la bondat de Deu: son los fanalets que tenen los angels pera fer llum á Nostre Senyor y quan un noy se mor, baixen los angelets ab una ponceleta de flors á buscarlo pera ferlo son company en lo cel. Al arribarhi, la Mare de Deu li dona son fanalet per que al venir la nit l' encengui y fassi llum á son estimat fill lo bon Jesuset.

Y aixis quan la mare del noyet, que tota trista y desconsolada, ha quedat en aixa terra, veu á la nit sortir una nova estrella en lo cel, s' aconsola al conexer la llum de son angelet y al pensar que vella y prega per ella y que un dia anirá á reunirse ab son fill allí dalt, en la santa gloria.

—¿Y si jo 'm moria, seria també un angelet y tindria fanalet com ells y al mirar tu lo cel com son mieuvas, t' aconsolaria també si estabas trista?

—Si, estimat meu; pero fasca Deu que mentres tan Pare y jo viuquem, vos tinguem sempre á tu y á los germanets y no veyem may vostre fanalet, resplandir en lo cel.

Y donantlos un bes á cada hu me 'ls endugi cap á casa, donchs era ja hora de dir lo Santi Rosari y de dur los petits a dormir.

MARIA DE PALLERYÁ.

CARAMELLAS. [1]

Per cantar las caramellas
han volgut matinejar.
Doncelletas d' aquest terme
Déu vos do bon despertar.

ENDRESSA.

La Pascua florida
arriba galana;
ja torna, doncellas,
lo mes de las flors,
los arbres se poblan
de tanys y de fullas
los camps de rosellas
y 'l bosch de remors.

—

La santa diada
gozosos ne llaun
fent niu en los salcers
festins rosinyols.
Surt, donchs, vida mia
que vaig á cantarte
la mes tendra albada
avans deixi blancó
Lo llit deix bonica,
deix prompte la llit
que son nas endressas
los plany del mon pit.

CANSÓ.

¿Qué val la rosada
que plora la albada?
¿La boira argentada
ninsta, qué val?
Si 'm negas, hermosa,
donzella engatyosa
si 'm negas, hermosa,
ton si angélical.

—

Lo nit y lo dia,
la pau, la alegria

(1) Pera ser posadas en música.

la dolsa armonia
que cantà 'l matí
se 'm tornarán pena
de ben mala mena
se 'm tornarán pena
si 'm negas tan sí.

La finestra se 's obriria,
viu e' enlayra 'l cistelló
y al bell mitj la nina hi posa
un clavell ab un petó.

EDUART VIDAL VALENCIANO.

UN RECORT D' EN GARCENI.

Un amich nostre, persona de bons sentits, y que no sap passar depressa per qualsevolla part, que, en realitat ó per tradició continga una gloria catalana, visitá eix últim estiu la rectoria del poble de Vallfogona. Sas bonas relacions ab lo actual y molt atent senyor Rector de aquella parroquia, li proporcionaren la satisfacció de llegir un *autógrafo* del inmortal Vicens García, posat en un dels llibres d' obits del Arxiu, que de mà propa extengué, fins poch dias avans de morir, lo celebrat poeta.

Consistex lo dit *autógrafo*, en los seguents distichs, per nostre amich copiats, y que, de ben grat insertém en aquest calendari; no sols per lo que á tot catalá interessa quant té relació ab la fama ingeni tortosí, com perqué no tenim noticia de que fins ara se hajan publicat uns versos, que, ab tot y ser llatins, proban una volta más la fecundilat de sa prodigiosa Musa.

«Omnia transibunt; nos ibimus, ibitis, ibunt,
Cheri, non cheri, conditione peri.
Nos intervallis distingunt fata sed æquant
Sine, eadem puero mors venit atque seni.
Tendimus huc omnes, metam properamus ad unam,
Omnia sub leges mors vocat atra suas.
Sæviat omne sacrum et res importuna profanat,
Omnibus obscurus injicit illa manus.
Illa rapit juvenes primo florente juventa
Non oblita rapit sed tamen illa senes.
Diffugiunt subito menses labuntur et anni,

Nec quæ præterit hora redire potest.
Vivere cornices multos dicuntur in annos,
(Cur nos obscuræ conditiones sumus?
Pulvis et umbra sumus, pulvis nihil est nisi fumus,
Sed nihil est fumus, nos nihil ergo sumus.
Nec tamen in cassum fas est nos credere natos,
Felix cuicumque est fas bene posse mori.
Perpetis est vitæ mors janua et esse beatos
Scriptura in Domino qui moriuntur ait.
Sed tamen hæc omnes, hæc primus et ultimus ordo:
Viximus hic omnes, exitus unus habet.
Occidit et Theseus et qui comitavit Orestem,
Quid dicam tantos deperiisse viros.
Sed quid ab externis? propiora exempla sequamur,
Certior occurrit hic liber ecce tibi,
Qui nescis quo vita modo volat aspice in illo
Volvitur ut semper non reditura dies.
Videbis quanto labuntur tempora fluxu
Atque suam currat quam cito quisque viam.»

Tals son los disticha qual traducció no 'ns atrevim á fer per la fundada temensa de no destruir lo mérit del original. Per aquells de nostres lectors que possehéixen la llengua llatina, semblant treball fora inútil, puig sens dupte trobarán més gust en saborejarlo tal y com surti de aquella docta ploma; més per aquells altres que no tenint versat lo llatí desitjin, no obstant, conéixer lo sentit de la composició, breument dirém: que es un conjunt de reflexions ben menadas sobre la mort, sobre la ditxa que li espera en l' altre món al qui ha portat en aquest una bona conducta cristiana, y sobre lo fragil que es la vida del home; veritat terrible y que l' autor confirma, recomanant al lector que fixe sa atenció en lo llibre que té á la vista.

Finalment, y pera completar respecto de aqueix punt las noticias rebudas, debém dir que la ante plana que porta los copiats disticha, y despres de la seguent nota: «*Reinde continuabuntur nota morientium in hac parrochia Vallis fecundæ, rectore Vincentio Garcia presbytero Dertusensis*» conté una porció de citas y sentencias tretas dels sagrats llibres, transcritas pel matéix Rector, y totas alusivas al propi assumpto. En eixa plana hi deixá Garcia un tros en blanch, pera que s' omplis despres de sa mort ab su fé d' obit, com aixís hi doná cumpliment son succesor, extenentlhi la seguent liberal partida:

«Ab dos del mes setembre any de la nativitat del Sr. de

mil sis cens y vint y tres en Vallfogona morí lo Reverent Sr. Francesch Vicens Garrín prevere y Rector de dita vila de Vallfogona, Bisbat de Vich. Rebé tots los Sagraments de la Iglesia, fonch sepultat en lo cementiri dels preveres, y de dita iglesia de Vallfogona.»

F. L.

EPIGRAMA

Lo qui à Madrit no haja vist
no sabí per cert lo qu' es bo;
allí tot es gent de lo,
may se veu à ningú trist:
tot lo mon com val se vist;
res fa als altres novetat;
cada cantó es un mercat;
sobran dinera, menjar, roba
y per fi, allí tot se troba,
tot..... manco la veritat.

JOSEPH BERNAT BALDOVÍ.

ESTUDI DE L' HISTORIA.

Lo moviment científich del nostre temps comensa á inspirar certa inquietut á alguns pensadors, que fins ara se havian distingit per una noble confiança en los progressos del esperit humá. No obstant, nosaltres seguim creyent fermament que la ciencia, mentre sia libre de orgull, aproxima l' home á Deu, al ideal perfectissim, lo qual es impossible sia un mal, mentre la ignorancia l' aproxima mes y mes á la bestia. De tots modos, no s' pot retrogradar, succehint á la humana especie lo que succehí als companys del immortal Colon, quant se trobaven ja massa en davant per poder tornar en derrera, segons aixi ho ha dit ab admirable exactitut un dels mes eminents y christians interpretes de la civilisació moderna. No desmayem, doncha, que poch á poch hirabé se arribará á la terra promesa. Per' aquells que millor coneixen los horrors y las tenebras de siglos passats, lo sigle present, desapassionadament mirat tot, pot dirse que es una verdadera aurora. Viva, ardent, terrible es sempre la lluyta entre l' mal y l' bé, pero evidentment l' bé va tenint cada dia mes forsa:

vivre aspirit mundo, vistas las cosas no en detall, sinó en conjunt.

No hi ha dupte que l' principi del mal utilisa, en lo combat á que acabam de referirnos, elements del progrés científich en dany del bon principi, però aquell que sapia compendrar lo verdader sentit de l' Historia, la que en substancia es principalment la consignació, l'esta de la batalla eterna, trobará en definitiva preponderant la causa del bé, quant es sostinguda ab la elevació moral que correspon, y d' aquí prové lo gran consél que procura l' estudi detingut de l' Historia. Axí es que avuy, despres de la nostra religió divina, l' Historia, en general, degudament estudiada, es lo millor remey contra l' escepticismo y la corrupció de costums, y mes particularment per nosaltres, ho es l' Historia de casa, la de Catalunya, font perenne del mes viu patriotisme, unit al bon sany, font de fé y d' esperanza; en una paraula, de tota virtut.

Qualsevol que sia donchs lo terme providencial del camí de l' humanitat en la terra, pot entretant assegurarse que aquest planeta ha estat *ab terrio* y serà fins á la fi una arena ahont las bonas y las malas passions su' fan incessant guerra, sort no obstant aquesta, gracias á Deu, mes notoriament gloriosa per las primeras ó cada centuria que passa; sols que los amichs del bé no poden ni deuhen adormirse, á fi de no cosser muy superats en inteligencia y energia, puig d' aquí depen sobre tot la victoria.

LLUIS CUTCHET.

Litvia, Setembre 1870.

NIT D' ORATGE

Ah vén ronca crida 'l vent,
Anunciant la tempestat;
La llunp retrona imponent
Llayrant ab la fogueda!
Tot s' estremeix, tot gemega.....
L' ay busca un niu dins la roca,
Perqué cada arbre 's dobiega
Desde el cim fins á la roca.
La grill, parant sa cantada
Que dava sos al pagés,
Sota l' espiga esgrenada,
Arrupit ja no diu res.
La mastí Dalira esporguit,
Prop del ramat tremolós;
Tot li pareix lo rugit

Del llop carnicó y grollá,
Dins lo Mas, pesp de la llar,
La gent resa recompasada
Las hemos en un costat,
La cap ná, la vóu pausada,
A l' altre part sas mullérs,
Los infantons fan dormir,
Y arostan la cara al bels
Per no vóure l' llarp llatir.

Y darrá de l' Ermita entrega
Per la má del temps rumada,
L' ól en 'n plany ab fatiga
Con ánima desolomada!
La campana va vibrant
Ah misteri, y sembla dir:...
¡Ay! dels que no tornarán!
Y ¡ay! dels que n' han de venir...!

ANSELM ARCHIMBOLD DE BARDA.

LA CIVILISACIO PORTA LA MISERIA.

Extracte de uns papers trobats en la butxaca de un jach en un bosch del veïnatje de Lió.

Per la profoditat de pensaments y novedat que inclou creyém que nostres llegidors nos han de agrahir sa publicació. Es un extracte tot molt per sobre, donche lo article ó manuscrit en queshió es molt llarch.

«La civilisació porta la miseria en tot poble que fugint de las llays naturals acut á las artificiosos enginys d' aquelles. Considerém al home tal com va ser tirat al mon y 'l veurém llure, fels, rey de l' Univers, tranquil, membrat, infatigable, clar de seny y centenari. Son cos no necessita abrich, sas mans no mes servéixen que per lostejar sa dona y llurs fills, per acostumbre lo menjar á lo bons, per tot lo que sia ventura; may pel travall, may per trajinar pes com un burro. Y ha de ser aixis. ¿Per ventura vévém en l' home cap membre fet per travallar? No. Deu no li va dar la forsa del bon qu' ha d' estirar la rella, ni la del cavall que arrossega 'l carro, ni 'l moceo del tocino que furga. Ni tampoch li donà 'l instint del travall; res de aixó. Deixém al home en llibertat d' acció, posém li un plat de pressechs ó ratjina al davant y una aixada al costat y diheu li «tria» y si ab cent mil feu la prova, veurém com tot allargant la má cap als pressechs, deixém en repós á l' eyna,

Qué 'us prova aixó? Que lo javent de la seuha naturalesa no es cap al travall sinó cap al noble aprofitament dels fruyts que 'l Criador ha posat al mon perque l' home no tinga de travallar. Y si no fos aixi, si Deu volgués que travallessem, ¿qué vindria haver creat abres fruyters, y verduras y cepa y tanta lley de aliments sanitosos com per tot arreu campejan des de la figuera (emblema del origen de la civilisació que combatim) fins al blat de moro? L' home ha nat per viure y disfrutar. La Naturalesa ha produhit, sempre que no ha tingut la sanguinera de la civilisació sobre, prou per mantindre á tota la género humana. Y si no, aqui están las ramas verges de nostre amanerament y pervertiment de sentits, vivint tranquilas y felisas en lo cor dels boscha de la América. Poséu en mans dels indis libres del Perú una máquina selfactina ó una locomotora y observaréu com lo primer que fan es palparla y escorcollarla per veure si en barra ó racó d' ella penja algun fruyt y potser ne hi haurá algun que se atrevesca á llepar-la per convencerse de que realment es inútil pel sostenment de la vida. ¿Perqué necesitan ells barras y rodas de pinyó per teixir, quan tenen la pell que val mes que totas las sedas y llanas teixidas de nostres industrials? Ah, ells tenen más respecte á son Criador donantse per satisfets ab son vestit natural, que no pas nosaltres cobrint nostras formas ab un munyock de repunts y arrugas y doblecha de drap que 'ns privan moltas vegadas fins d' agenollarnos per adorar á Deu, y sinó aqui están las travas que no 'm deixarán mentir.

Heu vist res mes tonto que aquest angraellat de nius de tres y quatre pisos que 'n dihem casas y que 'ns privan del ayre y del sol elements primordials de la vida? Quán más grandiosa no se 'us presenta la estada del home sota un espés castanyer ó encorvat coco? Quin despertar más diferent del home civilisat te l' de la Naturalesa! Lo primer, lo que ven tantost obre 'ls ulls, son las bigas y algun animalet que despres d' haverla atormentat tota la nit al sostre s' aculli; lo altre tot un sostre de verdas fullas y algun coco ó plátano que penjant damunt del seu cap sembla que li diga: «Vaja, bon dia; prenme que t' estich esperant perque 't desdejunisa.

Y tot aixó com son vestits, casas, máquinas, ¿qué porta? necessitats. ¿Y las necessitats? medis de satisfetes, y aquestos la invenció del diner. Y del diner que n' ha eixit? la ambició, lo fart, la estafa, lo robo, lo crim. Poch nos costaria, doncha, de provar que la civilisació porta no ja la miseria sinó fins lo crimen. Quants suicidas li deuhen la causa y l' instrument? Y pregunto, molts d' ells sons la ci-

vilisació haurian trobat fins com matarse? Qui ha tot los revolvers, los punyals, las cordas? La civilisació.. . . . .

Pero algú dirá encara «tot aixó no prova que porti la miseria» ¡Cegos que no hi veuhen lo que hi pensan! Si la civilisació du las necessitats com hem demostrat, clar es que, las necessitats portan lo privilegi dels pochs que tenen medis de satisferlas sobre 'ls que no 'n tenen cap ni per procurar cumplirsh los más precisas. Clar es que perquests du la civilisació la miseria. Y aduch pels matsixos que se 'n dihuen richs que 'n fan dels diners? ¿no sona más pobres que 'l que no necessita res per adquirir? No es más rich un indi qa' es propietari de tot quan trepitja? A más á más la civilisació arrubossa ab sos canals y carreteras y fábricas y construccions tot quan ocupa y las terras productivas se tornan bocas que 'n tenen d' omplir á costas de mil sacrificis. La civilisació no porta la miseria! Y donchs las huelgas, las revolucions, que vinga lo vint jer más ilustre y á veure si 'm sostindrá á mi, que he visí una huelga de indios ab pancas duhent lo lema de *Pan y trabajo* y en cambi preguntéuli á la Europa civilisada si coneix aixas manifestacions del benestar que proporciona á sos fills la tan celebrada civilisació!!!

Donchs en nom de la humanitat devem combatrela; en nom de la humanitat cal ferli una guerra sens piotat, sens terme, sens fi.

Divorciarnos de eix martiri que subjecta nostre cervell á la obligació de apendre teorias errónias que 'ns matan, y al cos á subjugarse á accionats impropis de la nostra naturalesa. Combatim á eixa anormalitat que destruheix los fruyts naturals de la terra y 'ls substituheixen per pilots improductius de pedras y arma engravats y talla bosch, y forada montanyas, y asseca los rius cambiantlos de jabent, y de fons portantnos, á un cúmul de necessitats que acaban per la mort del individuo, (suicidi) ó per la destrucció de las rassas (guerras, invasions etc.)

«Alsem la nova bandera de la noble y verdadera llibertat y per ella morim si convé com cal á homes que volen ser dignes d' ella y de son Criador»

LO GAT Y 'L GOS

FÁULA

Un pagés, rich hisendat
mantenia un gat y un gos;
y esplicaré ab brevetat

quin de ells, entre 'l gos y 'l gat
era 'l más volgut de les dos.
  Lo gatet, no m'ho serviu
per pisgrans algun pollastre;
lo gos, de nit y de dia
guardant sempre la casa
y per la casa era un dimoni.
  Atrás es que 'l rich pagès,
obrant sb molta justicia,
tenia al gos molt atés
y al gat may li deya res.
Aquest va agafá malicia.
  —Por sé imitant al Lleó!
lo gat un dia 'l digué,
tindré com ell tracte igual,
¡El mossegant l'honche he d'anal;
jo també mossegaré.
  Al primó que entra 'l gatet
l'envestexi á mossegades;
l'amo lo veu, pega un garrot,
li pega tant fort com pot
y que 'l balda á garrotades.
  No hauria pensat ainó
á ne 'l gat, si en lo moment
de voligué ossé imitadó,
hagués imitat lo bó
en compte de lo dolent.
  Tambó jo conech subjectes
que com aquest gat, son pais,
que á certs autors son afectes
y 'ls imitan los defectes,
no 'ls bonas cualitats.

CONRAT ROURE.

LOS MORTS.

Veuse aquí una estadística de la mortalidat en tot lo mon:

Cada any moren en lo mon uns de 28 milions de persones: cada dia se moren 91,000: cada segon uns d' una. Cada segada que 'l rellotge fa tich tach, desaparex del mon un de sos habitadors.

Casi es en vá dir que 'ls naixements equilibran las morts y que cada segon va acompanyat de un nou ser humá.

Des del comens de la era histórica han mort

¡28.628.843.287,075.840 persones en lo mon!

L' OY DEL JUHEU

Qui por que, dónde p'r dienro.

Hun passat molts anys pe 'l mòn
Por morear damunt mon front
Las arrugas qu' hi tinch ara,
Y 'm recordo, ah gran trabull,
De que, de molts anys, al Call,
Vaig ser nin y tenir pare.

Un vellet sempre sèrert
Que 'm mirava ab dòls delit
Era 'l pare que tenia,
Y si deyan pe 'l carrer
Lo mes hábil argenter
De la nostra juderia.

Sans saber del bé y del mal
Jo jugava en la tranca
De la tenda de mon pare,
Sols pensava de jugar
Quan sentí al vell parlar
De la nova santa mare.

Tot de cop un jorn van dir
Que parlava de venir
Lo cristiá á la Juderia;
—Si es que hi vinga per comprar,
Tot joyès jo vaig posar,
No tendrá pron pedreria.—

A for feyna decidit
Vaig desar tot desseguit
Mas joguinas estimadas,
Quan s' ohí un crit llastimer
Y vaig veurer al carrer
Moltas portas barrotadas.

—¿Qu' es aixó?—vaig preguntar.
—¡Fuig!—mon pare 'm va cridar,
Fuig, fill mèu, y escyta á creurer!—
Y plorava ab tost rezel.
¡Pou es llágrima de fel
La primera que vaig veurer!

Corre cuyta son tresor
De diamants d' argent y d' or
Tremolòn lo vall desava
Quan la cambra 's va esclarir
Y en las joyas va rellahir
Resplandor roganch qu' entrava.

Llavors... llunyi... s' ohí un soroll;
Un soroll com lo del doll
De las fortas torrentadas
Y, ab los malls, fentme estremir
Que trucavan vaig sentir
A las portas barrotadas.

—Si es de nit, jo vaig pensar,
¿Per qué trucan?—vaig mirar
Y era clar y esplendent dia,
Que l' incendi, llansant fum,
Mes que 'l sol donava llum
A la trista Juderia.

Que obria prompte l' argenter
Centas veus en lo carrer
Vaig sentir que demanavan,
Y 'l vellet, trement, va obrir,
Y 'm glassá 'l cor lo sospir
Que va dar quan lo matavan.

—¿Per qué 'l matan?—Vaig cridar.
—Perque 'ns plau.—Van contestar.
—¿Per qué roban nostra tenda?
—Perque 'l que es mes fort la vol.—
Me van dir; y restí sol:
Nin, sens pare, y sens hisenda.

Una llarga processò
Ahònt hi anava lo senyò'
Y 'l vassall, dant crits de guerra,
Va passar davant de mi,
Y, al mirarla, me vaig di':
—¡Sòn los homens de la terra!—

Perque vólen han deixat
A n' al jubéu assessinat
Y á ma hisenda destruida,
Perque vólen aquest nin
Ha de viurer aborrint
A sa raça malehida.

Y lo nin, ja hom, cumpleix:
A los homes aborreix,
Los don vida condemnada,
Les hi roba son tresor,
Los hi fa á trossos lo cor,
Y á su russa veu venjada.

FREDERICH SOLER.

UN ROMIATJE EN LO SIGGLE XV.

Per tots camins se va á Roma, diu lo adagi.

Nosaltres podriam anyadir, també s' hi va de totas maneras.

Desde 'ls primers cristians que hi anavan en tressa de penitents, ab peus descalsos y la corda al coll, fins als expedicioners moderns que hi van ab carril y vapor, plens de comoditat y gauhansa: quantas generacions de romeus ha vist la ciutat santa aplegarse de totas las llunyanyas del món, grans y xichs, pomposos ó humils, que en llarga y explendent cabalgata, qui solitari, ab la parda esclavina y lo llarch bordó del cual penjaba una carabassetal!

Ist fou lo arreu mes vulgar, y en ell sens dupte emprengueren son romiatje set paisans nostres, que al comensar l' any 1400, diumenje 25 de janer, signaren á dit fi un tracto de companyia que trelladat de un manual de aquell temps anem á donar, ja per la actualitat del assumpto, ja per la curiositat que enclou sobre un ram ignorat de costums de la vellura. Y va de copia literalmenat presa ab tots los errors del original. «Fonch ordenat è conquordat.» (sic) per los romeus daval nomenats que tots ensemps los de la companyia hagen á tenir é observar ab sagrament, los capitols quis segueixen: Yt que per honor e reverencia de la molt benuirada e scellent passió de Jesuchrist e de la Verge Maria e dels benuirats apostols St. Pere e St Paul, que durant lo Sant romiatje negu no gós jurar ó fer lets iuraments de Deu ne de Sta. Maria ne dels dits apostols. Yt que si un ó alchuns dels romeus que sien en la companya aurá mal ó será despesat ó aurá alum necessari, que tots de la compania lo agen á esperar sert temps conquordat per tots, ó per la major partida, fins que vegu hom que será de son mal. Yt que si per aventura, so que Deu no

vula, alchuna dissensió avia entre alcuns dels dits romeus que per pau e bona concordia de les parts agen á fer e tenir so que la maior part dels romeus conoxerán que fiasu afer, tota rancor fforgitada de cuschuna de les parts. Yt. estat ordenat per so que cascha pusqua mils sostenir lo trebal per reverencia de Jesuchrist e per so que cascha senta del carech, que cascun romeu agu asser 1 dia majordhom, e axi per ordinem tengen tots apasar de tenir la bossa del cumó, (sic) Yt. aquel que servirá de maiordhom, que compra convinentement aquelos vitualles per obs dels romeus, e que aió pag de la bossa del chumó tot e quant per la dita provenció despés aurá, e en lo vespre que dón la bossa en aquel que lo sendemá será maiordhom. Yt. que si hiaurá alchun romeu lo qual nos tenga per paguat de les viandes que lo maiordhom durá, en volrá hon compraurá dalteus, que les se puch del seu, si donchs no era quas que no fiós sá, com en quas de malancia, valén los romeus quel maiordhom que será aquel dia, li compra les cosses que á son mal serán necessaries, é ques pogen de la bossa. Yt. per có lo sant propósit del romatge sia plasent á Deu e honorable als benvinlats apostols, e passifich als dits romeus, que si alchú se maurá de nuvas rabous ab altro, ó jurará segons que damunt es dit, e que per la maior partida dels romeus será vist, que aquel sia pagat en quista per Felonia ó age torat, que age á pagar la mensió de aquel dia, ó so lo que la maior partida dels romeus jutgarán, e que lo maiordhom que será aquel dia no puspa fer la execució. Yt. en quant volem que si negu dels dits romeus ab acordada pensa ó per malicia fiará pogar en quista per felonia na turar alchú de sos companyons, e ació será vist per la maior partida dels romeus que haurá fet enfelonir, que só que deuría pagar lo quis será enfelonit, quel peg lo qui será causa, pas que sia vista per la maior partida dels romeus que maliciosament ni sia agut. Yt. si per aventura alchuns del romeus se avanseran primés per anar alchuns ó 1 de aquels romandrán detrás per cansament, que no porán ben segir, e per als será dit ó cridat «fligun bordál» que los primers sien tenguts de aturarse ffins que los qui serán detrés sien aconseguits. Yt. han bordenat que lo maiordhom del dia, é aquel qui será estat en lo dia prop passat, agen cura de carregar e de descarregar e de donar cura á la bóstia ó bóstias que portarán los robes dels dits romeus. Yt. en quant volem que per só que negu dels romeus no pogos allegar ignorancia, que dels dits capitols se fasen 2 quartes, la 1 que romanga en poder del notari lahtra que sen portan los dits romeus; los noms dels quals son apresta quis segejen: 1.° Jacme Gatell, Guillermus de

Boxadós, Guillermus Masconi presbitero beneficiati in ecclesia Beate Marie de Mari Barchinone, et Franciscus de Fossalbes studens in artibus; et Petrus Riffus clericus simpliciter tonsuratus, Petrus Fonoll et Petrus Januarii scriptores barcinonenses.

JOSEPH PUIGGARÍ.

ALLÍ DALT

Per est vall funesta
De plors y dol,
Camino desvalgut
Y sens consol,
Ja ab sos torrents no lluyto,
M' hi deixo anar,
Sa que 'l porch abans m' empenyou
M' ha de dropar.
De lluytar ¿qué en treuria?
¿Qui tindrá qui vol
Que jo en la mon no resta
Ni un dia sol?
Com la vella palmera
D' hera africá,
Cremada y combatuda
Per l' huracá,
Que sempre ha donat sombra
Als peregrins,
Sens rebre may de plaja
Raigs cristallins.
Arcia fou de ma vida
La avara sort,
Molts en mi han trobat sombra
Jo may conort.
Jo maternal cariñyó
Poch no rebut,
La fraternal afecte
No he conegut;
Lo nutrir de ma existencia
Mon Pare amat,
Deu en sa eterna gloria
J' ha coronat.
També al sol de ma vida,
Llum del cor meu,
Mon Espós, m' alegria
Lo volgué Deu.
Ja may en mas entranyas
Ser s' ha albergat,
Ni ab la sang de mas venas
S' ha alimentat.

¿Quina agonia 'm falta
Ja que sufrir?
¡Cuant tanta y tanta martiris
Veuré finir!
Si tras fera hornasca
Ve calma al mar,
Si la esplet tras la sagra
Torna á brotar,
Si despréu de nit fosca
Ve un joca seré,
¿Per qué may tras mas penas
Consol no 'm vé?
Si per tota desditxa
Te 'l temps consols,
¿Per qué, Senyor, torturas
Te per mí anls?
Miron que la desditxa
Fa por al mon,
Miron que ell va apartantse
Del meu entorn.
¡O Deu just! fon que al manco
Al meu costat
Algun efluvi quedo
De la amistat!

Mes ¿per qué, per qué m' apuro?
Si abandonada haig de ser,
Mentres Deu no me abandone,
Está ab mi la mon estar.
Fes un temps que ab foll delir
Va mon front de flor cenyir...
Sens que ningú se 'n cuidante,
Viurer puch ure ó morir.
Ningú veu, ni á ningú importa
Que mon pobre ferit cor
Una llágrima afrentxi
En eix mar inmens de plor.
Paig los llasos que m' uniss
A la terra, s' han trencat,
Se vela desamarrada
Per la cope de la tempestat.
Y el silenci que bem rodeja
En mitj del huracá brugit,
Demostra que en ma existencia
Tot ha mort, tot se finit.
Fins ma set de gloria vana
Ab mon boa Espés finá,
Aro tant sola ambicionó
La gloria d' hont ell está.
Y mon cor cap allí vola
Lo apenan las dificcions,
Per que allí trobun ver premi
Las noblas inspiracions.

Y en cuant afanyom aixeco
La mirada cap allí,
Tot lo de aquí baix me sembla
Obscuro, llotj, fals y mesquí.
Allí dalt lo alé no hi puja
De la negre ingratitut,
Allí dalt triunfants campejan
La veritat y virtut.
¿Per qué doncha de cap no hi vola
Mon infiguit esperit?
Per que la materia impura
Lo le oprés, lo te ensopit.
Y Déu vol aquilatarlo
Del sofrir en lo crisol
Per que depure la escoria
Que encara entorpeix son vol.
Vinguen, doncha, vinguen mas penas
Que no me han de acobardir,
Per que aixis podré mas prompte
De esta impura vall sortir.
Entre tant sofreix y calla,
Calla, pobre cor malalt,
Puig vull que sas armonias,
Sola las sente un de allí dalt.

M.ª Josepha Massanés.

RÉTOL.

En un poblet de montanya un home de negoci hi va obrir una casa de banys y per cridar gent al damunt del portal ab lletras grossas hi fixa aix rétol:

Banys d' aigua corrent, per dotze á cuyt quartos.

La seva muller al adonarsen lo vé trobar mal escrit y no va parar fins que li feu cambiar aixis:

Banys á cuyt quartos, per dotze d' aigua corrent.

Pero llavors lo marcsral del poble fou qui 'l va rondinà y no deixá de gnoi al *banyer* fins que 'l sostitubí per aquest que es lo que s' hi llejeix encara.

Banys per dotze á cuyt quartos, de aigua corrent.

EN L' ALBUM DE ***

Sobre 'l desert de aquesta extensa plana
vola esferahit mon feble pensament;
mes á la vora, baixa muntanyach, sultana,
á reposarme en l' ombra
sont la bellesa hi ma trescos de sentiment.

Aquí, plegant las alas fatigosamente
que l' alé del Simoun ha esclarrat,
mentres lo sol tot virginal tu tremes,
jo en tu benaventa falda
deixo ab molt nom obscur de mon impressió l' esclat.

ADOLF BLANCH

UNA GESTA D' ANFÓS LO SABI
CONTADA PER ELL MATEIX.

(1441.)

Si monarcas tan valerosos ensemps que doctes, com Ra Jaume I y Ra Pere III de Catalunya, pogueren escriure la sua autobiografia en forma de crónica de sa vida y feta d' armas mes notables, llur sucessor N' Anfós, n' obstant y ésser erudit lletrat y gran classicista, tantost s' ocupá en relatar alguna de las empresas bèlicas, ya adversas ya prósperas que realisá durant la conquesta del Regne de Nápols. Ra cambi, per ell ho foren Antoni Beccatelli lo Panormita y Barthomeu Fazzio (1), dos celebrats escriptors italiens qu' adquirireu gran preeminencia, per son notabilissim talent, en la Córt literária, ahont hi bellareu los ingenis d' Italia junt ab los catalans, aragonesos y castellans. Y hevem dit que *tantost s' en ocupá*, perque, escepcions especialisimas del genoro de trevall comanat á tan experts mestres, treball que no dubtém haurá N' Anfós emprés, si, tot y descansant baix la benéfica sombra dels llaurers de la victoria, su apassionada devoció per Séneca, Tito Lívi, César, Quinto Curci y altres clásichs, no li hagussen destorbat; son las narracions contengudas en algunas cartas qu' endressá als fidels súbdits de sos regnes naturals, tal volta per desconeguda rahons ja familiars ja políticas. Una d' aquellas lletras existeix original en l' archiu del municipi barcelonó, y volúm del *Cartas reals* de 1400 á 1441, la qual, mercé á la benevolencia dels ilustrats guardadors d' aytal dipósit diplomátich, podém avuy fer coneixer pera autentiear una página de la historia patria.

---

(1) La obra del Panormita s' intitula *De dictis et factis Alphonsi regis Aragonum*, y la de Fazzio *De rebus gestis ab Alphonso primo Neapolitanorum rege commentariorum libri X*. La primera fou comentada per Jacobo Spiganto y Ercan Sylvio (Pio II), essent mes tart traduhida al catalá, qual versió se conserva avuy encara inédita.

«Lo Rey.

Amats nostres: Perque sem certs que de nostre bon succes e prosperitat haurets plaer, vos notificam que, exints aquesta primavera prop passada en camp contra les gents e terres dels esforciscos (1) nostres enemichs, haguem primer per combat e siti lo castell e ciutat de Cayatza. E fasents apres la via dels altres castells e terres lurs, havem hant e redubit a nostra obediencia Padula, Mirabella, Petrapalcina, Montella, Banyolo, Cassano, Montelcone, Puzi, Sommyano e Ursara. E darrerament, stants allogiats en camp per alguns dies entre la dita Ursara é la ciutat de Troya, (2) fent lo guast à aquella, sentim que dins la dita Ciutat era e se juntava de diverses parts la gent d' armes dels dits enemichs. E per ço algunes voltes los anam parar batalla a les portes, la qual en aquells dies no volguerem acceptar, fins a que veents se forts e trobantse justats e aplegats en la dita Ciutat de Troya ab tota lur gent darmes de cavall e de peu, entrels quals eren capitans e caps principals Leonello Acconchamura, quis diu Comte de Celano, Cesaro de Martinengo, Francisco de Sancto Severino, Marqueto de Cotinyola, Colella de Neapoli e lo Gata, en gran nombre de cavalls en squadra e ballesters a cavall e infanteria assay (3), isquerem de la propdita Ciutat, vuy matí dia data de la present, a eixida de sol, ab bon ordre per volernos dar batalla. E nos, essents en aquella hora avisats per nostres scoltes de la lur venguda, com estiguessem allogiats en lo dit nostre camp luny de la dita Ciutat per spay de dos milles, fem muntar à cavall e metre en punt nostra gent de cavall e de peu, e anants per encontrarlos à roitja via, ells se retragueren poch a poch fins aprop la dita Ciutat per metres en certa part a ells fort e molt avantaiosa, e fermantse lla, mostraren en totes maneres voler esperar alli e no en altra part la dita batalla. Nos perço, veents que en altra part honesment nols podiem jugyer ne collir, confiants en lo adiutori de nostre Senyor Deus e del benaventurat Sant Jordi e en nostra bona justicia e encara la virtut e animositat de la dita nostra gent, meiem en orle nostres squadres é infanteria e montam de continent a darlos la dita batalla, en la qual apres molt strut conflicte, per gracia de nostre Senyor Deus los dita

(1) Las tropas é gente d' armes de Francisco Storm que fou Senyor de la Marca d' Ancona y despres duch de Milà.

(2) Avuy dia Orsara y Troccilla en la antigua comarca de Puglia, situada al Est occidental de la ciutat de Napols en la que hui regna d' aquest nom.

(3) Mot italia igual al francès assez; suficient, en bastant número.

enemiche foren vençuts e en tot romputs e en grandissima part presos e altres tant stretamant perseguits per los nostres quels convench lançarse dins lo fos ó vall de la dita Cintat. E lalira part dells ab los damunt nomenats lurs capitans, fugiren ayxi romputs e vençuts, uns la via de Nochera, e altres la via de Fogia per espay de X ó XII milliers sensa posar aturar ni aperar per los nostres qui continuamant los perseguiren. De la qual victoria nostres enemiche pendran, seria duple, gran terror é confusió. Facem de tot laors a gracias á nostre Senyor Deus, en lo qual havem ferma e bona esperança que apres aquesta nostra victoria, breuament vos farà haur altres prosperitats per les quals, havenla nostre optat de aquesta nostra empresa, haurem millor manera de poder anar visitar nostres Regnes e terres en aiquoyxes parts, en cumplira nostre honest e bon desig. Data en lo nostre camp prop de Ursara a X de Juliol del any Milecc quaranta hu.—Rex Alfonsus.» (En lo revers.) «A la amata e feels nostres los Consellers de la Ciutat de Barcelona.»—Registrata.—«(Nota del Escrivà del Consell.)—«Del seyyor Rey notificant la victoria hauda de certa loche.—Rebuda á XVIII de Agost any Mocccxli per correu apparellat.»

Batudas en esta batalla las armas de Francisco Sforza, segui encara lo rey Sabi, durant prop d' un any, obtenint altres victorias fins a la pressa de Nápols, que pot dirse acabá la campanya contra Renat d' Anjou.

Pera justificar l' objecte d' estas breus ratllas farém notar, en conclusió, que, si qualsevol, despres de haver examinat lo document transcrit, repassa los *Anales de Aragon* per Curita, y llegeix la primera meytat del capitol IV del llibre XV, intitulat: *De la batalla que el Rey tuvo con la gente Sforcesa, junto á los muros de Troya en Pulla, y que fueron en ella vencidos los enemigos*, compendra la glosa que dit historiador fon tácitament de la referida carta y hauxá ah ella escoudrat l' auténtica proba d' una gloriosa fulla de la historia catalano-aragonesa.

Barcelona y Septembre 9 de 1878.

ANDREU BALAGUER Y MERINO.

(FRAGMENT)

Mas al mon venzé alegria
com la tera á Montserrat;
quanya 'l jorn, la escolanía
cantava y li responia
un vol d' aucells amagat.

Com un d' ells, lo jorn primer
que al niu tot sol no s' afoca,
respiravas tant á plor,
que no sé que hi puga haber
mes dolç que llavors te boca.

De tan sonriu la ternura,
tu per sí suayugrauent
de tan mirar, te hermosura,
lo llech, l' foco, la ventura,
no l' oblidaré un moment.

Ya ser un instant d' aquella
que un rey, per besar 'la clavella
de la boca d' una dona,
pot renyir á sos ombells
d' un imperi la corona.

Mes le que ja 's veig renyir
es millor y mes preciado,
perque no 's pert ni al morir,
ou mon cor vivesta cuidir
las flors de que fou farcida.

FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

LO PECADOR.

Hi havia un home que feya molts anys que no havia anat á confessar. Era un gran pecador.

Per fi resolgué anarhi; s' agenolla als péus del capellá diu la confessió y camina, de dir pecats ó per millor dir culpas, doncha que no n' hi havia cap de grave.

Lo confessor tot era sorprés.

—Doncha, germá, no te res mes de que l' acusi la conciencia?

—No pare.

—Y ab tants anys que no ha anat á confessar y la vida que ha dut, no es pecats gravos?

—No, pare.

Lo confés li donó la absolució, mes com creya que la penitencia que fés, podia ser senzilla, quan fou á la sagristia, arreglá una hostia ben prima ab un bossí de pá, pel cas de que dit pecador s' arostés á la sagrada mesa.

Com de fet; arrimát á la barana hi havia l' home.

La capellá comenssa de donar la comunió, després de l' un l' altre, després l' altre, fins que arriva á n' el home, á qui dona la hostí de pá.

Hens' aquí que aquest, com es natural, era dú que no podia passarse, y l' home cop de mirar si 'l podia englutir y fer esforsos de coll, mes en cap manera passava. Al últim, ell que 'n gira á una dona que tenia al costat y qu' era un velleta y li diu:

—Germana, que es lo que 'ns han donat?

La dona ab toba compunció, li respon:

—Lo fill de Déu.

—Donchs, á mí 'm deburia haver donat lo pare, perque es molt dur de passar.

Á LA VERGE DE MONSERRAT.

(En l' album del seu Santuari).

Malalt, vení de prop la mort,
de ma patria vingui un dia,
sens mes company que 'l recort
d' una maré que 'n planyia
per ma salut, sens conort.

Llavors, pregant ton favor
Verge, te vingui á resar,
y una llágrima d' amor
com ofrena de dolor
depositi en ton altar.

Avuy en mitj la alegría
de distinguida companya,
vinch altra volta, Maria,
escoltant per la muntanya
resséo de la poesía.

Y de gracies en acció
puig que te dech la salut
y esta gran satisfacció,
yo 't consagro en ma oració
una eterna gratitut.

R. Ferrer.

Maig de 1898.

SENSE COS NI ANIMA.

—Vosté may ha sigut persona,— digu en Ramonet á un militar.

—¿Per que? preguntava aquelx fet una fuira.

—¿Perque vosté sempre s' ha distinguit per sas crueldats.

—Y he qué significa aixó?

—Aixó significa que no te ánima, y com tothom diu que...

—Que diu tothom?

—Que vosté ha sigut tret del seu cos.

—Y que?

—Que? qu' es un militar pero sense cos.

—Y que?

—Y qual que no puch comprendre que sense cos y sense ánima vulla ser persona.

CONTRAST

Mentres la cotla senyala
l' ultim som d' un altor Wals,
y al tocentin de la música
voltejan per l' embalat
ab la furia de una manega
cent parellas, entre flams,
y en mans del rector del poble,
passa Don ab mareotat.
Al nures de la campana
lo funeral dringar,
pera 'l ball; tots s' agenollan,
y, lents, tot baix, van rezant.
Impresat per l' espectacle
tot á mos ulls s' estreñ.
En llonta del conjunt opléndit
de llums, colors y rimalla,
del moviment, de la vida
que s' estruva d' un saran,
á la claror d' una llantia
veir un llit 2 son capsal,
mitj recolzada, la Mort
que 's negulteix esperant
una dona que gemega,
un noy, rasset ceo lo blat,
agafat á sas faldillas,
un jayu que mira en dalt.....

Fins veya l' esfors de l' ánima
per desllurar's de la cara;
fins veya mourer lo cavech
del sepulturer al bras
quant, tot de sobte, y trayentme
de l' abstracció, d' un company
aquesta mort al meu prop sentío.
—Qué guaytas tan encantat?
¿No sens com sona la cobla?
¿Y ta parella?.. ¿Qué fas?..
Com quedas?.... ¡Au!.. Mostres duri
giravolta!.... Som al ball!!

JOAN FORS MASSAVEU.

L' EXERCISSI.

Un cabo de miquelets de Reus, ensenyava l' exercissi á una companyía de quintos.

—Mirau—los deya.—Quant digui ¡Uno!... tots trayéu la cama esquerra, y aneu seguint lo pas.

Los quintos se posan de renglera.

—¡Uno!...

Tots treuen la cama esquerra, menos un que s' equivocá y sortí ab la cama dreta.

Lo cabo va veure dos camas juntas, la dreta del que s' erra y la esquerra del del costat, y crídá tot furiós:

—¿Qui es aquet ruch, qu' ha sortit ab totas dugas camas?....

CANSÓ D' HIVERN

Dels boyrus de tristesa
M' sayuno al sol al hivern.

*
* *

A la estació de las ombras
A poch á poch caminém
Y ab la tardor que ja minva
¡N' estém sas alas l' hivern!
Rompent sa mortalla d' algunas
S' alsa lo sol mes tarder;
Las jorns curtas, las vetllas llargas:
¡Oh temps fret, bé 't fas eterna!
¡Ay! que l' hivern ja s' acosta!
¡Ay! com fugen los aucells!

Ja dintre 'l boch no reflian
Los bella canta los aucelleta
Ni de las fonts de la vora
Murmurar l' aigua se sent;
Lo sol d' estiu que tant cremna
Refá en eix temps al vallet
Que com la branca mitj morta
Tremoleja al sé á l' hivern.
¡Ay! que l' hivern ja s' acosta!
¡Ay! com fugen los aucells!

Si á l' estiu duya la brisa
Lo perfum del taronger,
Ara 'ns porta ab sa alenada
La fredor dels Pirineus;
Si las fullas acotxavan
Los tebis nius dels aucells,
De sos tronchs caygut ja mortas,
No fa aós jugueta lo vent.
¡Ay! que l' hivern ja s' acosta!
¡Ay! com fugen los aucells!

Dels jardins las flors más tendras
Que intravan vers lo cel,
Poch á poch van acostantse
Tronch avall fins al terror.
¡Pobres flors! aper que vulgan
Dá á la terra l' últim bes,
Demanantli que no matí
Junt ab ellas sas arrels.
¡Ay! que l' hivern ja s' acosta!
¡Ay! com fugen los aucells!

¡Quin fret fá! tota la terra,
Com vergé que dols tinguís,
Cambia 'l mantell de regina
Pel mantell blanch del hivern,
Y tota trista y deserta
Com somniant la sentirem
Que diu: ¡torna, primavera,
Que la Mort vetlla prop meu!
¡Dur hivern, passa depressa
Que al meu cor glassa 'l teu fret!
¡Si he viscut vint primaveras,
Deixanmen viure una més!

JOAN BAUTISTA GUNDRA.

L' home que pert la vergonya se posa al ras de una bestia.

BON COR.

Una vegada hi havia un pagés en lo teatro (feyan un drama de morts, incendis y punyaladas,) y mentrae durá lo primer acte, no fou sinó plorar.

Un senyor que seya al seu costat:

—Home, li va dir, no ploreu; ¿no veyeu que es comedia y ho fan veure?

—¿Que vol que li diga? va respondre lo pagés,—m' entristeix; y això que no entench lo castellá que, si l' entenia! encara ploraria mes.

SAGUNTO

Fineix la nit; al cim de las muradas
pe 'ls brassos dels enginys esllavissadas,
ab los alls en orient vetlla 'l soldat:
los tàupes d' Anibal entre 'ls rocha furgnejan;
vaixells en arch al llunyi se balandrejan
y estols negrenchs encerclan la ciutat.

Ja no vindrán las álligas guerreras:
damunt de llurs y sidorals banderas
l' armelg deshonran en pesant dormir!
Oh poble altiu que 'ls genis encontraren,
tu ja has viscut; tu fires; te deixaren
los homs y 'ls deus y es hora de morir...!

Omplint lo foso 'ls saguntins s' aplegan:
las armas deixan, los gitrals llampegan,
y 'ls fronts inojan com un camp de blat:
tres cops estrunyen las clarins, y cella
un vol colds de veu remortalida,
en l' ample escut dels cavallers alat.

—La sang dels llurs ha corregut per l' ara,
fumants sos cors han palpitat, y encara
se sent bruixir la cólera dels deus:
un altre esfors del braat assetjadora
y al cim dels murs dressantse vencedora
los fronts capdalts esclafará ab los peus.

Primer qu' esclame al carro de conquesta
la mort del llurs, qu' en lo foch de Vesta
se fongs arrent l' agonejant ciutat:

qu' en ell s' abruncn nostres fills y esposas,
y 'l flum creixent, ab llenguas victoriosas
envolta 'l mon en canto de llibertat.

Y un clum de mort sobre dels cops rodola;
del Art sagrat la finament tremola;
las tombas llessan misteris brugit;
y en dins del mar las onas s' aturaren
porugas á escoltar, y al vol giraren
l' esgrunt sempre los astres de la nit.

Y 'n sent crudir las máquinas de guerra
al pes dels homens, esclatar' la terra
damunt los hornos miners; ab llonchs plomalls
brunzir las flechas de vert trempadas;
y crits d' avant ab veus desacordadas
y estrany brugit de foras y cavalls.

Y marxa l' host entre la pols envolta,
muntant, cayent, dressantse una altra volta,
al bras nervut la foia y la destrull;
y en mitj dels ragis que saltan y ab las penyas
arall rebotan, las triomfals enseynas
lo cim trangassan del jayent neyral.

Mes uy! qu' arren la flama voladora
potent' s' ha alsat, y creix devastadora
cubrintho tot als ulls dels guanyadors;
com la llenya qu' els cadells plega
baix de son cos, y cargolantse brega
l' urpeix clavant als llunatechs voltors.

Palacis y temples abrasats s' arbolan,
rubents d' ennegr los blocs se cargolan
partts lo front pel vol dels capitells;
y en mitj la flam de voltas esfondradas
en rengla están las rojas columnadas
com munts ciclops d' esdutats castells.

Y van las dones pe 'ls carrers ardidas
de l' honda vil dels africans seguidas;
lo dels fillets, l' agonejant espós
estrets al pit, y al entre entre las llenas
encara s' aferran brandejant espasas
y ab crits las llenzan al esbart sengrés.

Y cecha y falla los elefants voltejan
carrers y plassas, sos castells flamejan,
sas llargas trompas van girant los morts;
ab llomos inflats rebentan las arcadas;
y en l' Art, xisclant, ab grulas abrasadas
á munts se llynsan pe 'l abismé dels forts.

Irat d' afront, ab cara esgrognublida,
contempla Anibal la ciutat rendida
fonentas al trot de son corser triomfant;
y ab vóu fornuta á los augurs impreca,
rodant los ulls en los entrepans s' aixeca,
y rebta al cel ab lo forsut tallant...

Oh monstre inich!... alegrat; tu ho volgueres;
l' empori es teu; euralla las galeras;
farneix los carros del prehuat botí;
fes un catal d' esclaus; conyeix coronas
als fers cavalls; sorteja las matronas;
ab llins sagrats omplejat lo camí!

Cendra y no mes per tot! Las ruinas alsares
y á l' ombra del calós t' abrahonares,
perrenarlo has volgut tota de tos penas
y l' has fet inmortal! Esglayat, mira:
lo mon se teras 'l sacerdot, la pira
será l' altar, las víctimas los dens.

Execreció á tan nom! Sempre en la terra
vuelas ton crim; ets lo cavall de guerra
que du un mort al entrep. Viuràs 'l repós,
y trias Moloch d' haverte dat la vida
t' amagará entre pols de sang humida
y esborrará ab lo peu ten rastre odiós.

ANGEL GUIMERÁ.

CENTENARI DE LA MORT
DEL REY EN JAUME.

Valencia, apellada per alguns l' Athenes del reslme d' Aragó, ahont s' improvisen festas á mercé de transitorias circunstancias, ab mes facilitat que se reglamenten acceptades institucions; Valencia, bressol dels certámens literaris que impresos han aplegat fins nosaltres pero ahont no han pogut arribar encara 'ls Jochs florals; Valencia, ahont la novetat tan be senta, com la *celtedat mal greca*, ha celebrat per primer vegada en Juliol últim, l' aniversari de la mort del rey En Jaume, succuida en 27 del mateix mes de 1276.

Cais, puig, lo sext centenari en lo mes en que la Societat económica d' amicha del pais, tenia que celebrar lo primer de la seva instalació y en la mateixa temporada de la fira, fa pochs anys continuada en aquella ciutat, y aixó era per una banda estimul y per altra ajuda pera la nova solemnitat centenaria.

No entra en nostre propósit referir lo seu *genesi*, escomençant per la exposició qu' al Ajuntament presentaren uns pochs amants de les glories patries, quant encara habia prou temps pera preparar y anunciar ab la correspoment anticipació, lo certámen, y acabant per la tardivola aceptació y precipitada realisació del pensament por lo Municipi, que si escaseja el temps, no escaseja lo cost.

Sia d' aixó lo que sia, rónegament podem ocuparnos de la part literaria, que fou lo principal, puig lo fet era massa vell y lo personatje massa antich, pera que lo poble indocte se interesara en la part, co es en lo nocturno, processó fúnebre, misa de *requiem* y honres fúnebres que tingueren lloch en los dias 26 y 27.

Tampoch abundava l' element popular en la sessió apologética, y Junta poética del 28 en lo grandiós patí del Colegi del Patriarca, y com ademés se requeria traje d' etiqueta, moltes foren les cadires que restaren desocupades desde 'l principi, y casi totes moll avans de finir l' acte, perque en efecte llarchs parlaments y repetidas ceremonies no son apropósit pera entretindre per molt temps en mitj de la calda propia de la estació, aumentada per la magnética illuminació del lloch, esplendidament decorat.

Baix lo retrato d' En Jaume I, ocupavan lo puesto preferent les primeres autoritats de Valencia, els distinguits convidats de fora, y el Jurat, juntament ab los dignes representants del Municipi de Montpeller, dels fallbres de Provença y dels poetas de Catalunya y Mallorca y de la prensa d' altres provincies.

Entre profusió de premis, alguns d' ells oferts á última hora, prescindint dels corresponents als temes declarats deserts, foren adjudicats: 500 pesetes á la «*Memoria histórico-crítica de los restos monumentales y objetos é utensilios de la época del Conquistador, existentes en Valencia,*» d' En Joseph Maria Torres, valencià.

500 pesetas á «Las gestas del rey En Jacme en Puig de Santa Maria» d' En Antoni Aulestia y Pijoan, català.

Una flor de plata á «Rey cavaller» d' En Joaquim Riera y Beltran, català.

Brot de llorer d' or, al cant épich «*La Mallorquina,*» d' En Joaquim Joseph Cervino, valencià.

Una flor de plata, á «Valencia del Cid» d' En Candit Valenciano, pseudonim al pareixer, valencià.

Altra flor de plata á la oda «*Jaime I,*» d' En Vicens Greus, valencià.

Altra flor de plata á la «*Memoria sobre los beneficios que reportó Cataluña de la conquista de Valencia, llevada á cabo por el rey D. Jaime I,*» d' En Antoni Bofarull, català.

Ploma de plata oferta per la Diputació provincial de las islas Baleares, á «Les derreries del Rey conqueridor,» d' En Tomás Forteza, mallorquí.

Llaut de plata, ofert per l' Ajuntament de Caragoça á la millor composició poética, y medalla d'or, del Ajuntament de Montpellier, á la oda «*A la union de las razas latinas*, d' En Félix Pascuala, valencià.

Flor de plata del Ajuntament de Tarragona á «L' almoguver» d' En Juan Bautista Pastor Aicart, valencià.

Medalla d' or dels aymadors de las glorias patrias de Mallorca, á «Lo alt En Jaume d' Aragó,» d' En Mateu Obrador, mallorquí.

Medalla dorada de la societat pera l' estudi de las llengües romanes, á la oda «*A la unidad de la raza latina*,» d' En Joan Rodriguez Guzman, valencià.

Medalla de plata de la mateixa societat, á cascuna de las seguents poesias: «L' ombra del Rey,» d' En Francesch Mathen Fornells, català; «La germanitat llatina», d' En Joseph Martí Folguera, català; «La conquista de Valencia», d' En Joan B. Pastor Aicart, valencià.

Medalla de coure de la mateixa societat á cascuna de las seguents: «La cansó de la urcetias» d' En Jacinto Roser y Argelaguas, «Recuerdo,» d' En Miquel Victoria Amar, mallorquí; «Lo trovador mallorquí en la diada de la festa centenaria de lo alt En Jaume d'Aragó,» d' En Joseph Taronji, prevere, mallorquí.

Copa de plata dels periodistas de Barcelona als «Romans dels cantre trovadors» d' En Teodor Llorente, valencià.

Ploma de plata, de la Societat pera l' estudi del dret, á «La Teixidora» d' En Antoni Careta Vidal, català.

Els motius que el Jurat tingué presents pera esta adjudicació, se publicaran despres en lo seu raonat dictámen, suscrit per En Vicens Roig, En Mariano Aguiló, En Cristofol Pascual y Genís, En Rafel Ferrer y Bigné, En Eduart Perez Pujol, En Joaquim Serrano Cangelo y En Jacinto Labaila.

Mentres se imprimeix el corresponent volum, que deu publicarse, hi ha del certámen ademés un recort y una esperança. Lo recort es la medalla acunyada expressament pera est objecte, qui du en lo anvers lo retrato d' En Jaume I y la lligenda «Ab ardiment guerrejá, ab saviesa legislá» y en lo revérs, las armes de la ciutat ab la inscripció «La ciutat á regne de Valencia al molt alt En Jaume I d' Aragó, en la sisena centuria de la sua mort. XXVII de Juliol de MDCCCLXXVI.

La esperança es la ereció d' una estátua monumental del conquistador de Valencia, en una de las principals places d' aquella ciutat.

Tal vegada en lo segle que ve, ab mes motiu que en el present, celebren lo septim centenari del que tiedrán com precedent le celebració del sext, al contrari d' este, que oferix la novetat de que no s' haja celebrat ningú dels cinch anteriors.

L' ADEU

BALADA

—Perqué mon fill, tos oyls, que mos pesars gitaven
ab lur mirar tan tendre, següll del tèu amor
envers tan pare feble è veyl, abdos plóravem?
Vergonya, cavaler, vergonya per tan plor!
Sols de fembril belesa en lo castell romasa
per l' aymador, qu' esberla espeyla de serrahina,
dia hè en los uyls tristor, è llagrimes, o lasa
pregarne de genoyls à Deu tots los matins.
Mes no del fill d' En Ue, perqué que pert en nina,
guardada de naixensa per dampna del Senyor,
escàlli hè en sa gaita la llagrema argentina.....
Vergonya, cavaler, vergonya per tan plor—

Aixis parlava En Ue, d' Empories lo veyl compte
assentat en un banch de pedra en son castell,
(car levarse no pot son cors cubert de nafres)
al fill de sos comptats e de sos seus heretu.
Mostràvali ela arnesos è lances de sos avis,
quals totes espuntades en serrahina ausberche;
adargues que rallaren trenjades cimiterres,
è d' enamicha penons garnides los parets.
Mes son fill no los guayta, car pensa to torbada
è mesquyres conquestes è jutges è llorers.
¡Enda de Rocaberti lo monestir li raba,
è cumalaltit d' amor frèturs d' ella sent!
Ja lo value li minva, ja treta que en sos venes,
la sanch que li angulletja de son linatge no es.
—Perqué 'm pari ma mare (oll dix) en rica cambra,
è dins de valdjas è ben murat castell?
¿Perque mon front jarlanda de compte la corona
si Enda de Rocaberti no m' ayda à dur son pes?
Voldria una calanya è bosca, è fontanes,
o rossinyols que canten è l' aygua del torrent
si Enda allí vivia, è en ella se miralla
è quan lo clar apunta cantàvala l' aucelyl.
E mos mes soltaria son com l' esparvarada
ne el pes de l' armadura lo meu cavayl legur.—
Sens Enda, en les batayles jamas cercaré gloria
que de mà serrahina la moet jo cercaré—
Torbat fotment tenia aytal rahonar al compte
quan en la sala entrava del Rey un missatger,

é dix qu' à la frontera anàs ab sa mesnada
car assetjat n' estava en un castey lo Rey.
Parla lavors lo pare—Senyora aparellada
recort de nostras glorias allí nosa fill no tens,
O vencedora sortida, ó que en son llech estoquen
fon cors cubert de nafras tos mesnaders fiels.
Demà, quan de San Pere rojesca la muntanya
al Rey, que partirà, ben missatger, direu
la senyora del compte d' Empúries qu' ab gir porta
les rings de la victoria. ¡Adeu, ben' missatger!—
Lo missatger partí. E el compte à Perelada
non marxa tro qu' arriba del mamentir al peu:
é d' Roda sota la vel-la al clar de trista llima
les cordes de sa viola sezanq una cat *adeu*.

Si de un aymador que pena
Roda bella, en gran cadena
Ous la veu:
que sens esperanza 'e mira,
é per tu cantant suspira:
—¡Adeu! ¡Adeu!—

A la finestra carretxada
vina à escoltar son alboda
¡Ah amor tora!
é 'l vent que les flors belluga
entró sa finestra dugé
—¡Adeu! ¡Adeu!—

Un aymar vingut n' ova
l' arma meva, é muy vehora!
del uyl ten
la entrada tendadora,
que 'l fau de mun cor senyora.....
—¡Adeu! ¡Adeu!—

Ja 't sent, é dien ma pluma
rotnan para tu persuana
per sentir;
é m'on cor ab ta beleta
de la finestra en l' alta.
—¡Adeu! ¡Adeu!

E lavorets de la reina
una una, que amorer leixa
una creu,
Treua de cabeyla per cinta
é raeria, la sanch fort de tinta,
—¡Adeu! ¡Adeu!

La creu lo Compte ha besada
é al vell demunt l' ha posada
del pit seu:
e novaylament sa viola
sota de la cel-la tremola
—¡Adeu! ¡Adeu!—

E ella tossuda é las muntanyes
e los rius é los cabanyes
á aytal veu
cantaren ja las victorias
del compte jove, é ses glorias
é l' ¡Adeu!

DAMÁS CALVET.

¿QUÉ 'N DIREM?

Moltas vegadas, si no de grat per forsa, hem tingut de sentir conversas de certs pares y mares y las rahons y pretextos que donan per ensenyar á sos fills la llengua castellana y prohibirlos ab tot rigor que parlin catalá.

¿Es la llengua catalana una mala cosa?

¿Pá delicta ó crim'l que la parla?

Per las personas á qui 'm referexo y que des d' ara dich que solan esser de la qu' diem sociétat culta y distingida, aixis 'la deu sembler, puig fan esforsos perqué sos nins no percebescan ni tan sisquiera un mot de la parla catalana. Prenen criats castellans, fins la dida procuran que sia castellana y ells mateixos s' imposan la penitencia (que de vegadas prou 'le pesa) de no parlar may catalá.

Mes quan hi há pastoreta á casa, que tambe sol succehir sovint llavors, com quiera te son gemi, treu aixis cada un sa llenga y los infants estranyats d' aquell llenguatje arriban á creure que sos pares han perdut 'l enteniment. Ploran y sumiqueijha y quan la mare se n' adona vol respondre en castellá y com que per 'l enuig le da parlar depresso y no li acudan las paraulas, fá una barreija que faria riure si no fos llástima y que sols dura una estona perqué prontis y ben prontis torna á son imperi la llenga que li es natural.

No fá pas gáires dias deya una mare á altres senyoras:

—Com aquella bona avia de Cardona fou la padrina d' aquesta nena, li vá posar Antonia, mes com aqui á casa sempre 's parla castellá, li dihem *Antoñita* qu' es tot una altra cosa.

—Sort n' hi hà, digue un altre, perque ab los noms catalans es una pena. Nosaltres, tenim un Paco: *Paco* en *P* ja es un nom bonich que 's corresponc à tot arreu, pero Francisco, ¡Francisco! ¡Ya tan ordinari!

—La meva germana, digue una tercera dama, te un fill que 's diu Francisco, y li diuhen *Paschs* que diu qu' es costum d' América y fa mes fi y es mes gracióso.....

—Ay, ay, replica la primera, la Paulina que per cortayuy no ha vingut, al seu fill que ja te vint y vuit anys, li diu *Panchito* y molt be que li escau.

—Jo vaig de visita à una casa molt conegude, torna à dir la segona senyora, que perque lo nom no sia tan llarch, al herechat que ja estàdia llaya, li diuhen *Milo*.

—Y molt bé qu' està, molt bé, molt bé, digueren totas, ¿Veja quina diferencia no và de Milo à Francisco? Cà si en català no hi ha cap nom que no fessi vergonya!

—Per nom hermós 'l de la filla de donya Elvira.

—¿Cóm se diu?

—Melo.

—¡Melo! no hi caich..... ¿que vol dir?

—Es ben clar: Melo de Carmelo; Carmelo de Carme. Y vetho aquí.

—Si qu' es hermòs, Melo..... Melo..... ¡ay que m' agradaria que 'm diguessin Melo.

—Nosaltres tan xavacana com som, li diriam Carme, ó tot lo mes Carmela. ¡Ay Jesus quina cosa mes tonta!

Y aquell femení conclave resolgué per unanimitat que cap dona pot ser hermosa, ni graciosa, ni encisadora si porta y usa son nom català.

Un conclave de calsas y no de faldillas, promte diria que hi hà Paulétas, y Gilenas y Margaridas y Tonetas que fan girar lo cervell à mes de cuatre sens dirse ni *Melos* ni *Carmelos* ni *Panchos* ni altres noms estranys que tan costan d' endevinar.

Y aquellas mateixas senyoras, com ho hem sentit mes d' una volta diren al seu fill en presencia de tothom.

—Mira hijo, que tengas entendimiento.....

—Baja de encima de esta silla que puedes hacerte mucho de daño.....

—Llèvame la mantilla que vamos à salir.....

—Vamos de prisa, que tu mamà te lo dice.....

—¿Ya has ido esta mañana en casa del abuelo?.....

—Es que ayer llegó con el trén.....

Y tan contentas y satisfetas de que aquellas paraulas son castellanas y que parlan molt bé la llengua de Cervantes.

Sos pares seguint esas adonarven 'l influencia y forsa del

argument del cazi ho prenen mes per lo serio y ab tota gravetat diuhen.

—Jo, faig parlar castellá als meus fills, no per res, sino perque al cap d' avall lo castella es la llengua oficial, que tindrán de parlar moltas vegadas y vull que s' hi avesin de petits perque tingan facilitat en parlarlo y bon accent.

—Bén pensat, perque aixís no tindrán que fer com nosaltres que sempre que parlem castellá havem de traduhir.

—Y no sols aixó, també ham de convenir en lo que diu la meva costella; parlar castellá fa tot una altra cosa.

—Y es clar, hi parlan á casa del marqués de l' Oliva, 'ls condes de la Torre Grossa, el baró de las Magres Forcas y ¿que ha de fer un home, sino seguir y fer lo que fan 'ls demés y sobre tot cuan son 'ls de la mateixa classe?

—La veritat, digué un altre senyor que semblava de molt mon juhí, molt sovint he vist que aquestos noys y noyas catalans, puig que per mes que tem serán sempre catalans, qu' han aprés de petits á parlar castellá, tenen tan mal accent com los altres facilitat, si fá ó no fá, y encara pot ser si l' escriuhen fan mes faltas de gramática.

—Que diu sant cristiá!

—Si senyor, y molt be s' esplica: si hau de tenir bon accent, ab lo sol fet de sentirnos á nosaltres y á nas mares, n' hi haurá prou perque perdin tot lo que hajin pensat; y sentintnos com 'ns sentian cada dia tot lo mes que podrá conseguirse es que parlin castellá com nosaltres, que 'm sembla que no es gran cosa.

—¿Vol dir, D. Joan?

—Si, si, no 'n duptin; aixó en quant al accent y com que no s' pot evitar ni evitarem may que tingan altres companys que parlin catalá y ells se veuhen obligats á parlarlo, fan barreja de las dos llengues com ho fa també la meva dona quan s' enfada y resulta que la confusió que fan, fins perjudica á la facilitat y correcció del llenguatge.

—Si, pero ¿com apendrian lo castellá?

—Com l' aprenen los altres, que aprenen catalá y castella y encara hi guanyan: estudiant, llegint molta y bons llibres, exemplars patrons que prou n' hi ha en la una y l' altra parla.

—Que vol que li digui D. Joan, jo, quan sento que lo meu *Paco* 'm fin *papaito* me cau la baba.

—Jo encara que voltués no podria parlar catalá á casa ¡Com se posaria la meva Dorotea!

—Passin lo que valgan, replicá D. Joan, vostés veurán com mes aviat es dany que beneficí, fins per lo mateix fi que s' proposan.

Las bonas raboas de D. Joan no hi valen: La manía guanya camí.

¿Que 'n dirét..... Diembre corre.

Barcelona 23 Octubre 1876.

JOSEPH DE ARGUILLOL.

CANSÓ DE INFANT.

Eru un ángel hermós
Dels qui més emons creman
Al Déu devant qui 'ls reys,
Si no es postrats, may pregan

Déu li va dir un jorn:
«Falta un astre en la terra.»
Y l' ángel respongué:
«Ton voler se compleca.»

Entre 'ls ángels fou gran
Aquell jorn la tristesa:
Si un ángel guanya 'l mòn,
Un germá 'ls ángels perdan.

«Perqué, ab accent molt trist
Uns als altres se deyan,
Per' daria al mòn del cel
Sorra Déu una estrella?»

Y es que 'n lo mòn hi ha
Una rosa molt bella
Y en sòn hotó l' Senyor
Volgué posá una perla.

Vos que sobre 'la genolls,
Avans que se mareta,
Lo adormireu mon Déu,
Al so de arpes angélicas.,

Feu qu' entorn de sòn llit
Mil somnis de inocencia
Volen, com prop la flor
Volan blancas abellas.

Que sempre amich dels ángels,
Que avans sos germans eran,
Debaix llurs alas d' or
Passe del mòn la senda;

Y à través del mantell
Que li fassen ab ellas
De sòn color de cel,
Tot en la vida ho veja.

Besau sòn front de infant
Perque sòn front senyeseu
De nobles pensaments
La brillant diadema.

Posau sobre sòn cor
Lo segell de grandesa
Perque no s' obre may
Al vici impur que 'l seca.

Dauli del geni 'l foch,
Y lo cor del poeta,
Las alas del aucell
Y la llum de la estrella,

Y que al tornar al cel,
Que es sa patria primera,
Deixe de gloria un solch,
Com sol que 's pon lo deixa.

Y 'ls àngels, sos germans,
Lo reben ab mòs festas
Que 'l jorn que 'l mòn vingué
Fou gran la llur tristesa.

JOAQUIM RUMÓ Y ORS.

LO MONASTIR
DE SANTA MARIA DE POBLET. (1)

En la nomenada *coscа de Barbará*, à un quilómetre del poble de l' Espluga de Francoli conegut per son excelent manantial ferruginós, ostenta sas grandiosas construccions avuy en part arrunadas, lo qui fóu un jorn Monastir de Santa Maria de Poblet de l' orde de Sant Bernat ò del Cister.

(1) Avuy que la Comissió de Monuments de Tarragona, ajudada ab los fundos que ab cantitat mol respectable ha votat la Diputació d' aquella Provincia, ha començat la patriótica empresa de la restauració d' aquest Monastir; considerem de oportunitat la publicació del present treball en lo qual hem procurat recopilar totas las noticias y dades tant historiches com artisticas que 's troban espargidas en las diferentas obras que de ell tractan.

Lo viandant que desde aquella població va cap al Monastir troba á mitjan camí un monument de pedra format per un basament que en altre temps sustenia las imatjes de Sant Bernat d' Alcira y sas dos germanas, Santa Maria y Santa Gracia coberts ab un porxo, lo qui indicava lo terme de las posessions del Monastir, y al tombar per una volta que allí forma 'l camí se presenta ab tota sa imponent majestat la prospectiva del monument, enlayrant sas torres y cimboris y rodejat d' una enmarletada muralla; construída en lo segle XIV reynant D. Pere 'l Ceremonios.

La mateixa entrada de la casa de la Porteria adossada á dita muralla dona accés al primer recinto ó patí del Monastir tancat pel fons ab un mur en lo qual s' obra la magnífica porta gótica que 's deya *Dourada* per serho la que en altre temps hi havia por ahont s' entra al segon recinto. Al costat de aquesta porta ostenta sas bellissimas si bo que escassas proporcions y riche ornamenta la capella de Sant Jordi, que bastí lo rey D. Alfonso V lo sabi, vejentse en l' atri que allí 's forma unas pinturas representant escenas de la vida del hermità *Poblet* que dona origen al monastir.

Grandiós es lo cuadro que s' ofereix al entrar en lo segon recinto per la porta *Dourada*. Una ampla plassa s' extén á son devant; á un costat la Casa dels hostes y 'l palau del Abat, al altre la iglesia y edificis de Santa Catarina y la *Balceria* y al fons l' imponent conjunt del tercer recinto ó del Monastir propiament dit, tancat per la magnífica y alta muralla ab que volgué resguardar aquell preciós joyell lo Rey Pere del Punyalet, en lo qual s' obran una al costat de l' altre la porta de l' iglesia ab sa barroca fatxada, y la nomenada Real flanquejada per dúas fermas torres enmarletadas que li donan un caràcter sever y magestuós.

La suntositat y riquesa que revelan á primera vista las construccions dels dos recintos indicats, aumenta al recorre lo terrer que comprén l' Iglesia major, los claustres, las cambras reals, lo Palau del Rey D. Martí y en general aquell gran fi de dependencias que fan del Monastir una veritable població.

La imaginació exaltada á la vista de tanta grandesa per lo sentiment artístich, y per l' amor á la patria, allunya de sí l' aspecte de desolació y ruina que fan tristament poética la visita á Poblet, pera representarsel en tota integritat y ostentant sas infinitas bellesas.

Alxis vem l' Iglesia Major, fundació de Ramon Berenguer IV y reconstruída per son successor N' Anfos I manifestar ensemps que la puresa y severitat de linias, del estil ro-

mánich-ogival en su construcció general, la rica fantasia del Renaixement en lo retaule d' alabastre del altar major y en las cadiras del chor; y agermanat aquest estil ab lo mes florit del gotich, en los sepulcres que guardavan las despullas de nostres monarcas tancant per abdos costats las naus laterals del crusero. Allí en magnifichs mausoleus de marbre y alabastre, coberts per calats pinads formant petitas voltas en qual interior se combinava lo blau y l' or, descansavan l' etern sompi aquells grans homens que omplan la patria historia y 's deyan Ariños I, Jaume 'l Conquistador, Pere IV, Joan I, Martí l' Humá Alfons V y Joan II, acompanyats de sas reals consorts y dels infants, entre ells lo malhaurat Príncep de Viana y de gran nombre de nobles, religiosos, y caballers que portavan los noms de Urgell, Cardona, Moncada, Pinós, Cervera, Agar, etc., etc.

Y al costat de l' Iglesia, lo Claustre del segle XIII, la Sala Capitular, las Biblitecas antigua y nova, formada aquesta ab la expléndida donació del Duch de Segorb de mes de tres mil volums de obras notabilissimas ab encuadernacions de marroquí vermell, colocadas en armaris d' ébano y crestall de Venecia, y contant aquella ab códices y obras rarissimas; lo Palau del Rey D. Martí ab sas grandiosas cambras y magnifichs finestrals; la Sala dormitori de mes de cent passas de llargada, y tantas y tantas dependencias que la magnificencia dels Reys, la pietat del fidels y 'l poder del Monastir havian anat cuullant en aquell regi alberch dels fills de Sant Bernat.

Calia en efecte lo transcurs dels segles para reunir en Poblet tanta riquesa, aixis com lo ser lo lloch escullit per los Monarcas aragonesos para gosar en ell en vida de las dolcuras de la soletat y en mort d' etern repós.

Del comens del segle XII data l' origen d' aquexa célebre Casa que com totas las mes antiguas y principals va acompanyada de piadosas tradicions.

Se conta que per los anys de 1120 un ermitá nomnat Poblet feya vida eremitica en lo lloch que 'n deyan los árabes *Sardeta* en la conca de Barberá, y que haventsel endut pres á son inexpugnable y enlayrat castell de Ciurana lo regul Almira Almominix, la miraculosa desaparició per tres vegadas seguidas del ermitá, li doná á conexer sa santitat, per lo que li feu donació d' aquell terreno de *Sardeta* ahont hi havia situada la ermita, ab document feixat l' any de l' Hegira 514 (1120 de nostra era); donació que fou confirmada dos anys mes tart per lo wali de Lleyda quan ja Poblet havia aplegat en aquell punt alguns altres piadosos companys.

Per aquell temps lo comte de Barcelona D. Ramon Berenguer IV portava fins allí sas victoriosas armas, apoderantse un de sos capdills D. Ramon de Cervera de aquellas montanyas, quan, penetrat sens dubte de la santitat dels ermitans de *Sardeta*, y encantat de la bellesa del lloch, pensá bastir allí un Monastir á la ja llashoras célebre ordre del Cister, fentne donació al abat Sancho de Fontfrede, diócesis de Narbona, en 15 de las calendas de Febrer de l' any de l' Encarnació 1149, qui triá tretze monjos pera que anassen á ocupar la nova casa, pera la qual funda 'l comte tres iglesias, verificantse la traslació del convent en 1153 ab assistencia del matéix comte, de sa esposa la Reyna donya Petronilla y de nombrós y llubit concurs.

En lo reynat de Alfons I, com s' ha indicat, se fundá l' iglesia major, y 'ls demés Reys d' Aragó se afanyaren qui mes podia en contribuir á la fábrica del que devia esser la mes ostentosa mostra de la llarguesa y de la pietat de nostres monarcas y de las grans familias catalanas. Ensemps ab l' importancia de las edificacions del Monastir cresqué son poder en bens y en jurisdicció espiritual y temporal, en termes que sos abats arribaren á posséhir set baronias, ço es, las del Abadiat (que comprenia totas las possessions próximas al monastir), Prenafeta, Garriga, Segarra, Urgell y Algeri á Catalunya y la de Cuarte y Aldaya á Valencia, comprenent totas quaranta pobles habitats amés d' altres deshabitats; eran també senyors de la Quadra de Tamarit á Aragó, Vicaris Generals de la Congregació Cisterciense en los regnes d' Aragó y Navarra y desde 1375 Almoyners dels Reys d' Aragó; posséhint ademes Poblet un gran nombre de patronats y beneficis: tot lo qual feya que 's tingués per opinió bastant general que l' Abat de Poblet devia colocarse en segon lloch, despres del Duch de Cardona, y esser prefert als marquesos, comtes, barons y fins als bisbes.

Eran filis d' aquest Monastir los de Benifazá á Valencia, Piedra á Aragó y 'l Real de Mallorca, havent alcansat molts de sos monjos altas dignitats de l' Iglesia.

Precis fou que s' aunessen la ignorancia, l' odi y las passions políticas en tot lo que tenen de mes abominable pera que fos nostre segle lo qui vagés desapareixer, devorat per las flamas, un monument en lo qui estava per dicho sixi simbolisada la grandesa y 'l poder de la pátria catalana. Los funestos aconteciments que tingueren lloch á mitjans de 1835, que doneren per resultat l' enderrocament de gran nombre de las mes ricas joyas del art en Espanya, y la supressió dels Monastirs d' homens, tingueren sinistre teatre en Poblet ahont turbas desenfrenadas no contentas en des-

truir lo monument profanaren los venerables restos de nostres grans homens.

Avuy l' Escorial català está esperant que l' honra de la pátria, la fé religiosa y l' amor al art salvén de la total ruina tant prehuadas despullas.

Barcelona 1876.

A. Aulestia y Pujoan.

ODA

ALS TROVADORS CATALANS

ESCRITA PER FEDERICH MISTRAL EN 1861.

Traducció.

I.

¡Germans de Catalunya, escoltau!... Nos van dir
Que fayan per 'si vall revíure y resplandir
Un branca de la llengua que s' parla en nostras terras.
¡Germans! ¡que la bon temps n' escampe sas ruixats
Demunt de las olivas, dels rahims y sembrats,
Que enjoyan vostres camps y vostras valls y serras!

De 'N Berenguer germans, tenim recort plaseat,
Cuan desde Catalunya, portat per un bon vent,
Inflades de sa nau las velas blanquinosas,
Vingué cap á nosaltres y l' Ródano munta,
Per rebre la corona, las joyas y la ma
De la princesa Dolsa, la flor de las hermosas.

Provensa y Catalunya, unidas per l' amor,
Confonguéren llur parla, llurs costums, llur honor;
Y cuan per sort teniam aquí, á la Magalona,
Cuan teniam á Rx, á Marsella, á Avinyó,
Alguna gentil nina de gran fama y retró
Vosaltres ne parlábau de desde Barcelona.

Cent anys lo Cataná, cent anys lo Provensal,
Se partiren ensemps lo pó, l' aigua y la sal;
Y (del que vaig á dir París no n' prengui ofensa)
Jamay la Catalunya en gloria ha munta mes,
Y un segle tan ilustre com allavors, may mes
No l' ha tingut fins ara la terra de Provensa

Los Trovadors (y es cert que ningú 'ls dirá llays)
A la cara dels hubes, á l' oreilla dels reys,
Aixecant altaiona la llengua avassallada,
Cantaban llurs amors, cantaban llibament
D' una era nova y santa l' hermós adveniment
Y l' menyspreu del vell temps d' esclavitut forsada.

Llavors sava novella pujaba en tot arreu;
Desde l' fons dels estanys hont l' ha posada Déu
La República d' Arles sens lo temor qu' ateora
Parlaba á l' Emperant. Y en mitx dels temps feudals
N' habia escrit Marsella damunt de sos portals:
«Germans son tots los homens que viuen en la terra.»

Llavors d' allá de dalt cuan Simó de Montfort
Per la gloria de Déu y la llay del mes fort,
Baixaba despenyat ab tota sa Creuhada
Y cuan los negres cóvers pe 'ls aires volejant
Ravents y fumolenchs, anaban destripant
Tot d' una l' débil niu, la mare y la nituada,

A Tarascó y Bellcaire, á Tolosa y Beziers,
Fent mars de cara las veyas, Provensa, en llurs carrers,
Veyas tos fills bullir, corre amutents á l' arma,
Y per la libertat morí ab alegres crits.
¡Ara 'ns quedám nosaltres tots muts y estamordits
Al veurens á devant la cara d' un gendarma!

Es cert que hi habia llaytas á grans cops de destrals,
Y per tot sang y llagas y feridas mortals,
Mes lo foch també escalfa al matalx temps que devora;
Llavors teníam Cónsuls que sabian ser grans,
Llavors á tot lo mon mostrábam ciutadans
Qu' al sentir dintre l' dret deixaban al rey fora

Fosseu vos rey de Fransa y Lluis vuit vostre nom,
Cent mil crenats portésseu tots homens de renom,
Avinyó á sos portals vos hi posaba tancas:
La vila era aixafada, tot quedaba arrasat,
Mes nostre sempre libre, sempre altiu Consulat
Habia alsat lo front devant las armas blancas.

De 'N Pere de Aragó he 'ns rara 'l pensamant:
Seguit de catalans vingué llest com lo vent
Blandejant valerós sa llansa punxaguda;
La forsa y lo malastre n' esclafan lo bon dret;
Devant de las murallas lluitaren de Muret
Y allí tots cuants vingueren son morts en nostra ajuda.

També avuy (com al cher las veus dels capellans)
Los provensals responen als cants dels catalans
A través de l' onada que dolsament sospira;
Y al través de la mar també en algun moment
Vers tú, oh Barcelona, planyentse tendrament
Sos ulls plens d' anyorança Barcelonets giru.

II.

Ara en tant bé 'ns cal veure, en tan bé 'ns cal sabé
Qu' en l' ordre divinal tot es la per un bé;
Los provensals, lormentre una sola llamada,
Som de la noble France, y ho som de bon grat;
Vosaltres catalans, també per voluntat,
La magnánima Espanya per mare haben cercada.

Perque al fi á la mar te de caure lo riu,
Y la pedra al pilot. Dels mals vents de l' estiu
Ben apinyat lo blat molt millé se n' preserva,
Y los baixells petits per navegá segurs,
Quan l' ona es encercada y los navals escurs,
Cal qu' en mitx dels escolls navegaun en conserva.

¡Perqué es bó sé dels malts! ¡Y l' sentirse cridá
«Fills de France» es hermós! ¡Y es bell podé parlá
De veure sobre 'la poblas, correnl de sol á sol,
L' esprit de renaixensa que parla ab nostra veu,
Y l' veure com 'ns guia la ma santa de Deu
De desde Solferino fins á Sebastopol!

Mes un cop son finits los jorns de tempestat,
Quan ja l' timoner canta prop del timó sentat,
Quan lo vent es lleuger y la mar aplanada,
Per trénure flors flots, per llancá flors estelas,
Baixells grans y petits d' aquí y d' allá ab sas velas
S' escampan á son gust tots á la desbandada.

Aixis arriba l' hora en que cada Nació,
Contenta de sa part y franca de opressió,
S' aixecará espigada com un granat camp d' ordi,
Ahont podrán ancells y papallons y flors
Barrejá lliurement llurs cants y llurs colors,
Sens por que la sissanya jamay los desacordi.

Y la France y la Espanya llurs noyets contemplant
Als raigs purs de la patria com s' estan soleyant,
Y al veurels llurs cantors llegi als matexos llibres,
«Los nays, se diráu ellas, be tenent prou de temps;

Deixemlos dencha que riguian y que juguen ensemps,
Que ja han posat prou seny y mereixen ser libres.»

Y veurém, jo os atesto sobre nostras ciutats
De nou baixar ¡oh ditxa! las vellas libertats;
Y tan sols per l' amor se junyirán las ressas;
Y sempre que negreje la grapa d' un tirá
Del llevant al ponent tot la mon s' unirá,
Y aconsantlo per tot s' atararán sas passas.

Llavors los provensals, al só dels tamborins
Que feràn bellugar la barca y los marins,
A vostras platjas bellas vindrém ab nostra carga;
Dels mayols d' Alicant pendrém nostres ceps nous,
Y cuan en vostras plassas voldrém fer correr bous
Vos portarem las bras dels erms de la Camarga.

Llavors los catalans, d' olivers fraternals
Coronant vostras fronts, coronant vostres pals,
Vindrém al mes de Maig renovant dolsas glorias;
Y parlarém d' amors, de cullitas, de vins,
Nostras cancons amadas cantarém sota 'ls pins,
Y dels comuns passats contarém las historias.

Dels Alps al Pirineu y estrenyentnos fa ma
Arborém trovadors lo vell parlá romá;
Ell es lo sagrament que 'ls dills als avis junta;
N' es l' escut de familia; l' arrel que té enclavat
Cada home á sòn terrós; lo fil ab que penjat
S' aguanta l' débil nin del branculló en la punta.

Intrépits guardians de nostra llengua ¡oh gent!
Guardemla franca y pura y tan clara com l' argent,
Puig un poble en tal font vé á beure las estremas;
Perque sempre que un poble de genolls caiguin esclau,
Mentres sa llengua tinguin conservará la clau
Per obrí tot d' un cop los panys de sas cadenas.

¡Germans de Catalunya, adeu siau! Nos van dir
Que féyau per 'si vell reviure y resplandir
Un brancall de la llengua que 's parla en nostras terras.
¡Germans! ¡Qué lo Bon Déu n' escampe sos ruixats
Demunt de las olivas, dels rubims y sembrats,
Qu' enjoyan vostres camps y vostras vallas y serras!

C. Baballat y Faloutra.

Barcelona, Abril de 1892.

LO MES GANDUL.

En un cert poble va morir un pare de familia que tenia tres fills, y un tenint altre cosa deixá en son testament que 's donguès un burro que tenia, al fill del tres que fos mes gandul. Lo marmessor va observar per espay de tres mesos á los tres germans, pero infructuosament perque cap d' ells feya res en tot lo dia.

En la impossibilitat de poder distinguir quin era lo mes gandul va reunirlos á tots tres é interpelats contestaren:

—Miris, jo, diguè, lo mes gran, vaig caure un dia al mar y sabent de nadar, si no 'm trahueu me deixava ofegar per preresa de morre los bressols.

—Jo, diguè l' altre, tinch un cremat á la pantorrilla que dona pena de mirar. M' hi va caure un brasa de foch, y por peresa de allargar la ma, m' anava fent un carbó fins que 'l pare al adonarsen va corre á treure-la.

—Y tu? pregunta al mes petit, que 's estava assegut sobre un banch.

—Miris, contestá, donguí 'l burro á qui 'l vulga que no tinch ganas de carrahouar.

Sense vacilar un moment lo marmessor entregá 'l burro á n' aquest ab tota tranquilitat de conciencia.

Á ITALIA

En llomsol sonà lo meu primer vagit
quant del mugrè mateix la dolça llet bebia.

B. C. ARIÑAU.

¡Perdona, Italia, de mos avis pátria
si d' anyorança 'm moro en tos jardins,
si las saltanta de tas brillants cascates
ab llurs ramors no ofegan mos suspirs!

Perdona, Italia, si en tu dolça llengua
sos lays no canta 'l trovador mesquí;
altra més aspra, si be dolça á 'l ánima,
dels maternas llabis aprengut de nin.

La terra anyoro que va vuarem' nahner,
que té, com tú, montanyes, prats y riuá;
la que va dar hospitalari hostatje
al pare de mon cor, un de tos fills.

Mes ay! qué hi fa que les montanyes teves
vagen d' olors suaus l' espay omplint;
l' ayre balsàmich d' altres monts anyoro
po 'ls boixos perfumat y 'ls romanins!

Prou llurs floridas crestes retratades
al crestall mitjer de tos llachs pollts,
mes en va hi cerch aquelles, seus parcells,
hont l' Amor dels amors hi fèu son nin.

Aquelles serres que à llurs pichs fantàstichs
pur fer guarda à Maria, cada nit
estols d' Angels dressàan y entre boyres
al Cel s' entornan al trencá l' matí!

Les que la pura, inmoculada Vergre
pur son palau mellor volgué escullir,
les que en llur falda matissada miran
llisch l' crestall del Llobregat jolís.

Mes, ay! que hi fa qu' ab dolça melodia
l' Alpina filla cante *«El del boscàns»* (1)
si de la *«Filla del Marcant»* no sento
tendre tonada que adormi à mos fills?

Ay! mes qué hi fa que al arribar la festa
en tos prats ballen nines y fadrins,
si en ells no hi veig la roja barretina,
ni tamoros ni grulles sento allí?

Prou de tos fills la bellesa admiro
y llur fermosa en estimar les vist,
mes ay! lo cor se 'm esdugué una nina
tendre viola del Balear jardí.....

¡Perdona, Italia, de mos avis pátria
si d' anyoranças m' moro en tos jardins
anyoro l' Montserrat, á Catalunya,
la pátria de mon cor y de mos fills!

Milan 30 Octubre del 1872.

† Felip Pirozzini.

II.

(1) Cants populars catalans.